

İletişim Çalışmaları Bağlamında

Dijital Hikâye Anlatımı

Kavramlar ve Türkiye Deneyimi

John Hartley'nin önsözü ile

Burcu Şimşek

**alternatif
bilişim**

**İletişim Çalışmaları Bağlamında
Dijital Hikâye Anlatımı:
Kavramlar ve Türkiye Deneyimi**

John Hartley'nin önsözü ile

Burcu Şimşek

2018

**İletişim Çalışmaları Bağlamında
Dijital Hikâye Anlatımı:
Kavramlar ve Türkiye Deneyimi**

2018

ISBN 978-605-62169-7-8

Yazar: Burcu Şimşek

Editör: Şengül İnce

Yazıların hakları yazarlara aittir.

Tüm içerik CC AttributionNonCommercial
4.0 Unported License altındadır.

Alıntı-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası

Alternatif Bilişim Derneği
Eğitim Mahallesi, Ömerbey Sk.
Keskin Hancı İş Merkezi No:19/B,
34722 Kadıköy/İstanbul
+90 216 418 0 417

bilgi@alternatifbilisim.org

<http://www.alternatifbilisim.org>

*Bu kitabın yazılmasını
varlıklarıyla olanaklı kılan ailemin kadınlarına;
Saadet, Macide, Mediha, Leyla, Aylin ve Yazgı'ya
ve bu seyirde yoldaşım kadınlara;
Şengül, Hayriye, Bilge ve Çağla'ya*

İÇİNDEKİLER

Sunuş	vii
<i>Mutlu Binark</i>	
Önsöz	xi
<i>'Denizaşırı Eller' – Mesafeyi ve farklılığı aşmak</i>	
<i>John Hartley</i>	
1. Giriş: <i>Yola çıkarken</i>	1
2. İletişim Çalışmaları Bağlamında Dijital Hikâye Anlatımı:	6
Anahtar Kavramlar	
a. Hikâye Anlatımı	17
• Dijital Hikâye	25
• Hikâye Çemberi	27
b. Birlikte Yaratım	28
• Hikâyesini Anlatan Katılımcı	29
• Kolaylaştırıcılar	31
• Etik sorumluluklar.	33
c. Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri.	35
• Diyalojik Aşamalar	36
• Dijital Aşamalar	40
3. Dijital Hikâye Anlatımının Türkiye'deki Seyri:	44
Çemberi Büyütmek	
a. <i>Dert Bende, Derman Bende: Amargili Kadınlardan Dijital</i> <i>Hikâyelerden Hikâye Koalisyonlarına</i>	46
b. <i>Sese İlk Adımlar: Sağlık İletişimde Dijital Hikâyeler</i>	55
c. <i>Hareket Halinde: Vizeli, Vizesiz, Göçer, Konar Hikâyeler</i>	60
d. <i>Kökler: Üniversitede Yaşam Sürerken.</i>	69
e. <i>Sesi, Sözü Dolaşıma Sokmak: dijitalhikâyeler.org, Gösterimler,</i> <i>Akademik Yayınlar</i>	81
4. Sonlandırırken: <i>Yollarda</i>	94
5. Kaynakça	103
Teşekkür	105
Ek. 1: <i>'Hands across the Sea' –</i> <i>Mediating distance and difference</i> John Hartley	107

SUNUŞ

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yaklaşık 6 yıldır meslektaş olarak birlikte çalıştığımız Burcu Şimşek'in dijital hikâye anlatımı çalışmalarını kitap olarak Alternatif Bilişim Derneği'nden yayınlamayı önerdiğim bu Eylül ayından bu yana, konuya ilişkin ilgimin giderek arttığını belirtmeliyim. Şimşek'in feminist metodolojiden beslenerek yıllar içinde geliştirdiği ve atölyelerle uyguladığı bu öz-anlatı tekniği, araştırmacının etik sorumluluğu ve özdeşünümselliğine özellikle vurgu yapan ve dikkat çeken bir araştırmacı olarak (Binark, 2018), öznenin kendisini ifade etmesinin yeni bir "politik" aracı. Pierre Bourdieu'nun deyişiyle "refleksif teçhizatlanma" yolu. Dijital anlatı metodu ile ortaya çıkan anlatılarda ise araştırmacının "... kendine, konumuna, idrak kategorilerine, teorik inşasına, yöntemine ve nihayetinde tüm üretimi üzerine..." (Bourdieu, 2013:37) çevrilen "refleksif teçhizatlanma"nın somutlandığını görebiliyoruz.

Burcu Şimşek'in kadın anlatılarına olan ilgisi ve feminist metodolojiyi benimseyişi hiç kuşkusuz dijital hikâye anlatımından çok öncesine temelleniyor. Yüksek lisans tez savunmasının jürisinde de onun, mekânın kadının gündelik yaşantısındaki ve anlatısındaki yerine yaptığı vurgu, kadın konuşmalarını anlamaya yönelik merakı, bundan ötürü konuşma analizine yönelişi hala aklımda. Gerek kişisel anlatısı gerekse kadın özne olarak akademik yolculuğu, onun dijital hikâye anlatımını neden benimsediğini ve Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'ni Türkiye'de bu konuda temel kurucu bir merkeze dönüştürdüğünü açıklamaya yetiyor. İletişim çalışmaları alanında ilk olacak bu kitabı Alternatif Bilişim Derneği olarak yayınlamak bir kıvanç. Kitabın açık erişimde olması da yeni medya dolayımı hikâye anlatıcılığının, öz-anlatıların çoğalmasına katkıda bulunacak. Clarissa Pincola Estès hikâyelerin şifa verici yönüne dikkat çeker (Tansel İliç, 2015) ve kadınların toplumsal yaşamda ve özel alanda her türlü baskı mekanizmasına ve travmatik deneyime karşı güçlenmesi için, onları hikâye anlatıcılığına ve hikâyelerine sahip çıkmaya davet eder. Burcu Şimşek'in kitabı da kadın erkek tüm okurlarını *Kurtlarla Konuşan Kadın* olmaya ve öz-anlatı üretmenin, paylaşmanın sağaltıcılığına, böylece bireyden toplumsala uzanan bir yönelimde iyileşmeye davette bulunuyor. İşte tam da bu nedenle "dijital hikâye anlatımı" politiktir ve Türkiye'deki iletişim çalışmaları için önemli bir katkıdır.

Prof.Dr. Mutlu Binark
Alternatif Bilişim Derneği Adına
Ankara 30 Kasım 2018

Binark, M. (2018). “Bir TÜBİTAK SOBAG Araştırma Projesinin (107k039) Hikâyelendirilmesi”, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi. (Yayına kabul edildi). (Değerlendirme Yazısı) ISSN: 1304-2998

Bourdieu, P. (2013). *Bilimin Bilimsel Kullanımı: Bilimsel alanın klinik bir sosyolojisi için*. Ankara: Heretik.

Estès, P. C. (2012). *Kurtlarla Koşan Kadınlar: Vahşi Kadın Arketipine Dair Mit ve Öyküler*. İstanbul: Ayrıntı.

Tansel İliç, D. (2015). “Yaratıcı Endüstrileri ve İletişim Alanını Kurtlarla Koşan Kadınlar Üzerinden Okumak”, *Moment Dergi*, 2(2):309-312. <http://www.momentdergi.org/index.php/momentdergi/article/view/148/397>

‘Denizaşırı Eller’

– Mesafeyi ve farklılığı aşmak

Yaklaşık on yıl önce, hiç tanımadığım birinden, Burcu Şimşek’ten bir mail aldım; bana hiç gitmediğim bir ülkeden, uzmanı olmadığı bir konu hakkında yazıyor, yaptığı çalışmayı geliştirmek için destek arıyordu. Tam da hızlıca göz ardı edebileceğiniz yahut silip geçebileceğiniz türden bir e-posta, değil mi? Ne mutlu bana ki, öyle yapmadım!

Burcu Türkiye’den yazıyordu, büyük bir üniversitenin İletişim Fakültesi’nde çalışıyordu ve kadın anlatılarıyla ilgili bir doktora tezi yazıyordu. Ben, formasyonum gereği bu meselelere yabancıydım; o esnada kendi üniversitemde, düşünsel ve kurumsal düzlemde ‘yaratıcı endüstriler’ üzerine bir oluşum kurma hazırlıklarıyla meşguldüm. Fakat Burcu’nun akademik ilgileriyle benimkiler arasında son derece üretken işlere kapı aralayacak bir bağlantı olduğu ortaya çıkıverdi – dijital hikâye anlatımı.

Hikâye Anlatımı

Hikâye anlatımı, yazılı basın ve televizyonculuğun geliştiği dönemle birlikte, uzmanlığa dayalı endüstriyel ve “kitlesel” bir sürece dönüştü. Gelgelelim, kişisel bilgisayar kullanıcılığının gelişimi ve internetin ortaya çıkışıyla birlikte bazı görsel sanatçılar, sıradan insanların da (deyim yerindeyse) anlatı üretimi yapabileceklerini, kendi hikâyelerini yaratmak ve anlatmak için gereken araçlara sahip olduklarını fark ettiler. Herhangi bir kişi ve herkes, kolay erişilebilen teknolojileri ve küresel dijital medyayı kullanarak kendi gerçekliğini ve içinde yaşadığı toplumun gerçekliğini ifade edecek yeni yollar-yöntemler öğrenebilirdi. Dolayısıyla da ‘dijital hikâye anlatımı’ terimi, *fanfic*’ten CGI oyunlarına ve gişe rekorları kıran filmlere kadar her türden bilişimsel tekniğe uygulanabilecek bir tını uyandırsa da, aynı zamanda uluslararası bir toplulukla ve bir sanat hareketiyle ilişkilendirildi. Sessiz sedasız ilerleyen bu süreç, internetteki sosyal medya devlerinin tam karşı kutbunda konuşlanıyor; ticari kaygıyı değil, topluluk fikrini önceliyor; radikal bir biçimde yaygınlaşmaya dayanıyor, profesyonel olmayan insanların becerilerini geliştirmeye yönelik kuvvetli bir kararlılıkla hareket ediyor. Kutupların birinde küresel şirketlerin daha da zenginleşmesi için ‘aranıp bulunması’ gereken ‘tüketici’ yer alırken, diğerinde ise basit ve cazip bir format sayesinde kendisi için ve kendi adına konuşma becerisini ve özgüvenini geliştiren ‘yurttaş’ bulunuyor. Sosyal medyada başarının

ölçütü, herkesi yakalayacak tek bir şirketken dijital hikâye anlatımında bu ölçüt, herkesten kendine ait –en azından- bir hikâye yakalamak oluyor.

Dijital hikâye anlatımı Avustralya’da bulunan araştırma merkezimiz için önde gelen bir araştırma alanı oldu. Devlet kurumlarından GLAM sektörüne (galeriler, kütüphaneler, arşivler ve müzeler) kadar çok çeşitli oluşumlarla işbirlikleri yaptık, Güney ve Güneydoğu Asya’daki yoksullukla mücadele programlarından, risk altındaki gençlik üzerine çalışan yerel topluluklara, LGBTQI’dan Yerlilere kadar pek çok alanda çalışan insanlarla bir araya geldik. Tüm bunları yaparken yalnızca dijital hikâye anlatımının Kaliforniya’daki öncüsü olan Joe Lambert gibi isimlerden esinlenmekle kalmadık bir belgesel fotoğrafçısı olan ve benim Galler’deki Cardiff Üniversitesi’nden sınıf arkadaşım olan Daniel Meadows’tan da ilham aldık örneğin. Daniel, Galler’deki yerel TV kanalı olan BBC Wales’ı, sıradan yurttaşların hikâyelerini anlattıkları *Capture Wales* adında bir program serisi yapmaya ikna etti. Daniel dijital hikâye anlatımını, foto-medya olarak anılan ve eşitlikçi katılımın ‘latif’ bir tarzda ifadesini (ve standart televizyon yayıncılığını) mümkün kılan, aynı zamanda yoğun bir ‘kolaylaştırıcılıkla’ ilerleyen, atölye yöntemine dayalı uygulama alanına yeni bir katkı olarak gördü. Daniel bu teknik konusunda ‘eğiticilerin eğitimi’ için Avustralya’ya geldi, yalnızca fakültede değil, Melbourne’de bulunan ve sonrasında da işbirliği içinde bulunduğumuz Avustralya Moving Image Merkezi’nde (ACMI) de halka açık eğitimler verdi.

Kesişim

Burcu, daha önce dijital hikâye anlatımı diye bir şeyle karşılaşmamıştı fakat bu uygulamanın Türkiye’de nasıl işleyebileceğini hemen fark etti. Onunla yaptığım kıtalar arası görüşmede, çalışma konusuna büyük bir hevesle bağlı olduğunu ve çatışmalı siyasal gelenekler ve toplumsal ilişkilerle karakterize olan bir ülkede yapacağı çalışmanın önemini ve olası risklerini büyük bir ciddiyetle ele aldığını hissettim. Bu uzun hikâyeyi kısaca bağlamak gerekirse, Burcu, yaptığımız görüşme sonrasında doktora öğrenimini Avustralya’ya naklederek araştırmacılarımız arasına katıldı. Bir vakit sonra da Türkiye’yi dijital hikâye anlatımıyla tanıştırdı, hem kadın örgütleriyle birlikte hem de kendi fakültesinde çeşitli çalışmalar yaptı. Kısa bir süre içinde dijital hikâye anlatımının potansiyelini ve uygulanmasını inanılmaz derecede geliştirdi.

Sonraki yıllar içinde Burcu ve ailesiyle çok değerli bir dostluk geliştirdik. Daha da önemlisi, Burcu, yalnızca Türkiye’de değil, davet edildiği prestijli uluslararası konferanslarda, derslerde ve araştırma programlarında da toplumsal eşitlik için dijital hikâye anlatımı alanının öncü ismi haline

geldi. Uluslararası düzlemde UNHCR ile işbirliği yapmanın yanı sıra, Norveç'ten Avustralya'ya kadar pek çok farklı ülkeden meslektaşıyla birlikte işler yaptı. Hâliyle de ben bu önsözü yazarken biraz tedirgin oluyorum. Elbette onu ve yaptığı işleri size tanıtırken büyük bir onur ve gurur duyuyorum, fakat aynı zamanda onun hakkında yazdıklarımın tek nedeninin Burcu Şimşek'i sevmem ve takdir etmem olduğunu düşünmenizi istemiyorum! Dijital hikâye anlatımı kişisel ve özel alanı değerli görür, dolayısıyla da karşılıklı dostluk ilişkisi, onun potansiyel yararları arasında azımsanmayacak bir yerdedir. Dijital hikâye anlatımı, iyi *selfieler* çekmeyi kolaylaştıran bir teknik değildir, ihmal edilmiş ve dezavantajlı grupların kişisel deneyimleri aracılığıyla ve bu deneyimlerin ötesine geçerek toplumsal açıdan özgürleşmelerini hedefler. Başka türlü dile gelemeyecek olan kimlikleri, 'özel' deneyimlerin aktarımı sayesinde gündeme getirir. Burcu tam da bu açıdan uluslararası düzlemde bir öncü payesini almıştır.

'İletişim çalışmaları bağlamında'

Her ikimiz de üniversite ortamında çalıştığımız halde, dijital hikâye anlatımının bu ortamdan filizlendiğini söylemek mümkün değil. Aslına bakarsanız, iletişim çalışmaları, özellikle de etkisinin en yaygın olduğu Birleşik Devletler bağlamında, (daha ziyade işler yolunda gitmediğinde) sözümona evrensel-kişisel 'davranış'a odaklanır. İletişim bilimi yaratıcı sanatlardan değil, ampirik sosyal psikolojiden doğmuştur, haliyle de ele aldığı iletişim modelini dil ve kültürden değil, fizik ve askeriye alanlarından devşirmiştir. James Carey'nin de söylediği gibi¹ iletişim çalışmalarının, *yaratıcılıktan* ziyade –psikolojik, ekonomik, politik– *denetim* dayalı bir disiplin olarak ortaya çıkışının uzunca bir tarihi vardır, değil ki kendini ifade etmekle alakalı olsun! Siyasetin propaganda ve çıkar ilişkileriyle el ele gittiği kitle medyası çağında ise –basın, radyo ve TV- iletişimi iktidar bakımından ele almak anlamlı hale gelmiştir. Basını, TV yayıncılığını ve şimdi de sosyal medyayı kimlerin tekelinde tuttuğu, bu araçların etkilerini ne için kullandıkları, toplumun iyi yönetimi için önem teşkil eden sorular haline gelmiştir. Diğer yandan kişisel deneyimin ehemmiyetsiz olduğu yönünde bir görüş hakim olmuş; medya manipülasyonunun etkileri ve yarattığı politik tesirlerin üzerinde durulmuştur. Aslında iletişimi kişisel düzlemde çalışmak aynı zamanda denetim üzerine çalışmak anlamına geliyor: davranış, inanç yahut eylem bakımlarından benlik veya nüfus denetimi; ticarete, reklamcılıkta ve

1 Carey, J. (1989). *Communication as Culture*. Boston: Unwin Hyman; Carey, J. (2000). 'Some personal notes on US journalism education'. *Journalism*, 1: 1, 12-23.

pazarlamada hayati önemde olan çıkar meseleleri ve yanı sıra güvenlik acenteleri... İletişim bilimleri hem politik hem de psikososyal bir alan olarak bu meslek gruplarının yaptıkları çalışmaların özsel bir parçası haline aldı. Elbette bu disiplinin amaçlarından biri, siyaset, gazetecilik ve medya, halka ilişkiler ve pazarlama gibi alanlar için, toplumun mensuplarını istenilen şekillerde davranmaya ikna edebilecek, yüksek becerileri olan insanlar yetiştirmektir.

Gelgelelim bilişim teknolojilerinin ve tüketim ile popüler kültürün 1960'larla birlikte uluslararasılaşmasıyla bağlantılı olarak, 'kitleler' çağına dair önermelere itirazlar da ortaya çıkmaya başladı. Bu gelişme, uluslararası stratejik çatışmaların en yüksek noktaya ulaştığı –Soğuk Savaş, Vietnam Savaşı, sömürgeciliğin sona erdiği- ama aynı zamanda da bireysel özgürlükler ve refahın toplumun farklı kesimlerine ve öncesinden çok daha fazla ülkeye ulaştığı bir tarihsel döneme tekabül ediyor. Ekonomik büyüme çağına siyasal iktidar ve toplumsal denetime dair sorular sorulması anlamına gelen kişisel özerklik arayışı, kimlik meselesi üzerine sorular sorulmasının da önünü açtı: Kendilik/benlik ne demekti? Medyada karşılaştığımız hikâyeler, doğrudan kendine has ayrık özellikleri olan yurttaşlara ve halklara yönelik değil de küresel, yekpare bir alıcının varlığı kabulüyle formüle edildiğinde eksik kalan neydi? Kimliğin ve anlamın yeni temsilleri, siyasetten ya da bilimden değil de, eğlence sektörü ve piyasadan doğar oldu: Popüler müzik, TV şovları, filmler, moda ve oyunlar, yeni yaşam tarzları, altkültürler ve toplumsal hareketlerden. Popüler kültür, bir yandan yeni piyasa alanları yaratırken diğer yandan da yeni kimliklere, yeni aktivizm türlerine ve yeni siyaset yapma tarzlarına ses ve görünürlük kazandırdı. Kimlik, 'bireysel' (tüketici, sivil) bir mefhum olarak algılanmaktan çıktı ve farklılık, benlik, toplumsal cinsiyet, yaş grubu, cinsellik, kabiliyet, aile, sınıf, ulus ve etnisite gibi çok katmanlı özelliklerin membaı olarak tanınmaya başladı.

Dijital teknolojiler

Bilinç düzlemindeki bu değişimlerin üstüne bir de yeni teknolojilerin gelişiminin ivme kazanması, etkileşimsel, mobil ve konektif sosyal medyanın ortaya çıkışına önyak oldu, böylelikle de benlik-ifadesinin belirli bir tarzda, hem politik hem de ekonomik açılardan yaratıcı ve üretken bir güç olarak kamu gündemine girmesi mümkün oldu. Feminizm bu süreçte, kişisel olanın politikliği vurgusu eşliğinde, sınıf (emek hareketi), ırk (insan hakları), cinsellik (evlilik eşitliği) ve alternatif toplumsal hareketler gibi (ekoloji, barış, öz yeterlik) diğer özelliklik

biçimleri etrafında örgütlenen toplum kesimleriyle ittifaklar kurup geniş çaplı bir toplumsal harekete ilham ve önderlik teşkil ederek, son derece hayati ve şekillendirici bir rol oynadı.

İşte dijital hikâye anlatımının tohumları, -ana akım olmayan, parti siyasetiyle alakası olmayan; kamu kültürü ve tecimsel piyasanın kesişimiyle ortaya çıkan- bu alternatif karışım sayesinde filizlendi. Kendin-yap (DIY) veya 'imal' hareketi olarak adlandırılan dalganın öncül görünümlerinden biriydi: İnsanlar tecimsel ya da kamu medyasını tüketmektense, halihazırda ellerinin altında olan dijital teknolojileri kullanarak 'kendi hikâyelerini yapabilirlerdi'. Merkezileşmiş ve güçlü medya kuruluşlarının geniş kitlelere (genelde fazlasıyla soyut ve sabit ifadelerle dayanan) pek az hikâye anlattıkları 'komut ve denetim' odaklı iletişim modeli yerine, etkileşimsel teknolojiler ve sosyal medya pek çok insanın kendi özel grupları içerisinde ve bağlantılı oldukları başka insanlarla sayısız hikâyeyi paylaşmasına imkan verdi, öyle ki bu hikâyelerin bazıları toplumsal açıdan çok geniş ölçeklerde yankı uyandırdı.

Dijital hikâye anlatımının tarihsel serüvenini, halihazırda var olan medya biçimleri ve bilimsel disiplinlerden ziyade, kimlik siyasetlerinin, yeni toplumsal hareketlerin, bilinç yükseltme ve Kendin yap kültürünün gelişimiyle birlikte ele almak gerekiyor. Çünkü, ancak bu sayede dijital hikâye anlatımının, salt iktidara, denetime, tüketimciliğe ve teknolojiye odaklanıldığında erişilemeyen özelliklerinin farkına varabiliyoruz. Bu, yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya işleyen bir girişim, cazibesini kamu hizmeti ve alternatif medya etiğiyle harmanlanmış bir tür Kaliforniya ruhundan alıyor (alternatif ifade alanlarına yer açan, çöl ortasında yapılan festivallerden). Bu yönü, dijital hikâye anlatımına hem gücünü hem de zafiyetini bahşediyor. Gücü, sıradan insanlara estetik ve entelektüel anlamda öznelliklerini ifade etme özgürlüğü vermesinden geliyor; zafiyeti ise insanların bunu basitçe bireyler olarak 'kendi kendilerine yapabileceklerine', herhangi bir organizasyonel destek ya da aracıya ihtiyaç duymayacaklarına dair varsayımından kaynaklanıyor.

Kolaylaştırma

Hayal kırıklığı, yeni medya teknolojileri söz konusu olduğunda kaçınılmaz bir son gibi görünüyor: World Wide Web ortaya çıktığında düşünsel ve kültürel özgürleşme konusunda bir umut doğurdu fakat hızlıca büyük şirketlerin tekeline girerek 'alışveriş için internet'e dönüştü. Hemen akabinde troller, nefret grupları ve popülistler alanı ele geçirmeye başladı ve bir kamusal forum mecrası olarak internet, çoğu insan kendi hikâyesini anlatma fırsatı bulamadan ölümcül bir hasar almış oldu.

İşte ‘kolaylaştırılmış atölye’ dediğimiz şey, tam da bu noktadan hareketle ortaya çıktı; aynı zamanda örgütsel yapıların da bu uygulamayı destekleyip teşvik etmesini getirdi. Burcu’nun çalışmalarının uluslararası bir önem ve saygınlık kazanmasının nedeni tam da bu. Nasıl hikâye anlatmak bireysel bir işten ziyade her daim toplumsal bir mefhumsa, hikâye anlatımı ‘kurumu’ da öyle. Gerçekleşmesi için organize olmanız gerekiyor –ve bir organizasyon gerektiriyor. Alanın öncüleri, başlarda araçlar ve *animatörler*di, kendi hikâyelerini anlatmak üzere atölyelerine katılan insanların ‘özgün’ seslerini duyurmaya adanmışlardı. Fakat sosyal bilimler alanından gözlemciler, bu hikâyelerin ister istemez anlatılmalarını sağlayan aracı kurumların rengini –ve ideolojisini- taşıyacaklarından endişe etmeye başladılar ve işin özüne dair bir kuşku belirdi.²

Gelgelelim bahsettiğimiz ‘özgünlüğün’ özenle inşa edilmiş semiyotik ve jenerik bir ürün olduğunun idraki, sanatçılar ve uygulayıcılar için hiç de yeni bir şey değildi: Dijital hikâye anlatımı, talimle, uygulamayla ve destekleyici bir ortam sağlanmasıyla ürünlerin ortaya çıktığı ve yayımlandığı bir tür *yazınbilim*di. Başka türlü söyleyecek olursak, herhangi bir hikâyenin yapımı, ne kadar orijinal ve özgün olursa olsun, anlatımın o koca dünyasına diyalogik bir dahiliyeti ve hem anlatıcılar hem de alıcılar için işi kolaylaştıracak bir sosyal ortamın varlığını gerektirir: Kendini ifade etmek, aracısız psikolojik bir dışavurumdan ziyade, kamusal bir hitabet ya da sokak tiyatrosu gibidir. İşte dijital hikâye anlatımının özü, çok çeşitli kurumlar içinde kendini önemli bir ‘yöntem’ olarak ispat etmiş olan *kolaylaştırıcılık*la işleyen atölyelerde gizlidir. Dijital hikâye anlatımı atölyeleri, ilgili topluluğun ortamında, imece usulü gerçekleştirilir (Örneğin Berkeley, Kaliforniya’daki Hikâye Merkezi bu amaca hizmet eder) ve TV yayıncılığında eğitime, GLAM’dan sağlık ve savunuculuk meselelerine, yerlilerden pek çok başka konuya kadar çeşitli alanların kendi ortamlarında çalışır. Zira her bağlam, kendi hikâyesini çıkarır: Anlatılan hikâyeler bir ortamda terapatik olabilirken, bir başka ortamda özgürleştirici, eğlenceli ya da ciddi olabilir. ‘Kurumsallaşmadan’ kaçınarak kolaylaştırıcılıkla işleyen atölyelerden yararlanmayı öğrenmek, ‘sıradan’ insanların her türden dolayımlanmış diyalogda hem birer etkin özne hem de alımlayıcı olarak edinmeleri gereken dijital okuryazarlık becerisi repertuarının –ve teknolojik hızı yakalamanın- bir parçasıdır.

2 Thumim, N. (2012) *Self-Representation and Digital Culture*. UK: Palgrave Macmillan.

Kartpostallar- ‘Denişaşırı Eller’

Dr. Şimşek durmak yorulmak bilmeyen bir kolaylaştırıcı olarak sponsorları (ulus-ötesi olanlar da dahil), atölyeleri ve kadınlardan mültecilere, göçmen topluluklardan diğer farklı toplum kesimlerine kadar hikâye anlatıcılarını bir araya getirip hayranlık uyandırıcı işler çıkararak kendini kanıtladı. Bu esnada hem uluslararası düzlemde hem de kendi ülkesindeki eğitim programlarında dijital hikâye anlatımı hareketini tanıttı ve ilerletti. Yürüttüğü pek çok proje arasından özellikle bir tanesi, Avustralya ile doğrudan bağlantılıydı: *Burada ve Orada: Melbourne’de Yaşayan Türkiyeli Göçmen Kadınların Gündelik Hayat Anlatıları* başlığını taşıyordu. Türkiye’deki Hacettepe Üniversitesi ile Avustralya’daki ACMI, Monash Üniversitesi ve Moreland Türk Derneği’nin desteği ve işbirliğiyle gerçekleşti. Melbourne ve Ankara’da eş zamanlı olarak gösterimi yapılan hikâyeler, ‘Melbourne’de yaşayan göçmen kadınlarla onların Türkiye’deki arkadaşları ve akrabaları arasından bir köprü’ oluşturdu.³

Kıtalar arasındaki yaşamlara köprü kurmak: İşte bu tam da dijital hikâye anlatımının yapabileceği bir şey. Teknoloji her ne kadar tahayyülümüzün çok ötesinde imkan vermiş olsa da, bu hiç de yeni bir şey değil elbette. Örneğin, bir asır önce Atlantik ötesi yolculuklar yapanlar, Yeni Dünya’dan memleketlerindeki tanıdıklarına kartpostallar gönderiyorlardı.

3 Bkz: <https://arts.monash.edu/news/screening-here-and-there-everyday-life-narratives-of-migrant-women-from-turkey-living-in-melbourne/>

Bu haberleşme türü ‘Kıtalararası Eller’ olarak isimlendirilmişti. İpek dokuma üzerine işlenmiş kartpostallarda bir transatlantik imgesi ve ilgili ülkelerin bayrakları yer alıyordu. Göçüp giden kişi, kumaşın arkasına sevdikleri için neşeli –yahut dokunaklı- bir mesaj yazardı. Babaannem SS Lake Champlain’den kalma bir tanesini saklamıştı, çocukluğumda ondan ne kadar büyülediğimi hatırlıyorum. Artık bende değil ama şöyle (ziyadesiyle dokunaklı) bir örneğini göstermiş olayım:

Babaannemin koleksiyonundan kalma bir diğer benzer kartpostal, Türkiye ile çok daha doğrudan bir bağlantıyı gözler önüne seriyor. Bu da dokuma işi ve 1915 yılında Noel kutlaması için yapılmış. Makina dokuması çiçekler ve savaşta ittifak içinde olan ülkelerin bayraklarıyla süslenmiş. Kartpostal, deniz aşırı ülkelerde cephede savaşan askerlere dağıtılmak üzere üretilmiş ki ailelerine gönderebilsinler. Büyükbabam o esnada Çanakkale’de savaşıyormuş.⁴ Çanakkale, ittifak içinde olan emperyal güçlerin yıkıcı bir mağlubiyet yaşadıkları yerdir, fakat aynı zamanda Avustralyalıların (Anzaklar) ve Türklerin (Mustafa Kemal’in önderliğinde) modern ulusal kimliklerinin temelini attıkları yerdir de.

4 Bu hikâye daha ayrıntılı biçimde şurada anlatılıyor: Hartley, J. and J. Potts (2014) *Cultural Science: A Natural History of Stories, Demes, Knowledge and Innovation* Bloomsbury, London), pp. 45-56.

Bu kartpostalı hayatım boyunca sakladım. Şimdiyse bana bambaşka bir şey ifade ediyor. Zamanın ve denizlerin ötesinde bir ele uzanıyor, benimle Burcu arasındaki yeni bir Avustralyalı-Türk hikâyesinin, sıradan insanlar aracılığıyla anlatımına vesile oluyor; öyle bir mesaj veriyor ki, 1930’larda bizatihi Atatürk tarafından çoktan ifade edilmiş: ‘Dünyaya kalbimi açıp tüm saf ve temiz duygularıyla ve dostlukla bakıyorum’.⁵ Veya bu kartpostalın arkasındaki o sözcüklerin yalın bir biçimde anlattığı gibi: ‘Düşüncelerim seninle.’

Tam da böylesi bir duyguyla, bir dostumun kitabını övmekle ilgili kaygılarım yok oluveriyor. Denizaşırı bir ele uzanabildiğim ve onu sizlere tavsiye edebildiğim için çok mutluyum.

John Hartley, AM, PhD, DLitt, FLSW, FAHA, FRSA, ICA Fellow

*John Curtin Distinguished Professor,
Curtin University, Western Australia*

Çeviri: Nagehan Tokdoğan Kartal

⁵ Bkz: <https://www.awm.gov.au/articles/encyclopedia/ataturk>

Yola Çıkarırken

Hikâye anlatmak üzerine yaklaşık on yılı içine alan akademik ve uygulama serüvenini anlatan bir kitabın, bir hikâye ile başlaması kadar beklendik ne olabilir ki? Bu kitap da böyle başlıyor haliyle. Kitabın kapağındaki fotoğraf, hikâyenin bir kısmı. Çünkü, bu kitabın kayda almaya gayret ettiği seyir ile öznelere fazlaca ilgisi var, belki biraz da peşine takıldığım feminist metodolojinin otobiyografiyi çağırın doğasından kaynaklı. Ancak o büyükçe tartışma, bu giriş niteliğindeki kitapta yer almıyor.

Kapaktaki fotoğrafta, arabanın direksiyonunda oturan, anın keyfini çıkartan küçük kız, benim annem. Yanında şık tayyörü ile ona eşlik eden ise anneannem. Fotoğraf anneannemin kurulmalarına emek verdiği, Türkiye’de köy gençlerinin kooperatifleşmesini teşvik etmeyi hedefleyen 4K kulüplerini ziyaret etmek için, annem ve teyzemi yanına alıp köy yollarına düştüğü bir yazıya ait. Bizim ailenin kadınlarının yollara nasıl düştüğünün hikâyesi, hem babaannemin Anadolu’da geçen öğretmenlik yılları ile, hem de anneannem ile belki de onun Rumeli’den göç etmiş annesinden köklenerek ilerliyor. Annemin hikâyesinde de yollar var dolayısıyla. Haliyle benimkinde de.

Yıl 1998. İlk kez tek başıma arabayla şehirlerarası yola çıkıyorum. Babam, her zamanki yüreklendirmeleri ve bana güveniyle uğurluyor beni. İstanbul’da Dünya Gazetesi’nde çalışmaya başlıyorum. Gazetenin 7. katında Ergün Köknar’a komşu açık ofiste geçen gazetecilik yıllarım. Komşum, bilgisayar klavyesini dövermiş gibi her sabah Yazı İşleri’ne yazı yetiştirmeme takılıyor: “Kız, yine başladın klavyeyi dövmeye”. Gülüp sakınıyorum onun sesini duyunca. Yazmanın, iş olma haline dönüştüğü yıldayım. Tüm bunların arasında İstanbul’da, Ankara’da kalan anneannemden yadigar daktilonun özlemi basıyor içimi. Kasvetli bir öğleden sonra Ergün Bey’den ofisinde, kutusunda duran daktilosunu istiyorum. O akşam eve gidip, sayfalarca yıllardır yazmaktan uzak durduğum şiire boğuyorum kendimi. Ertesi sabah, daktilo ile birlikte Ergün Bey’e emanet ediyorum o mısraları. Bir sezgi aslında o zaman, o dosyanın Köknar’a verilmiş olma sebebi. İki gün sonra sabah, üzerine ince mimar yazısı ile aldığı notlarla bana emanet ediyor dosyayı. “Öykü

emek ister, zaman ister. Bu şiirler, öykülerin ilk halleri... Anlattıkları hikâyeleri, emekle kaleme alırsan öykü olur bunlar". Öykü yazmaya gönlüm, Köknar hastalanınca, onu kaybetmeden görsün diye geliyor. Kısa şiirlerim, kısa öykülere dönüşüyor. Ancak, o öyküler aslında bir başka yol hikâyesini de başlatıyor hayatımda. Yüreğini yazdıklarıyla sağaltan başka bir kadınla karşılıklı yazdıklarımız üstünden gelişen dostluğumuzun o hikâyesini, Queensland University of Technology (QUT)'deki dijital hikâye anlatımı kolaylaştırıcı eğitimimdeki ilk dijital hikâyem "write"⁶ da anlatıyorum yıllar sonra. Çünkü, binlerce kilometre uzaktayım ondan ve anlatılmaya değer, beni ben yapan hikâyelerden biri de bu. Neden öykü yazmıyorum da, hikâyelerin peşine düşüyorum? Çünkü bir derdim var...

Gazetecilikten ayrılıp da üniversitede okutman olarak çalışmaya başlayınca yazmaya dair süreç, başka bir seyre yöneliyor. Ankara Üniversitesi Kadın Çalışmaları Yüksek Lisans Programı sınavına girerken, "derdim kadınlarla erkeklerin dil kullanımlarında farklılaşanlar" diyorum yolum, Aksu Hocam ile ilk kez kesişiyor. Feminist metodoloji denen şeyin hane içine ve emeğe yönelen çalışmalarının mikro ekolojileri ile tanışıyorum. Dil ile olan derdime dermanın, Güzin Hocam'ın elimden tutup beni götürdüğü Eser Hocam'da olduğunun farkına varmam doktora yıllarına denk geliyor. Konuşma analizi diye bir şeyin varlığını öğrenirken kadınlarla erkeklerin kullandıkları dilden çıkıp, Butler ile yoldaşlık edip, performans yaklaşımına yol alırken yüksek lisans tezim çıkıyor ortaya: Kadınlararası etkileşimlerde asimetriklerin izlerini arıyorum. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım doktora programına girdiğim yıl, yeni kurulan Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi araştırma görevliliği zamanlarım da başlıyor. Fakültede işe başladığımın üçüncü haftası aynı ofisi paylaşmaya başladığım arkadaşım, Şengül İnce ile akademik işbirliklerimiz de başlayıyor. Birlikte öğrenmenin birlikte üretmeye dönüştüğü bu yılların 2009 baharında, doktora yeterliği geçip tez önerimi yazmaya Avustralya'ya gidiyorum Eser Hocamın kulağında çınlayan sesiyle: "Bir git bakalım neler çıkacak karşına". Benim ısrarla elimde planla çıkmak istediğim bu öneri yazma seyahatine Eser Hocam, "sezgini dinle" öğüdü ile gönderiyor beni. Avustralya'da ziyaretçi araştırmacı olarak, beni Center of Excellence for Creative Industries and Innovation- CCI'a kabul eden John Hartley'nin, Kelly McWilliam

6 <https://vimeo.com/302561894>,
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Kolayla-tirici-Egitimi-2009>

ile derledikleri *Story Circle*⁷: *Digital Storytelling Around the World* kitabının tanıtım toplantısında, dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile tanışıyorum. Kitabı merakla alıp okuduğum günlerden birinde, aynı merkezde o sıralarda doktora sonrası araştırmacı olarak John Hartley ile çalışan Jean Burgess ile bir kahve sohbetinde, “Acaba dijital hikâye anlatımı atölyelerindeki bu hikâye çemberi, kadın hareketlerinin temel taşı, bilinç yükseltme toplantıları ile üstüste nasıl oturur?” diye soruyorum. Bu soru başka bir yolculuğun kapılarını aralıyor. Bu sorunun cevabını aramak için, Ankara Üniversitesi’nden QUT bursu ile Avustralya’ya transfer olan tez sürecine geçerken öncelikle benim dijital hikâye anlatımı atölyelerini nasıl yürüteceğimi öğrenmem gerekiyordu. Bu nedenle QUT’de Haziran 2009’da düzenlenen kolaylaştırıcı eğitim atölyesine katıldım. Dijital hikâye anlatımının QUT’e gelişi, hareketin başladığı Berkley’deki Story Center’da⁸ Joe Lambert’ten eğitim alıp İngiltere’de Cardiff Üniversitesi’nde çalışan Daniel Meadows’un QUT’deki ekibi eğitmesi ile başlıyor. QUT’deki güçlü sözlü tarih çalışmaları ile dijital hikâye anlatımı atölyelerinin birlikteliğinden ise özgün çalışmalar ortaya çıkıyor ve dijital hikâye anlatımı, QUT bünyesinde yeni kurulmuş olan Yaratıcı Endüstriler Fakültesi’nin önemli bir çalışma alanı haline geliyor. QUT’deki sözlü tarih ile gelişen ve Story Center’ın yaklaşımından kimi noktalarda farklılaşabilen bu yaklaşımı, ben de kendi yüksek lisans ve o zamana kadarki doktora çalışmalarımda kendime yakın buluyorum. Ancak, kendi yaklaşımımın gelişmesinde en önemli etkenlerden birinin de feminist pedagoji olduğunu belirtmem gerekiyor. Dijital hikâye anlatımı atölyelerini farklı bağlamlarda çeşitli gruplarla gerçekleştirdikçe farkediyoruz ki içinde bulunduğumuz coğrafyanın sözlü kültür zenginliği, gerçekleştirdiğimiz her dijital hikâye anlatımı atölyesiyle uyumlanmamıza olanaklar yaratıyor. Bu durum dünyadaki harekete farklı önermelerde bulunmamızın da yolunu açıyor.

Bu seyirde benimle birlikte yola düşenlerle, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’ni 2009 Kasım’da ilk Kolaylaştırıcı Eğitimi Atölyesi ile beraber kuruyoruz. Sekiz saatlik zaman farkını yıllarca aleyhine kullandığım yoldaşım Şengül İnce’nin “sen varsan, yaparız diyorsan, yaparız” deyip telefonu kapatması olmasa geldiğimiz noktada olup başka noktalara seyir halinde olur muyduk, hiç zannetmiyorum. İlk atölyeye Şengül İnce ile birlikte Evren Sertalp,

7 Hartley, J., McWilliam, K. (2009). *Story Circle: Digital storytelling around the world*. West Sussex: Wiley-Blackwell.

8 <https://www.storycenter.org/>

Hatice Şule Oğuz, Gökçe Zeybek Kabakçı, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın, Canan Dural Tasouji ve Tolga Büyük katılıyor. QUT'deki eğitim atölyesi sonrasında, Türkçe içerik hazırlamaya da bu Kolaylaştırıcı Eğitim Atölyesi ile başlıyoruz. Bu Kolaylaştırıcı Eğitim atölyesi, açtığım “Dijital Hikâye Anlatımı” yüksek lisans dersinde atölye bileşenlerini anlattığım haftaların temelini oluşturdu.

Doktora tez alan çalışmamı oluşturan, Amargi Kadın Akademisi ile dijital hikâye anlatımı atölyelerini gerçekleştirdiğimiz İstanbul'a ve Antakya'ya yolculuklar, başka bir hayali doğurdu: Daha fazla kadının hikâyesini, kendi sesleri ile duyulur kılmak... Kadın hareketine, diğer gereçlerin yanında dijital hikâyeleri de dahil edebilme isteği, yaşantımın geçtiğimiz on yılını sarmalıyor. Bu hikâyelere sanal bir de ev yarattık: www.dijitalhikayeler.org⁹ sitesi. Çoğunluğunu kadınların anlattığı yaklaşık 350 dijital hikâyemiz, anlatanlarının sesleri ile kendi ürettikleri/seçtikleri görseller eşliğinde paylaşımda.

İletişim çalışmaları bağlamında Dijital Hikâye Anlatımını'nın Türkiye'deki seyrini anlatmam gerektiğine dair güçlü fikir, birlikte yürüttüğümüz atölyeler kadar ürettiğimiz akademik metinler ve lisansüstü derslerimize sızan dijital hikâye anlatımı atölye pratiklerimizin temel kavramlarını farklı alanlarda dijital hikâye anlatımı ve atölyeleri ile ilişkilendirme niyetindekilere yol göstermek amacıyla, Şengül İnce'nin ısrarıyla ortaya çıktı. Bu ısrarın sonucu olarak ortaya çıkan bu kitap, üstünde çalışmakta olduğum ve feminist metodoloji kullanarak çeşitli kadın örgütleri ve grupları ile yürüttüğüm atölyeler ile dijital hikâye anlatımı atölyeleri üstünden tartışmalar yürüten, Ayizi'ne, Aksu Hocam'a sözüm, *mutfakta dijital hikâyeler* kitabının önüne geçti. O çalışmayı tamamlamak da umarım gelecek yılın işi olacak. Kitabın açık kaynak olarak dolaşıma girmesinin nedeni, hem okuyucunun Türkiye'deki dijital hikâye anlatımı hareketinin kaynaklarına verdiğim referanslara hem de atölyeleri takip edebilmeyi kolaylaştıracak hyperlinklere rahatlıkla ulaşmasını sağlama isteği. Bir taraftan da dijital hikâyelerin, farklı bağlamlarda bu konuyla ilgilenebileceklerle ulaşmasının yolunu açmak...

Kitabın, Giriş bölümünden sonra, Türkiye'de Dijital Hikâye Anlatımı kavramının anlatma pratiklerine odaklanan ve kavramın köklerine bizi götürecek olan ikinci bölümünde, *hikâye* kavramı ile kavram setimizi oluşturmaya niyetlendim. Hikâye anlatmanın dijital halindeki bileşenlerine ve bunların dengesine odaklanıp söylemsel boyutun, bu pratikteki yerine *hikâye çemberi* kavramı ile değiniyorum. Atölyelerin akışı içinde

9 <http://www.digitalstoryhub.org/>

katılımcılar ve kolaylaştırıcıların etkileşimlerini ise *birlikte yaratım* kavramı ile ilişkili olarak irdeliyorum. Dijital hikâye anlatımının, atölye bazı uygulamalarında dikkat çekmenin yerinde olduğunu düşündüğüm aşamaları ise diyalojik ve dijital olmak üzere iki başlık altında açıklıyorum. *Çemberi büyütmek* adını verdiğim üçüncü bölümde ise Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nde 2009'dan beri yürüttüğümüz atölyelerin ana temalarına değiniyorum. Bu temalardan ilki, *Dert Bende Derman Bende* başlığı altında bir araya getirdiğim toplumsal cinsiyet çalışmaları. Sağlık iletişimi bağlamında yaptığımız atölyeler, atölye çalışmalarında ikinci bir başlık olarak karşımıza çıkıyor. Üçüncü olarak, öznel deneyimlerin beni düşürdüğü yollarda önce ülkelerinden uzakta, Avustralya'da bulduğum kadınların vizeli göçmen hikâyelerini sonra dünyanın içinde bulunduğu en temel krizlerden biri olan zorunlu yerinden edilme deneyimleriyle mültecilerin ve bu bağlamda toplumsal uyumun vizesiz hikâyelerine odaklanıyorum. Dördüncü sırada ise, kurumsal olarak üniversite çatısı altında konumlanmış olan atölyenin, yüksek öğretim ile kurduğu ilişkiye kendi ekolojimizden eğiliyorum; bir yüksek lisans dersi olarak dijital hikâye anlatımı ve farklı derslerin içine sızan ve özdeşünümsel süreçleri tetikleyen hallerine, dijital hikâyeler ve atölyeleri başlığında değiniyorum. Dördüncü bölümde ise, tüm bu sesleri ve sözleri hangi mecralarla dolaşıma sokmaya gayret ettiğimizin derli toplu bir dökümünü sunmaya çalışıyorum.

Herşeyin ötesinde biliyorum ki seyir burada bitmiyor... Derman aramaya devam...

Hareket ve Anahitar Kavramlar

Hikâye anlatıcılarının çok sevdiği şöyle bir bilmece vardır:

Ne kırılır ne yıpranır

Başkasına verseniz de yine sizin kalır

Her paylaştığımızda daha da güzelleşir

Paylaşmazsanız kimseye bir faydası yoktur

(Cevap dilinizin altında)

(Campbell, 2017, s 24)

İletişim çalışmaları bağlamında dijital hikâye anlatımı konusuna odaklanmak, 2000'lerle yaygınlaşmaya başlayan yeni medya teknolojileri dolayısıyla ağa bağlı mobil cihazlarla, kullanıcıların medya içerikleriyle ne yaptıkları sorusuna farklı bir açıdan bakmaya denk geliyor. Günümüzde "hikâye" başlığı altında içerik çağıran sosyal medya platformları, anlık paylaşılıp kaybolan ya da tercihen kaydedilebilen içeriklerle, anın hikâyesini paylaşmayı olanaklı kılıyor.

Katılımlı medya kültürlerine dair birkaç tespiti anmak dijital hikâye anlatımının bir yeni medya formu olarak durduğu yeri netleştirecektir. Flew, Thompson (1995) ve McQuail (2005) gibi yazarların kitle iletişiminin bazı özelliklerini ortaya koyduklarına değinir. Bunlar: 1. Alıcı teknolojik aygıtlara sahip geniş kitlelere ulaştırılmak üzere geniş ölçekli üretim ve dağıtım için medya teknolojilerinin kullanımı, 2. Medya içeriğinin alıcısı, üretici/dağıtıcısı arasında kurumsal ayrışma, 3. Tek yönlü iletişim akışına kısıtlı karşılık verme olanağı olan alıcılar ile üretici/dağıtıcılar arasında asimetrik güç ilişkisi, 4. Üreticiler/dağıtıcılar ve alıcı/tüketiciler arasında kişisel olmayan, anonim ve çoğu durumda metalaşmış ilişkiler, 5. Kümelenen izleyicileri maksimize etme arzusuyla içeriğin standardisasyonu yönündeki

eğilimler olarak özetlenir (Flew, 2008, s. 106-107). Yeni medya teknolojilerinin Web 2.0 ile olanaklı kıldığı dönüşüm ise alternatif medyanın “profesyonelleşme karşıtlığı, kurumsallaşma karşıtlığı ve kapitalizasyon karşıtlığı” (Flew, 2008, s. 109) ile bağ kurabilen platformlara olanak vermesinin yanında, geçen on yılda kurumsallaşmış, profesyonelleşmiş ve kapitalizasyon ile varlık bulan anaakım medya yapılarının kendini devam ettirdikleri yöndeşen mecraları olanaklı kılmıştır. Erişilebilir hale gelen mobil teknolojilerle, Web 2.0 ile daha çok insanın kendi medya içeriklerini dolaşıma sokacakları, içerik çağırان platformlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönüşüm, bir bakıma içeriğin üretim ve dağıtım süreçlerinin çeşitlenmesinin önünü açan bir döneme işaret etmektedir. Burgess, elit olmayan toplumsal bağlamlarda ve iletişim geleneklerinden doğan yaratıcı pratikleri tanımlamak ve açıklamak için “yaygın yaratıcılık” [vernacular creativity] kavramını önermiştir (Burgess, 2006). Bu “yaygın yaratıcılık” kavramıyla, kendi içeriklerini üretip dolaşıma sokanların, süregelen üretim/dağıtım tekellerini kırma potansiyeli ile demokratikleşme arasında ilişki kurma eğiliminde olanlar kadar geçtiğimiz on yılda yeni medya teknolojilerinin metalaştığını öne sürerek bu ilişkinin bir yanılığ olduğuna işaret edenlerin sayısı da artmıştır. Dijital platformlar için kullanıcı/tüketici içerik üretimi dendiğinde ise özünde farklı formlarda hikâye anlatma yolları ile gelen benlik sunumlarından bahsedilmektedir.

Lundby (2009), bloglar, kişisel internet sayfaları ya da sosyal medya ağlarındaki benlik sunumsal dijital hikâye anlatımının yeni formlarının yakın zamanda hızlı gelişimine işaret eder ve bu aktivitelerin çoğunun da dijital hikâye anlatımı başlığı altında değerlendirilip çalışabileceğine değinir (s. 176). Dijital hikâye anlatımı kavramını, yeni medya teknolojileri dolayısıyla üretilen içeriklerin tamamı için kullananların olduğunu anan Bryan Alexander’in *The New Digital Storytelling: Creating Narratives with New Media* adlı kitabının ilk bölümünde değindiği üzere, “Hikâye kişiseldir, samimidir ve analog bir şeydir” (2011, s. 4). Alexander, ayrıca insanların neredeyse üretilen her yeni iletişim teknolojisi parçası ile hikâye anlattıklarının farkına varmanın önemine işaret eder. Fulford ise *Anlatının Gücü* adlı kitabında şöyle der: “İletişim kurma yöntemlerimiz arasında hikâye, en rahat, en işlevsel ve belki de en tehlikeli olanıdır. Kültürleri ve nesilleri aşan, yüzyıllardır insanlığa eşlik eden hikâyeler, hepimize temas eder. Olayları bir masal şeklinde bir araya getirmek yedi-den yetmiş hepimizin hoşuna giden tek iletişim ve eğlence yöntemidir” (2014, s. 12). İçinde yaşadığımız yüzyılda da hikâyeler, farklı formatlarda ve mecralarda yaşam anlatılarına anlam yaratma süreçleriyle katkı sağla-

ma ve en nihayetinde de eğlenme/eğlendirme amacıyla paylaşılmaktadır. Tabii ki hikâyelerle olan ilişkimiz, yeni medya teknolojilerinin ortaya çıktığı zamandan çokca gerilere gidiyor. Dolayısıyla hikâyeler zaman ve mekânda kendimizi ve diğerlerini nasıl tanımladığımızla da fazlaca ilgililer. Atalarımız kimlermiş, nereden gelmişler, nasıl kahramanlarmış ya da nasıl zulüme uğramışlar ve başka yerlere yerleşmek zorunda kalmışlar? gibi sorular Fulford'un,

(h)ikâyeler, hiçbir zaman tanışmadığımız atalarımızla, on ya da yirmi bin yıl önce yaşamış insanlarla bağlantı kurmamızı sağlar. Yazılı kültür öncesi toplumlar hakkındaki araştırmalar, hikâye anlatmanın insanın yazı yazmayı öğrenmesinden çok daha eskilere dayandığını ortaya koyuyor. Milyonlarca isimsiz hikâyeci, anlatıyı yarattı; gözlemleriyle bilgilerini hikâye yoluyla başkalarına aktarmayı öğrendiklerindeyse medeniyet tarihi başlamış oldu (2014, s. 12).

sözlerinde belirttiği gibi geçmişimizle bağlantı kurmamızı sağlar.

Fulford'un burada değindiği medeniyet tarihi, aslında insanların birlikte yaşama pratiklerini geliştirdikleri döneme işaret eder. Göbeklitepe'deki bulguların işaret ettiği üzere, insanların arasındaki iletişim ve ritüel, medeniyetin başlangıcıdır. Ritüelin başladığı yerde, ilk büyü ritüel olan masal dinlemeyi anmak anlamlıdır. Masal dendiğinde, çocukluğun eğlenceli zamanları aklı gelir. Kimisi yaşanmış olayların, olağanüstü figürlerle doğüstü güçlerle bezendiği kahramanlarla ilerlese de aslında gündelik hayatta karşılaşılan durumların benzerlerini içerirler. Yaş büyüdükçe formları değişir haliyle. Hikâyelerin eğlendirme işlevi kadar anlattıklarıyla öğretme işlevi de yadsınamayacak boyuttadır. "Hikâyeler, bizim açıklama, öğretme ve kendimizi eğlendirme yöntemimizdir, çoğunlukla da hepsi bir aradadır. Olgularla duygular burada kesişir. Bu yüzden hikâyeler medeniyet için önemlidir, hatta medeniyetin kendisi de zihinlerimizde bir anlatılar dizisi olarak yer tutar" (Fulford, 2014, s. 21).

Diğer bir deyişle biz, belli bir coğrafyada yaşayanlar olarak kendimizi nasıl görürüz, değerlerimizi oluşturan olaylar nelerdir ve bunları nasıl hatırlarız, nasıl aktarırız? sorularının cevapları aslında tüm aktarımlarımızda bir referans çerçevemiz olduğunu gösterir. Diğer yaşanmışlıkların anlatıları üstünden düşünmemize yarayan, şekillenen bir çerçeve. Bağlam bağımlı bir çerçeve.

Öyle ya da böyle, söz konusu olayları kendi ilkelerimiz bağlamında değerlendiririz, çünkü hikâyeler mutlaka ahlaki bir

tutum almamızı gerektirir. *Öylesine bir hikâye* diye bir şey yoktur. Bir hikâye daima anlam yüklüdür, öbür türlü hikâye değil, basit bir olaylar dizisi sayılır. [...] Ayrıca bir hikâyeyi anlatabilecek kadar iyi biliyorsak o hikâyenin bizim için bir anlam taşıdığına emin olabiliriz (Fulford, 2014, s. 19).

Birilerine daha yakın dururken, birilerine daha uzak konumlanmamız nedendir? Ya da şu sürmekte olduğumuz hayatın izi biryerlerde nasıl kalacak? Fulford’un bu soruya cevabı hikâyedir.

Bizi biz yapan şeyleri anlatma ihtiyacını çoğumuz hissederiz. Hikâyelerimizin bilinmesini ister ve bunların değerli olduğuna inanırız. Bir hikâyemiz olmadığını anlamak, varlığımızın anlamsız olduğunu fark etmektir; bunu kaldıramayabiliriz. [...] Hikâye yarattığımızda, yani olayları kişisel efsanelere, kıssalara, destanlara ve anekdotlara dönüştürdüğümüzde, varlığın zorlu ve kafa karıştırıcı gerçeklerinden birini kabullenmeye başlarız. Hikâye anlatmak yaşamın korkutucu rastlantısallığının üstesinden gelebilme, en azından onu kısmen *kontrol altına alma* çabasıdır (Fulford, 2014, s. 25).

“Bizi Biz Yapan Hikâyeler” başlığını neden seçtiğini anlatırken Randall, benim de anlatıma ipucu sağlayan bir alıntı yapar LeGuin’den: “yetişkinler olarak yapmayı ya da hiç değilse yapma iznine sahip olmayı istediğimiz şey, “bütün hikâyelerin en büyüğü: Hayatımın Hikâyesi”ni anlatıp *rahatlamaktır*” (aktaran Randall, 1999, s. 189). Dijital hikâye anlatımının gelişimine giden yolu açan Dana Atchley’nin *Next Exit*’de¹⁰ yaptığı biraz da buydu galiba. Hayatının hikâyesini anlatmak ve bir nebze rahatlamak. Bir sanatçı ve video yapımcısı olan Dana Atchley’in otobiyografik üretimi *Next Exit*’in video ve projeksiyon ile anlatılan hikâyesini izleyen pek çoğunun “benim de böyle bir hikâyem var” demesi, Atchley ve arkadaşlarının Amerikan Film Enstitüsü’nde benzer hikâyeler anlatmalarını sağlayan atölyelerin doğuşuna zemin oluşturmuştur. Atchley’nin kendi birikimini, ortalama bilgisayar bilgisi olmayan sıradan insanların kendi bireysel videolarını yapmalarını sağladığı atölye temelli bir yaklaşım geliştirmek için kullanması yenilikçiydi. “Her ne kadar dijital hikâye anlatımında *dijital* bir terim olarak yer alsada vurgu, *hikâye* ve *anlatmak* üstündedir” (Hartley ve McWilliam, 2009, s. 3). Darcy Alexander dijital hikâye anlatımı atölye sürecini şöyle tanımlar: “Hikâye anlatma fikri, atölye katılımcılarını yaratıcı ruha daha çabuk kavuşturmuştur. Her ne

10 <https://www.youtube.com/watch?v=RPD4emd3ozQ>

kadar teknoloji inek öğrenci işi, video ise görsel-işitsel profesyonellerin alanı görünse de hikâye anlatmak, gördüğümüz üzere, insan kültürü elverdiğince evrensele yaklaşır” (2011, s. 24). Atölye temelli bir uygulama içinde, katılımcıların kendi hikâyelerini bir medya içeriği olarak yaratmalarını sağlamak, dijital hikâye anlatımı kavramsallaştırmasında “pratik” kavramının “form” kavramından daha ağır basmasını da beraberinde getirmiştir. Dijital hikâye anlatımı bir pratiktir: “ağ içindeki anlatıcıları diğer faillele birbirine bağlayan bir hikâye çemberidir” (Hartley, 2009, s. 32). Bu noktadaki vurgu, her bir anlatıcının kendi hikâyesini yaratırken bunu bağlantı içinde yapıyor olmasındadır¹¹. Dolayısıyla, aslında medya tarihinde dijital hikâye anlatımı, gelişen bir form, bir yeni medya pratiği, bir topluluk/aktivist hareketi ve bir metin sistemi olarak önemli bir dayanak noktasını temsil eder. Hartley ve McWilliam (2009, s. 4-5) ise dijital hikâye anlatımını şöyle açıklar:

- Bir *form* olarak duygu yüklü doğrudan bir kendilik ifşası, belgeselin taşıdığı özgünlük ile formatın basit inceliğini birleştirir: Bir bakıma dijital sone ya da haiku¹²’dur.
- Bir *pratik* olarak dijital hikâye anlatımı, bireyin bilgisini hibrid sitelere yayılan dijital yayımlar için yeni anlatsal gereçlerle birleştirir.
- Bir *hareket* olarak uzman ve tüketici/kullanıcı yaratıcılığını özgün şekilde ilk alaşımlamalardan [amalgamation] birini temsil eder.
- Ve yeni medya ekolojileri için genişletilmiş bir *metinsel sistem* olarak dijital hikâye anlatımı, profesyonel ve amatör üretim arasındaki geleneksel ayrıma, üretici/tüketici ilişkisini elden geçirerek meydan okur. “Dijital okur-yazarlık” ve katılım, hikâye anlatma biçimleri ve içerik dağıtımı üstüne çağdaş düşünöme bir katkıdır (ve sınamadır).

Hartley ve McWilliam’ın yukarıda açıkladığı dijital hikâye bileşenleri, bu formun kendi içinde bir hareket ve sistem olduğuna, toplumsal konuşmaya ve tarihsel olarak bilgi ve genişletilmiş dili üstünde oldukça az iz bırakmış olan sıradan insanların seslerini mümkün olduğunca ekleyerek bireylerin ne söylediğine odaklanmanın gereğine de işaret eder (Hartley ve McWilliam, 2009, s. 34). Hartley ve McWilliam’ın beni de yakalayan alıntılarında ifade ettikleri üzere, çünkü

11 John Hartley’nin dijital hikâyesi “The Perfect Rock” için: http://digitalstorytelling.ci.qut.edu.au/index.php/stories/digital_storytelling_arrives_at_qut

12 Haiku, “16. Yüzyılda ortaya çıkıp 17.-19. yüzyıllarda gelişen üçlü dizelerle yazılan, 17 heceden (5/7/5) oluşan, konusunu genellikle mevsimlerden, yılın ilk ayından doğadan ve insandan alan lirik bir Japon şiir tarzıdır”
<http://haikuagaci.blogspot.com/2017/10/haiku-siiri-nedir-ne-degildir.html>

[h]erkes hikâye sever. Ancak herkes bilgisayar sevmez. ‘Dijital hikâye anlatımı’ insanlara dijital medyayı, genellikle kendi hayatlarıyla ilgili, kendi kısa görsel-ışitsel hikâyelerini yaratmalarını öğreten atölye bazlı bir pratiktir. Bu fikir, anlatıdan alınan evrensel insani hazzı ve kendini ifadeyi herkesin eline teslim eder. Sıradan insanların kendi ifadeleriyle, gündelik hayat deneyimlerinden sayısız hikâyeye ses vererek, belli bir çağa ait olmayan formu, dijital çağa taşır. En son teknolojileri kullanıyor olsa da, amacı basit ve insanidir” (2009, s. 3).

Lundby, dijital hikâye anlatımı teknolojiye, makinelere ve programlara dayansa da tüm bunların kendi başlarına hikâye yapamayacaklarını ve bu durumda da dijital hikâye anlatımı hareketinde, atölyelerin ve “hikâye çemberleri”nin elzem olduğunu ifade eder (2009, s. 177). Lundby, dijital hikâye atölyeleri bağlamında özellikle “gereç” kelimesini teknoloji ya da medya kavramları yerine kullanmayı tercih eder, dijital hikâye anlatımı bağlamında hikâye yapma işinde asıl önemli olanın, benlik sunumu ile ilişkili, belirli bir anlatsal yetkinlik olduğunu belirtir (2009, s. 180). “Anlatı bir düşünme biçimi ve anlamlandırma aracıdır.” derken aynı zamanda hikâye yaparak insanların ‘Bruner’dan aktararak “kendileri için bir yer – kişisel bir dünya- gözlerinde canlandırdıkları’ bir dünya versiyonu yaratırlar” ifadesini kullanır (Lundby, 2009, s. 185).

Farklı yeteneklere sahip, farklı hayatlardan gelen insanların, kişisel fotoğraflarına eşlik eden kendi sesleri ile ortaya çıkardıkları anlatılar, Daniel Meadows’a göre zarif ve ekonomik bir kendilik sunumuna dönüşür dijital hikâye anlatımı ile. “Mutfak masasında, kullanıma hazır yazılımlarla ve kişisel bilgisayarlarla” (Meadows ve Kidd, 2009, s. 91) üretilen dijital hikâyeler, sıradan yaşamlardan deneyimleri, temel yeni medya gereçleri kullanarak dijital hikâyeye dönüştürür. Bu dönüşüm süreci, kendileri de en az bir kez dijital hikâyelerini yaparak pratiği deneyimlemiş, ister medya profesyoneli olsun isterse sıradan insan olsun, hikâye dinlemeye niyetli kolaylaştırıcıların varlığı ile hikâye çemberini genişletir.

Dana Atchley ile başlayan dijital hikâye anlatımı hareketi, 1994 yılında Atchley, Joe Lambert ve Nina Mullan’ın San Francisco Digital Media Center çatısı altında ve 1998 yılı itibariyle Dijital Hikâye Anlatımı Merkezi adı altında varlığına devam etmiştir. Merkezin adı 2015 yılı itibariyle Story Center – Hikâye Merkezi şekline dönüşerek daha kapsayıcı hale getirilmiştir¹³. Bu merkezde gerçekleştirilen her atölye, “hikâye çemberi”nde birbirine eklenen bireysel hikâyelerle birbirine bağlanır. Hem

13 Story Center’in ayrıntılı hikâyesi için: <https://www.storycenter.org/press/>

hikâye çemberi büyür hem de hareketin varlığı netleşir. Bu hareket, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler gibi kurumlar tarafından kullanılmaya ve 2000’li yıllarla birlikte Kuzey Amerika’dan dünyanın diğer bölgelerine doğru hızla yayılmaya başlar.

Burada dünyadaki atölye bazlı dijital hikâye anlatımı uygulamalarının tüm varyasyonlara değinmek yerine Türkiye’de Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi’ndeki Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nin kuruluşunda model alınan iki yaklaşıma değinmeyi daha anlamlı buluyorum. Bunlardan biri, Daniel Meadows’un Cardiff Üniversitesi ve BBC işbirliği ile geliştirdiği Lambert’in yedi bileşenli atölye bazlı yaklaşımı¹⁴. Diğeri ise Meadows’un kendi deneyimi ile QUT’e taşıdığı ve orada sözlü tarih çalışmaları ile birleşen yaklaşım.

Cardiff Üniversitesi’nde de dersler veren fotoğraf sanatçısı ve belgesel yönetmeni Daniel Meadows’un¹⁵, dijital hikâye anlatımı atölye deneyimini Berkley’de Dijital Hikâye Anlatımı Merkezi’nde kendi dijital hikâyesini yaparak yaşaması, BBC’de yayıncılık anlayışının 1990’ların sonlarına doğru yeni medya teknolojileriyle uyumlanma sürecine girdiği bir döneme denk gelir. BBC’nin izleyici ile daha aktif bir ilişki kurmak yönündeki politika değişikliği, Daniel Meadows’un “Capture Wales”¹⁶ Projesi ile Galler’de yaşayan sıradan insanların gündelik yaşamlarından hikâyelerini dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile toplamasına ve BBC vasıtasıyla dolaşıma sokabilmesine olanak yaratmıştır. Bu durumu Kidd (2009, s. 93), izleyiciye erişimin önem kazandığı bir dönemde BBC’nin, “topluluk” [community] merkezli bir yaklaşım benimsemeye başlamasıyla ilişkilendirir. Projenin ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde, bir üniversite ve bir kamu yayıncısının işbirliği söz konusudur. Bu işbirliği, bir taraftan daha fazla sayıda insanın, dijital hikâye anlatımı atölyelerinde kendi hikâyesini anlatmasına olanak sağlarken bir taraftan da amatör üretim yeni medya içeriklerinin televizyon yayıncılığına girişini sağlamıştır.

Üniversite gibi kurumsal yapılar içinde dijital hikâye anlatımı atölyelerinin yer bulmasında, çalışma alanları ile dijital hikâye anlatımı atölye pratikleri paralellik taşıyan ve kendileri de aktivist gündemlere sahip akademisyenlerin önemli bir rolü olmuştur. Bu kurumsal yapılardan biri de Avustralya’nın ilk Yaratıcı Endüstriler Fakültesine sahip üniversitesi

14 Bkz. s. 26

15 Daniel Meadows’un ilk dijital hikâyesi “Polyfoto” için:
<https://vimeo.com/113843220>

16 <http://www.bbc.co.uk/wales/audiovideo/sites/galleries/pages/capturewales.shtml>

olan Queensland University of Technology¹⁷ (QUT) [Queensland Teknoloji Üniversitesi]'dir. Yaratıcı Endüstriler Fakültesi'nin kurulduğu Kelvin Grove, uzun zamandır insanların yaşadığı bir semttir. Bu bölgede aynı zamanda II. Dünya Savaşı'nda mühimmat sevkiyatları için kullanılmış ordu tesisleri bulunmaktadır. Daha sonra üniversiteye tahsis edilen bu tesisler, yaratıcı mimari çözümlerle dönüştürülmüş ve üniversite için açık şehir yerleşimli bir kampüs oluşturulmuştur. Bölgede kurulan üniversite zaman içinde, Kelvin Grove'un semt yaşantısını da oldukça hareketlendirecek bir dönüşüm yaratmıştır. Bu hareketlenmede Kelvin Grove Urban Village (KGV) Sharing Stories Projesi¹⁸'nin önemi büyüktür. QUT'de öğretim üyesi olan Helen Klaebe'nin liderlik ettiği bu sözlü tarih projesinin amacı Kelvin Grove Semti'nin tarihini ortaya koymaktır. Bu proje devam ederken Yaratıcı Endüstriler Fakültesi Kurucu Dekanı John Hartley'nin Cardiff Üniversitesi bağlantısı üzerinden Daniel Meadows'un fakültede verdiği dijital hikâye anlatımı atölye eğitimi, dijital hikâye anlatımının da projeye eklenmesine olanak vermiştir. Projenin güçlü sözlü tarih kısmına destek olan dijital hikâye anlatımı atölyeleri, Kelvin Grove semtinin ileri yaştaki sakinleri ile Kelvin Grove Lisesi'nden yeni medya teknolojileriyle araları iyi olan gençleri biraraya getirmiştir. Farklı jenerasyonları biraraya getiren atölyeler, semtin tarihi üzerine hikâyeleri dijital hale getirirken aynı zamanda semt tarihi üzerinden bu jenerasyonlar arasında bir köprü de kurmuştur. Dijital hikâye anlatımı form ve metodu, işbirlikçi atölye yapısı ve birinci şahıs anlatısı bağlamında, sözlü tarih geleneği ile gösterdiği paralellikler doğrultusunda özellikle kamu tarihi projelerinde kullanılan güçlü araçlardır (Burgess ve Klaebe, 2009, s. 155). “Kamu tarihi pratiği sadece gündelik tarihlere ‘erişim’ ya da onları ‘toplama’ amacından uzaklaştığında ve toplumlar doğrudan birlikte yaranlar olarak ilişkilendiğinde katılımlı kamu tarihi denebilecek bir şeye dönüşür” (Burgess ve Klaebe, 2009, s. 156). Kelvin Grove'da gerçekleştirilen bu çalışma ile küçük bir çevrenin gündelik hayat deneyimleri ve pratiklerine dair hikâyeleri, katılımı destekleyen dijital hikâye anlatımı ile daha geniş bir kesim için dolaşıma girmiştir. Atölyeler aynı zamanda mekânda yaşanan değişim/dönüşüm ile topluluğun nasıl ilişkilendiğini kendi ağızlarından kayıt almalarına da olanak sağlamıştır. Kültürel çeşitliliğin ve kapsayıcılığın [toplumsal içermenin-inclusiveness] desteklenmesi ve birlikte yaratım süreci ile

17 <https://www.qut.edu.au/creative-industries>

18 https://www.researchgate.net/publication/27473426_Sharing_Stories_The_Kelvin_Grove_Urban_Village_History_Project_2004-2006_-_Executive_Summary_Report

topluluğun aktif katılımının sağlanması anlamlıdır. Herkesin üretim yapabilmek için gerekli teknolojiye hakim olması şart değildir, çünkü ortaya çıkan formun profesyonellik gibi bir iddiası yoktur. Gücü, amatör olmasında saklıdır.

Klaebe ve arkadaşları, sözlü tarih çalışmaları ile dijital hikâye anlatımı atölyelerini aynı araştırma projesi içinde birleştirirken aynı kurum içinden antropolog Jo Tacchi ise Hindistan, Nepal, Sri Lanka ve Endonezya’da, yerel araştırmacılarla, çok katmanlı bir etnografik çalışma olan ve yerel katılımlı içerik üretimini de destekleyen “*Finding a Voice*”¹⁹ projesini yapmıştır. Bu proje ile dijital hikâye anlatımı atölyeleri farklı bir amaç için kullanılmaya başlanmıştır. Projenin amacı, yeni medya teknolojilerinin yerel içerikleri güçlendirmek için en etkin forma nasıl ulaşabileceğini ve dolayısıyla iletişim ağlarının, yoksul insanların “sesleri”ni iletebilmelerinin yolunu nasıl açabileceğini irdelemektir. Bu bağlamda yürüttükleri eylem araştırmasında Jo Tacchi ve arkadaşları, “ses” kavramını, toplumsal, politik ve ekonomik süreçlere içerilmeyi [inclusion] ve katılımı anlatan en geniş anlamıyla kullanmıştır. Burada dijital hikâye anlatımıyla yapılmaya çalışılan “ses yoksunluğu”nun ötesine geçebilmek için yeni iletişim teknolojilerinin ifade özgürlüğü için kullanılmasıdır. Ses kavramını olası en geniş anlamıyla kullanmak, “aynı zamanda kendini ifade ve savunuculuğu desteklemek için olanak ve faillik olabilir, farklı seslerin dolaşıma girmesi için teknolojileri ve platformları erişme ve kullanma becerisi de olabilir” (Tacchi, 2009, s. 169). Dijital hikâye anlatımının böyle bir amaç için kullanılması, yukarıda da anlattığım, iki bileşen sayesinde gerçekleşmiştir. Bunlardan birincisi, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin temel amacının, birinci tekil şahıs hikâyesini kişinin kendi sesi ile dolaşıma sokmasıdır. Tacchi ve arkadaşları, bu birinci şahıs hikâyelerin ne kadarının toplumsal meselelere dokunduğunu ve olumlu toplumsal değişime işaret ettiğini gösterebilmeyi amaçlamışlardır. Süreç kadar önemli olan bir diğer konu ise atölye sonucunda ortaya çıkan dijital hikâyenin bir form olarak, DVD, video, CD, streaming ya da internetten indirilebilir formatlar şeklinde, televizyon, (görseller olmaksızın) radyo ve toplu kamusal gösterimler aracılığıyla dolaşıma sokulabilir ve yayılabilir olmasıdır. Tacchi ve arkadaşları, “*Finding a Voice*” Projesi kapsamında, küçük yerel topluluklarda toplumsal meseleler hakkında tartışma başlatmak, farkındalık yaratmak, bakış açılarını paylaşmak ve diğerlerini de kendi içeriklerini üreterek kendi sesleri olması konusunda yüreklendirmek için üretilen dijital

19 https://www.researchgate.net/publication/280737937_Finding_a_Voice_Themes_and_discussions

hikâyelerin toplu gösterimlerini de gerçekleştirmiştir (Tacchi, 2009, s. 171-174). Tacchi, proje sonucunda dijital hikâye anlatımının gündem geliştirmeye katkı sağlayabileceğini, ancak yerel toplumsal ağlar ve kültürel bağlamların farkına varılması ve adapte olunarak ilerlenmesinin bir gereklilik olduğuna işaret etmiştir ve araştırmalarının dijital hikâye anlatımının (yerel, katılımlı içerik üretime dair diğer yaklaşımlarla birlikte) katılımlı gelişme için ilginç bir bileşen oluşturabileceğine değinmiştir (2009, s. 175).

Dijital hikâye yapmanın, “kullanıcı üretimi” bir etkinlik olarak failliği davet ettiğini belirten Lundby, bu etkinliğin yaratıcı katılım olduğunu ve dijital hikâye anlatımı matrisi tarafından ortaya konan yapısal bir çerçevede gerçekleştiğini belirtir. Lundby, bu yeni anlatısal pratiğin bizi, yapı karşısında faillik hakkındaki sosyolojik akıl yürütmeye götürdüğünü ifade eder ve ekler:

Dijital hikâye anlatımı fenomeninin zaman ve mekân temel koordinatlarına yerleştirilmesi gerekir. Her ne kadar dijital hikâye anlatımına, kendine has bir medya pratiği gibi görülse de, konumunun, zaman ve mekân, faillik ve yapı ilişkisi üstünden anlaşılması için dikkate değer bir fenomen olarak yaklaşılmasında fayda vardır (2009, s. 186).

Dijital hikâye anlatımı, zaman ve mekân, faillik ve yapı koordinatları üstünden değerlendirildiğinde Avustralya’da kök salan dijital hikâye anlatımı hareketinin başka önemli bir merkezi ve çalışmaları önem kazanıyor. Australian Center for Moving Image²⁰ –ACMI- [Avustralya Hareketli Görüntü Merkezi] Avustralya’nın en yoğun Avrupa göçmen nüfuslu eyaleti olan Viktorya’nın başkenti olan Melbourne’de yer alır. 2001 yılında kurulan ACMI hem video, film, dijital sanat, müzik, televizyon, video oyunları gibi farklı formları bir araya getirerek eğitim faaliyetleri yürüten hem de sergilere ve gösterimlere, festivallere ev sahipliği yapan ve şehrin merkezinde yer alan bir müzedir. Dijital hikâye anlatımının ACMI gündemine girişi ve kendi dijital hikâye anlatımı atölyelerini, toplumun farklı gruplarına ses vermek üzere başlatması, Joe Lambert ve Nina Mullen’in bir eğitim vermek üzere davet edilmeleri ve bu ziyaret sonrasında eğitime katılanların bu bağlamda çalışmalara girişmesi ile başlar. Kısa bir zamanda Avustralya kimliği ve tarihinin geleneksel örüntülerine farklı kimlikler çerçevesinden bakan geniş bir dijital hikâye koleksiyonu ortaya çıkar. ACMI’nın kısa bir zamanda bunu

20 <https://www.acmi.net.au/>

başarmasının nedeni ise toplumun farklı kesimlerinden, çeşitli yaş gruplarından insanların okul dışı ihtiyaç öğrenme imkanlarına sunduğu katkı bağlamında onlarla kurduğu ilişkidir. ACMI, hem şehrin içinde farklı toplumsal kesimlerin rahatlıkla ulaşabileceği bir noktada bulunması hem de programında yer verdiği bedeli çok düşük kısa süreli kurslarla ve sergilerle öğrencilerden emeklilere, ev hanımlarından göçmenlere kadar farklı grupların her bakımdan erişilebileceği bir merkezdir. ACMI, ilişkilendiği bu farklı gruplarla toplumsal yaşam ve kimlik kesişiminde gerçekleştirdiği atölyeler sonucunda ortaya çıkartılan dijital hikâyeleri, Generator²¹ adı verilen ve Avustralya Ulusal Müfredatı tarafından çevrimiçi içerik koleksiyonu olarak da kullanılan bir platform üstünden dolaşıma sokar.

Dijital hikâye anlatımı hareketinin Türkiye'deki harekette belirleyici olan noktalarını andıktan sonra hareketin içindeki kavramlarla, tartışmayı derinleştirmek yerinde olur.

21 <https://2015.acmi.net.au/education/student-programs/generator/>

a. Hikâye Anlatımı

*Hikâye anlatıcısı...
O, hayatının fitilinin, hikâyesinin tatlı
alevinde yanıp yokolmasına
izin veren adamdır.*

– Walter Benjamin

İletişim Çalışmaları bağlamında “hikâye” dendiğinde akla Walter Benjamin’in gelmesi kaçınılmazdır. Bu değini aslında bir form olarak öykü yazma ile hikâye anlatma meselesi arasındaki farkı nasıl kurduğumu netleştirmek için de gerekli görünüyor. Yıllar içinde defalarca farklı gözlerle okuduğum *Hikâye Anlatıcısı: Nikolay Leskov’un Eserleri Üzerine Düşünceler*²² adlı çalışmasında Benjamin,

Adı size ne kadar tanıdık gelirse gelsin, hikâye anlatıcısının hayatımızda hiçbir hükmü yok. Çoktan uzaklaştı bizden, gittikçe de uzaklaşıyor. [...] Bir şeyi layıkıyla hikâye edebilen insanlara gittikçe daha az rastlıyoruz artık. Birisi hikâye dinlemek istediğini söylediğinde utanıp sıkılanlara ise gittikçe daha çok. Sanki, kesinlikle bizim olan, kaybetmeyeceğimizden emin olduğumuz melekelerimizden biri, deneyimlerimizi paylaşma yeteneğimiz elimizden alınmış gibi (2001, s. 77) der.

Benjamin, I. Dünya Savaşı ile gelen yıkımın aslında insanların elinden aldığı şeyin tahmin edilenden daha büyük bir şey olduğuna işaret etmektedir. “Cepheden dönenlerin dilsizleştiğini, başkalarıyla paylaşabilecekleri deneyimler bakımından zenginleşmediklerini, aksine yoksullaşmış olduklarını” fark edip etmediğimizi sorar bize. Sonra bize deneyimin aktarımının iki ana kaynağını hatırlatır:

Bütün hikâye anlatıcılarının beslendiği kaynak, ağızdan ağıza aktarılan deneyimdir. Hikâyeleri yazıya geçirenler arasında en büyük olanlar, adı sanı bilinmeyen sayısız hikâyecinin anlatıklarına en sadık kalanlardır. Adsız hikâyeciler arasında ise birçok özelliği çakışan iki ayrı grup var. Hikâye anlatıcısı ancak bu iki grubu temsil edebilen kişide tam anlamıyla vücut bulur. Bir atasözü “Yolculuğa çıkanın anlatacakları vardır” der; demek ki halkın gözünde hikâye anlatıcısı uzaklardan gelen biridir. Ama evinde kalan, namusuyla hayatını kazanan,

22 Benjamin, W. (2001). *Son Bakışta Aşk*. İstanbul: Metis.

yörenin hikâye ve geleneklerine vakıf kişiyi dinlemek de bir o kadar keyiflidir onlar için (Benjamin, 2001, s. 78).

Benjamin'in işaret ettiği bu iki tür anlatıcının eski çağdaki karşılıklarından biri, yerleşik çiftçilerdir diğeri ise ticaret yapanlardır kuşkusuz. Bu iki anlatıcının çağımıza dair karşılığının bulmak için parantez açtığımda ise an itibariyle yerleşik olanlar ve göç halinde/hareket halinde olanlar olarak bir güncelleme yapmak yerinde olur gibi görünüyor. Çünkü, Benjamin'in hatırlatmasını da akılda tutunca, hikâye anlatıcılığının gerçek boyutları ancak bu iki arkaik tipin – ve dolayısıyla güncel versiyonlarının- birbirine derinden nüfusuyla birlikte kavranabilecektir. Eski çağın arkaik iki tipinin, günümüzdeki karşılıklarına gelene kadar arada, sözlü kültürün anlatı pratiklerinden, okur-yazarlığın yaygınlaşmasına giden tarihsel dizgeyi de akılda tutmak yerinde olacaktır. Hikâye anlatıcılığı ile ilgili pratikleri günümüzde düşünürken, sadece sözlü kültür ya da sadece yazılı/görsel kültür üstünden ilerlemenin de mümkün olmadığını, her ikisinin eş zamanlı ve canlı kalarak varlıklarını sürdürdüklerini de unutmamak gerekir.

Hikâye anlatıcılığının, yazılı kültürde varlık bulduğu formların tamamına dair ayrıntılı bir tartışma için bu bağlam kısıtlı kalacaktır. Ancak, mutlaka altı çizilmesi gereken, hikâye kavramı ile öykü kavramının birbirinden ayrılan noktalarıdır. Türkçe'ye *digital storytelling* kavramının neden dijital hikâye anlatımı olarak geçmesinde ısrarcı olduğumu meşru bir zemine oturtmam da, bu yüzden bir gereklilik olarak geçtiğimiz on yılda kendini gösterdi. Benjamin'in bize bahsettiği arkaik tiplerin hikâye anlatıcısı olarak adlandırılmış olmaları, sözlü kültür içinde hareket etmiş olmaları ya kendi deneyimlediklerini ya da yaşadıkları yerde şahit oldukları durumları hikâye etme durumlarına bağlıdır. Öykü ise yazılı geleneğin, kendi tarihsel gelişimi içinde mecraların çeşitlenmesi ile beraberinde getirdiği bir kurmaca türüdür. İngilizce'de karşılığı *short story* olan öykünün gelişimine bakarken Feridun Andaç'ın ayrımı oldukça kullanışlı görünmektedir. Andaç, hikâye anlatıcısı ve öykü anlatıcısı yani öykü yazarı arasında bir ayrıma işaret eder. Kurduğu dizge tam da yukarıda özetleyerek ifade ettiğime yakındır: Hikâye anlatmaktan öykü yazmaya. Andaç'ın amacı, öyküyü bir form olarak irdelemek, uğraklarını tartışmaktır. Dolayısıyla mesele daha ziyade yazmak üzerinedir. Andaç, *Öykü Yazmak Hikâye Anlatmak*²³ kitabının “Hikâye Anlatmaktan Öykü Yazmaya” başlıklı sunuşunu, masal anlatıcısı halasının, anlattığı masalın nasıl “anakarasına dönüştüğünü”, ses tonuna yansıdığını, bedeninin

23 Andaç, F. (2014). *Öykü Yazmak, Hikâye Anlatmak*. İstanbul: Ceres Yayınları.

masalın mecrası haline geldiğini anlatarak açar. Büyüden bahseder Andaç, halasının anlattığı masal ile gelişen. Andaç'ın aklında kalan sadece büyü değildir, aklında kalan aynı zamanda halasının kendisine, kardeşlerine ve mahalle çocuklarına masallar anlattıkça tekrarlanan sözleridir: “Ben sizinle çoğalıyorum, anlattıkça var oluyorum”. Aslında tamamen başka bir zamandan ve başka bir coğrafyadan J. L. Austin *Söylemek ve Yapmak: Harvard Üniversitesi 1955 William James Dersleri* ([1962] 2009) kitabında sözcüklerle yaptıklarımızı anlatırken de bir tür sözcüklerin söylenmesiyle varolan, gerçekleşen edimlerden bahseder bize. Andaç'ın halası ile Austin arasında zamanlar ve coğrafyalar ötesi bağ, sanırım sözcüklerle anlatı içinde ne yaptığımız sorusunun cevabıdır. Hikâye anlatıcısının sözlerini, ses ile dinleyenine taşıyan, hikâyenin dinlendiği zaman ve mekânda dinleyenler ile kurduğu bağıdır. Andaç için halasının anlatımını onun yokluğunda ikame eden, babasının neredeyse bir meddah misali mekânı dolduran hikâye anlatımıdır. Andaç, babasının anlattığı hikâyenin içinde o hikâyeyi dinleyene bir konuşma alanı açtığından bahsederken aslında kendisinin öykü ile ilişkinme şeklini de tanımlar:

hikâye öykü değildir, öykü de hikâye. Birinin anlatıma/söze, diğerinin yazıya/dile/kurmacaya ilişkin olduğunu söylemek isterim. Topluların sözden yazıya geçişlerinin taşıyıcı/örnekleyici edebi türleri olmuştur, hatta yeni keşfettikleri, kurup biçimledikleri de... Bu anlamda hikâyeyi kapalı toplumların, kırdaki hayatın sözlü anlatısı olarak görmek kaçınılmaz. Öykü ise; o ana kaynaktan (masal, hatta destan, halk hikâyeleri ve fıkralardan) beslenerek, bir bakıma anlatım biçimi olarak onlara, anlatılan gerçeklerde de hayata öykünererek kurulan modern hayatın anlatısıdır (Andaç, 2014, s. 11).

Benjamin'in “Adı size ne kadar tanıdık gelirse gelsin, hikâye anlatıcısının hayatımızda hiçbir hükmü yok” (Benjamin, 2001, s. 76) diyerek meseleye giriş yapmasının ardındaki gönderme de bu modern hayat anlatısıdır. Hikâye anlatıcılarına giderek daha az rastlamamız da enformasyon ağının belirleyiciliğine işaret eder. “Enformasyon yalnızca yeni olduğu an değer taşır, yalnızca o an yaşar. Kendini tümüyle o ana teslim etmeli, zaman kaybetmeden kendini ona açıklamalıdır. Oysa hikâye farklıdır: Kendini tüketmez, gücünü toplar ve korur, yıllarca sonra bile harekete geçirebilir” (Benjamin, 2001, s. 83). Benjamin'in hikâye anlatıcılığı ile ördüğü ilişkisellikte anlık olandan ziyade hafıza ön plandadır. Hikâye anlatıcılığına dair önemli mesele, dinleyici ile kurulan ilişki olarak belirmektedir dolayısıyla.

Dinleyicinin hikâye anlatıcısıyla kurduğu naif ilişkinin, anlatılanları akılda tutma isteğinden kaynaklandığı genellikle pek dikkate alınmamıştır” der ve ekler “Önyargısız dinleyici için asıl önemli olan, hikâyeyi yeniden üretebileceğinden emin olmaktır. [...] Bütün hikâyelerin sonunda oluşturacağı ağrı örmeye başlayan hatıradır. Büyük hikâye anlatıcılarının, özellikle de Şarklıların göstermiş olduğu gibi her hikâye bir diğerine bağlıdır. Her birinde, hikâyesi sona erdiğinde onun yerine aklına hemen yeni bir hikâye gelen bir Şehrazat vardır. İşte anlatı sanatının Esin Perisi’nden kaynaklanan ögesi, destansı hafızası (*Gedächtnis*) budur. (Benjamin, 2001, s. 89-90).

Dinleyen ile kurulan ilişkinin canlı ve devam eden ve sonrasında hikâyenin hafızadan çağrılıp gelen doğası, hikâyenin anlatıldığı anın, bağlamın da hafızada sabitletiği, takıldığı kancaların varlığıyla anlamlıdır.

Hikâye dinleyen kişi, hikâye anlatıcısının misafiridir; hikâye okuru bile bu mecliste yerini alır. Roman okuru ise, okurların en yalnızıdır. (Çünkü şiir okuru bile, dinleyenler için yüksek sesle okumaya yatkındır.) Bu yalnızlığı içinde, okuduklarını hepsinden daha kıskançça sahiplenir. Onu tümüyle kendisine mal etmek, adeta yutarcasına okumak ister” (Benjamin, 2001, s. 92).

Andaç’ın modern zaman anlatısı dediği öyküden romanın yalnızlığına geçişin karşısına, dinleyici ile hikâye anlatıcısının varlığında ortaya çıkabilen bir hikâye anlatım anlayışını yerleştirme çabası, arkaik bir özü yeniden keşfine işaret eden bir bağlamda yaşıyor olmakla anlamlandırılabilir.

İlk gerçek hikâye anlatıcısı masal anlatıcısıdır ve öyle olmaya devam edecektir. Akıl kıymete bindiğinde, insanlar onu masalda bulmuşlardır; ihtiyaç ne kadar büyükse, masal da o kadar çabuk yetişmiştir yardıma. Bu ihtiyacı yaratan mitostu. Masal bize insanoğlunun, mitosun yüreğine saldırdığı kabustan kurtulmak için yaptığı ilk denemeleri anlatır. [...] Masalın eski çağlarda insanoğluna ve bugün hala çocuklara verdiği ders şu: En doğrusu, mitoloji dünyasının güçlerini kurnazlıkla ve neşeyle karşılamaktır. (Böylece masal Mut’un, yani cesareti diyalektik olarak iki kutba ayırır: *Untermut* yani kurnazlık ile *Übermut* yani neşe.) Masalın sahip olduğu bu özgürleşmiş insanla olan suç ortaklığına işaret eder. Yetiş-

kin biri bu ortaklığı ancak ara sıra, o da mutlu olduğunda hisseder; çocuk ise onunla ilk kez masalda karşılaşır ve bu onu mutlu eder” (Benjamin, 2001, s. 94).

“Hikâye anlatıcısının, malzemesiyle – insan hayatıyla- ilişkisi, aslında zanaatkara özgü bir ilişki değil mi? Görevi tam da hammaddesini- kendinin ve başkalarının deneyimini- sağlam, yararlı ve benzersiz bir tarzda işlemek değil mi?” (Benjamin, 2001, s. 99). Benjamin’e göre, hikâye anlatıcısına ihsan edilmiş olan, geri dönebilme yeteneğidir ve bu ömür, kendi deneyimini değil, başkalarının deneyiminden de çok şey içerir; “hikâye anlatıcısı kulaktan kulağa aktarılan bilgiyi kendi deneyimine eklemiştir. Yeteneği, hayatını anlatabilmesinde, farklılığı baştan sona *bütün* hayatını anlatabilmesindedir. [...] Hikâye anlatıcısı, dürüst adamın kendisiyle yüzleştiği kişidir.” (Benjamin, 2001, s. 99-100).

Modern zamanda hikâye anlatıcısının izini, romanın yalnızlaşmış ve odasına kapanmış roman yazarından uzakta arayan ve okuryazarlık meselesine farklı bir gözle bakmamız için kapıyı aralayan Ong (2003) ise “sözü mekâna bağlayan yazı” diyerek aslında, yazının sese ve söze bağımlılığını hatırlatır. Ancak, sözlü anlatım için böyle bir zorunluluk yoktur çünkü Lotman’a gönderme ile Ong, yazıyı kendinden önce gelen birincil sisteme, konuşma diline bağımlı, ikincil biçimlendirme sistemi olarak tanımlayabileceğimizi söyler. “Sözlü anlatım, yazısız da varolur, nitekim her sözlü dil yazılı değildir; ancak yazı, sözlü anlatım olmaksızın hiçbir zaman varolamaz” (Ong, 2003, s. 22).

Ong, “bilincimizin ayrılmaz bir parçası olan konuşma yeteneği”nin varlığını insana özgü konuşma olayının ilk sözlü biçimine dair gözlemlerle yüklü dünyanın dört bucağından derlenen pek çok atasözünde izlerini yazının icadından yüzyıllar sonra bile sürdürdüğüne işaret eder. (2003, s. 21)

Yazıyı ise, görselleştirilmiş ses ve bir teknoloji olarak değerlendirmek yerindedir. Ong, yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bile bilmeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden oluştuğu kültürleri “birincil sözlü kültür” olarak niteler. Günümüzün “ileri teknolojisiyle yaşantımıza giren telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçların “sözlü” nitelikleri, üretimi ve işlevi önce yazı ve metinden çıkıp sonra konuşma diline dönüştüğü için “ikincil sözlü kültür”ü oluşturur” (Ong, 2003, s. 24). Burada dikkat edilmesi gereken nokta, her ne kadar gerçek anlamda birincil sözlü kültür kalmamış olsa da, “ileri teknolojidenden yararlanan pek çok kültürde ve altkültürde, derece derece, hâlâ birincil sözlü kültürden kalma düşünce biçimlerine” (Ong, 2003, s. 24) rastlanmasıdır.

“Kelimelerin temeli sözlü iletişimde bulunur, buna karşılık yazı, tüm şiddetiyle kelimeleri görsel boyuta hapseder” (Ong, 2003, s. 25). Yazıyı teknoloji olarak görmekte zorlanmamız, yazının en zorlayıcı teknoloji olmasındandır belki de. Neden zorlayıcı bir teknolojidir yazı? “Çünkü gerek matbaa gerekse bilgisayar, dinamik sesi suskun mekâna indiren, kelimeyi yaşanan andan koparan yazının açtığı yolda ilerlemişlerdir yalnızca” (Ong, 2003, s. 101). Öncelikle yazı yapaydır, insan bilincini en çok değiştiren tekil buluştur ve bilinci keskinleştirir.

Yazı ‘doğal’ yazılamaz. Halbuki konuşma insanın doğal yeteneğidir; bedensel veya ruhsal engeli olmayan herkes, her kültürde konuşmayı öğrenir. Konuşma bilinçli yaşamı yürürlüğe koyar; fakat bilinç düzeyine, bilinçdışı kaynaklardan – elbette toplumun gerek bilinçli, gerek bilinçdışı katkısıyla – çıkar. Nitekim dilbilgisi kuralları da bilinçdışında yaşar; kuralların ne olduğunu söze dökmeden de onları kullanmak ve yenilerini yaratmak mümkündür (Ong, 2003, s. 101).

“Yazı, kelimeleri ses dünyasından görsel mekâna taşır” (Ong, 2003, s. 144). Bu aslında bir kapanıklık duygusuna da denk gelmektedir. Bu kapanıklık, bütün eğitim örgütlenmesini de dönüştürmüştür. Sözlü kültürün değişik düşünceleri yansıtan ve dinleyicinin kendi görüşünden eklemelerine olanak veren yorum ve tamamlamalara dayanan, konuşma ve tartışma temelli eğitimi yerine yazı ile olgu benzeri gerçeklerin soru-yanıt şeklinde sunulduğu, olguların kuru kuru açıklanıp kolay ezberlenebildiği ders kitaplı eğitim yaygınlaşmıştır. Konuşmanın, anlatıcı-konuşmacı ile dinleyen arasındaki karşılıklı ilişki bağlamında, dinleyendeki karşılığı ile okuyucunun metin ile kurduğu ilişki arasındaki farklılık nettir. Ancak Ong’un ikincil sözlü kültür dediği ve yeni iletişim teknolojileri ile daha da katılımcı hale geldiğini bildiğimiz düzen içinde oluşturduğu “katılımcı gizemi, topluluk duygusunu geliştirmesi, yaşanan anı odaklayışı, hatta sözlü kalıpları kullanışıyla, bu ikincil sözlü kültür” (Ong, 2003, s. 161) döneminin hikâye anlatımının arkaik formlarını daha fazla hatırlatır olduğu da açıktır.

Ancak nitelemeden de anlaşılacağı üzere, ikincildir çünkü bu etkileşimli kültürü var eden de yazıdır. Yeni medya teknolojilerinin sağladığı, işitsel-görsel platformların kullanıcıya kendi “sözlü” içeriklerini ürettiren donanımları, “yazılım”a bağımlıdır. Bu yüzden de ikincil sözlü kültür, birincile benzermiş gibi görünse de pek de benzemez. Yazı ve matbaanın okuma üstünden yalnız kıldığı insanlar, birincil sözlü kültür gibi ikincil

sözlü kültürde de yaratılmasında payları olan bir grup bilinci içerir. Bu bilinci geliştiren sestir bir bakıma. Birincil sözlü kültürde varolmayan, yazı ile gelmiş olan hesaplayabilirlik ve planlayabilirlik, ikincil sözlü kültürde yazının bileşenlerini kullandığı için ziyadesiyle vardır. Dolayısıyla, ikincil sözlü kültürde “[t]ümüyle kendiliğinden olabilsinler diye, hareketlerimizi inceden inceye planlıyoruz” (Ong, 2003, s. 162). Oysa birincil sözlü kültürde anlatı, kendini başka mekanizmalar kullanılarak biriktirilir ve aktarılabilir kılmaktadır. Kaynağı insan deneyimidir ve anlatının zamanı, sözlü kültürde pek de çizgisel değildir ve yazının kullandığı mekanizmayı yani kronolojik bir akışı takip etmek gibi bir durum yoktur. Ong, dinleyeni olayların ortasına atan, “sözlü ozan veya anlatıcının o anda karşısındaki dinleyici topluluğuyla iletişimi, sanatının yaratıcılığını oluşturur” (2003, s. 189) der. Sözlü ozan ve dinleyici arasında etkileşimin ürünü olan bu süreç, sadece estetik zevke hizmet etmez, bir başarıyı kutlamaya, gençleri eğitmeye, toplumun birlik duygusunu pekiştirmeye ya da o toplum için gerekli olan ve birikerek gelen bilgilerin aktarılmasını da içerir. Ong’un da değindiği üzere ses, kesintisiz bir olaydır ve “nesne” veya “ikon” a indirgenmemek için de direnir. Söz ile varolan dünyalardan bahsedilmektedir aslen. Konuşma içinde gerçekleşen anlam alışverişi, konuşan ile dinleyen arasında işleyen bir bilinç akışı söz konusudur. “Herhangi bir şeyi ifade etmek, kelimeye dökmek için kendimden başka insan veya insanların da, ‘zihnimde’ bulunması zorunludur. İşte insan iletişiminin paradoksu budur. İletişim, özneler arası bir olgudur” (Ong, 2003, s. 206-207).

Bir toplulukta, insanları birbirine bağlayan ya da birbirlerinden ayıran/ayırıştırın sözlü kelimelerdir. Bu sözlü kelimeler, insanlık tarihi boyunca büyük anlatılarla insanların yaşantılarını nasıl süreceklere dair sınırlar çizilmesine ziyadesiyle hizmet etmiştir. Goody, ‘anlatı’ terimini dar anlamıyla Aristotelesçi üslupla bir başlangıcı, ortası ve sonu olan, sıkı bir ardışık yapıya sahip olaylar dizisi anlamında, yani yapısallaşmış aşamalarla ilerleyen belirli bir olay dizisine sahip standartlaşmış biçim anlamında kullandığını ifade eder (2017, s. 147). Post-modernist anlatı görüşü ise, anlatının türüne bağlı olarak değişmektedir.

Post-modernistler üst-anlatıları, kapsayıcı ve tümçül dünya görüşleri, temel ve özsel kodları şiddetle eleştirirler. Üst-anlatılar post-modernist görüşe göre moderndirler ve kendi doğruluk iddialarının geçerliliğini varsayarlar; buna karşılık mini-anlatılar, mikro-anlatılar hiçbir doğruluk iddiasında bulunmayan öykülerdir sadece, dolayısıyla da post modernistler için daha kabul edilebilir niteliktedirler (Mutlu, 2004, s. 28).

Fulford, bağlantılı şekilde, anlatının sürekli değişim halinde olduğunu söyleyerek aslında sabitlenemez olduğuna işaret eder. Batı medeniyetinin temel anlatısı olarak nitelediği İncil'den 19. yüzyılı biçimlendiren ve tarihe kuramsal bir iskelet biçen Karl Marx'ın anlatısına ve kişiliği ele alan büyük anlatısıyla Freudyen psikolojiye kadar tüm anlatılar ona göre değişkendir. "İkna edici bulduğumuz büyük anlatılar, diğer hikâyelerden oldukça farklı bir biçimde bizi kendilerine çekerler.[...] Büyük anlatı, ikamet edilen bir mekândır. Orada yaşamak isteriz" (Fulford, 2014, s. 39). Ancak, 20. yüzyılda büyük anlatı kavramını eleştirenler, merkezi figürlere odaklanan tarihin insanlığın büyük bir kısmını dışarıda bıraktığını öne sürmektedir. Bir taraftan da tüm bu büyük anlatı eleştirilerine rağmen geçmişti tutarlı bir anlatı haline getirme ihtiyacımızın varlığına da değinen Fulford, içinde yaşadığımız yüzyılı, televizyon programları, filmler, radyo yayınları ve özellikle internet sayesinde eriştiğimiz hikâyelerle kitlesel hikâyecilik yüzyılı olarak değerlendirir. Fulford, anlatının yirminci yüzyılda "her daim anlaşılmaz ve yeri doldurulmaz bir yoldaş olarak hayatımızda önemli bir rol oynamayı sürdürdüğünü iddia edebileceğimizi de ekler (Fulford, 2014, s. 130).

İçinde yaşadığımız bu kitle hikâyeciliği çağında, bir sanat olarak hikâye anlatıcılığıyla ilgilenenlerin varlığını da yadsımamak gerekir. Yakın zamanda Türkçe'ye çevrilen Ashley Ramsden ve Sue Hollisworth'un *Hikâye Anlatma Sanatı*²⁴ adlı yapıtı, bir zanaat olarak hikâye anlatma sanatını öğrenme yaklaşımıyla kaleme almıştır ve kitabın tamamında örneklerle ve alıştırmalarla hikâye anlatma sanatının anatomisi çıkarılmaktadır. Bu kitap, "hikâyeleri iyi anlatabilmek üzerinedir" (Ramsden ve Hollingsworth, 2017, s. 26) der yazarlar ve hikâyelerin yüreğimizle dinleyicilerimize hediye edilmeleri gerektiğine de vurgu yaparlar. Kendi sesini arayan hem anlatım sanatını öğreten bir pedagoğ hem de bir anlatıcı olarak yoluna çıkan kitabın çevirisi için kaleme aldığı Sunuş'ta Nazlı Çevik Azazi, Anadolu'nun kadim hikâye anlatıcılık geleneği ile Almanya'da bir sanat olarak eğitimini aldığı hikâye anlatım sanatı arasındaki bağı açar:

Anlatıcıların yerini televizyonlar ve internet aldı. Bu cihazlar aracılığıyla da binlerce hikâye anlatılıyor elbette ki. Bu cihazlar da birer anlatıcı. Ancak modern çağın teknoloji aygıtları, sadece önceden kaydedilmiş hikâyeleri aktarıyorlar. Anadolu'nun kadim anlatıcıları ise anlatıyor. Aktarmak tek

24 Ramsden, A., Hollingsworth, S. (2017). *Hikâye Anlatma Sanatı*. Çev. Ali Bucak. İstanbul: İletişim.

yönlü gelişen bir eylem. Oysa anlatmak, hem anlatıcıyı hem de dinleyiciyi içine alan, çift yönlü bir eylem. Bu çift yönlülük iletişimi doğuruyor. Hülasa, diyebiliriz ki şifahi anlatma sanatı, aynı mekânda ve zamanda, anlatan ile dinleyenin birbiriyle iletişime geçmesi, muhabbet etmesidir (Çevik-Azazi, 2017, s. 14).

Aynı kitabın önsözünde David Campbell şu tespitleri yapar:

Kimilerine, hikâye anlatmanın bu kadar hızla gelişmesi muamma gibi gelebilir, ne var ki günümüzde birbirine bağlı topluluklar tamamen kaybolmuşken, aileler birbirinden uzaktayken ve teknoloji, her yerde biten ekranlarıyla, çoğu yerde insanlararası ilişkilerin yerini almışken, hikâye anlatma, bize derinlerdeki bir ait olma duygusunu geri getirebilir ve topluluk olmanın canlandırıcı sıcaklığını yeniden yaratabilir (Campbell, 2017, s. 23).

Yüzyüze anlatılan hikâyelerden çevrimiçi dolaşıma giren dijital hikâyelerle ve çevrimdışı sohbetlerle birbirine bağlanan dijital hikâye anlatımı hareketini yaratan topluluğun, hikâye anlatımının ait olma hissini ve canlandırıcı sıcaklığını kıtalar ötesi bir şekilde sağladığını ve sürdürdüğünü söylemek yerinde olur.

• *Dijital Hikâye Anlatımı*

Kelimeler başlı başına bir olay, bir eylemdir.

– Walter J. Ong

Birinci tekil şahıs hikâyelerin, kolaylaştırılan ve birlikte yaratımı destekleyen bir atölye ortamında dijital bir forma dönüşmesini sağlamak, dijital hikâye anlatımına işaret ediyor. Dijital hikâye anlatımının öncelediği ise sestir. Çünkü “kelimeler, sestem ibarettir” (Ong, 2003, s. 46) ve kendi kelimeleriyle kendi hikâyesini anlatan sıradan insanların dijital hikâye denen mikro-anlatılarını dolaşıma sokabilmelerini sağlamak dijital hikâye anlatımının amacıdır. “Dijital hikâye anlatımı kavramının, dijital bileşeni ve hikâye anlatma bileşeni arasındaki dengenin ağırlık noktasının hikâye anlatma olmasının da temel sebebi, birinci tekil şahıs anlatılarının, büyük anlatıların ötesinde kazanmaya başladığı önemdir” (Şimşek, Usluel, Çıralı, Tekeli, 2017, s. 162).

Hartley'nin haiku'ya benzettiği dijital hikâye, üretildiği atölyenin süresine bağlı olarak 2-4 dakika arasında, anlatıcının kendi sesi ile anlattığı

hikâyesinin ses kaydına eşlik eden, anlatıcının seçtiği ya da ürettiği görsellerle oluşturulan amatör bir formdur. Joe Lambert, Dijital Hikâye Merkezi'nde dijital hikâyelerin şu yedi özellikte tanındıklarına değinir:

1. *İç dünyayı açığa çıkaran:* Anlatıcı, hikâyesini paylaşırken sanki paylaşılan hikâyeye ile bir içgörü ya da bir keşifte bulunmaktadır.
2. *Kişisel ya da Birinci Şahıs Ses:* Hikâyeler bir konudaki kişisel yansımalarıdır.
3. Anlatıcısının yaşanmış deneyiminden bir anı ya da anları yakalayan bir tanımlama vardır.
4. *Durağan görseller:* Hareketli görüntünün aksine anlatıyı önceleyen az sayıda sabit görsel kullanılır.
5. *Eşlikçi ses:* Tipik bir hikâyede hikâyeye anlam ve etki katan bir ortam sesi ya da müzik olabilir.
6. *Süre ve tasarım:* Asgari efor ile ideal olarak 2-3 dakika arasında ya da beş dakikayı geçmeyen, tamamlanması kolay olan bir görsel form yakalamak. Esas olan daha ham, daha doğrudan bir hissi, vurgu eklemek için pan ve zumlar ekleyerek ya da katı hatları geçişlerle yumuşatarak sürdürmektir.
7. *Niyet:* Dijital hikâye anlatımı, izleyiciden ziyade kendini ifade etmeyi ve kendine dair farkındalığı önceler. Üründen çok süreç önemlidir. Bir anlatıcının, hikâyesi üstündeki kontrolü ve içeriğe dair kararlarda kendisinin söz sahibi olması kritiktir. Bu yaklaşım, katılım, süreçteki etik ve dağıtımı da belirler (2013, s. 37-38).

Dijital hikâyelere sahip oldukları sıcaklığı veren, özellikle deneyimin paylaşımına dair niyettir. “Çünkü Randall (1999)’ın da belirttiği üzere, “bizler yaşamlarımızı, anlattığımız ve dinlediğimiz hikâyeler üzerinden kurarız” (aktaran Şimşek vd, 2017, s. 162). Dijital hikâyelerin ortaya çıktığı süreç, birlikte yaratım ve diyalogu destekler bir örgütlenmede ilerler. Bu örgütlenme içinde hikâyesini anlatan amatör bir katılımcı ve bu hikâyenin anlatılmasını kolaylaştıran, kendisi de en az bir kez dijital hikâyesini yapmak üzere atölye katılımcısı olmuş görece deneyimli bir anlatıcının etkileşimi kadar hikâyelerini anlatmaya niyetli tüm katılımcıların birbirleri ve kolaylaştırıcılarla olan etkileşimleri içinde dijital hikâyeler ortaya çıkar. Çeşitli yetkinlikler, arzular ve okuryazarlıklara sahip insanların aynı ortamda diyalog içinde olmaları, birbirlerinin güçlü yönlerini diğerleri için devreye sokmalarını sağlayabilir. Sürecin bu şekilde gelişmesi, bir takım asimetrilere rağmen, birbirlerindeki

bilginin, uzman ve teknik katılımcı için anlatılacak hikâyenin barındırdığı deneyimin bilgisinin karşılıklı dillere çevrilmesi ile her iki taraf için de yeni ve güçlü hikâyeler ortaya çıkması ile sonuçlanır. Kimlik, duygular ve kendini gerçekleştirme hikâyeleri olan birinci şahıs anlatıları, sadece kendini ifade etmenin ötesinde, bilgiyi de barındırmaktadırlar (Hartley, 2008, s. 205-207). Diğer bir deyişle, dijital hikâyeler, daha önce dile getirilmemiş ya da dolaşıma girmemiş deneyimlerin bilgisini de dolaşıma sokmaktadırlar.

• *Hikâye Çemberi*

Dijital hikâye anlatımının temel bileşenlerinden biri olarak hikâye çemberini, kimi zaman birbiriyle geçişli üç anlamda kullanmak mümkün görünüyor. Birincisi, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin en temel söylemsel/diyalojik aşaması olan, katılımcıların ve kolaylaştırıcıların hikâyelerini paylaştıkları, daire şeklinde oturulan, mümkün olduğunca mevcut asimetrilerin farkında olunarak, eşitler arası konuşmanın gerçekleştiği, hikâye paylaşımının sağlanmasına dair niyeti gösteren fiziksel çemberdir.

İkinci anlamıyla ise, bir katılımcının bir diğer anlatıcının anlattığı hikâyeyi dinledikten sonra, takiben kendi hikâyesini anlatarak tamamlanmasına katkı sunduğu, bir hikâyeyi takiben kendi hikâyesi ile sözün devamını sağladığı ve hikâyesini anlatan son katılımcının hikâyesini paylaşmasını takiben, tüm katılımcıların birbirlerine teşekkür ettikleri bir ses/söz çemberidir. Hikâye anlatmanın, hikâyeleri çağırmanın, diğer bir deyişle, hikâye çemberini açmanın çeşitli yolları vardır. Bunlardan bir kısmı, bağlama bağlı olarak kendiliğinden gelişebilir.

Üçüncü anlamıyla ise hikâye çemberi, dijital hikâye anlatımı hareketine gönderme yapmaktadır. Farklı coğrafyalarda aynı temel diyalojik aşama ile başlanan dijital hikâye anlatımı atölyelerinin oluşturduğu zaman ve mekân ötesinde, varlığını anlatılanların üst üste eklenmesiyle devam ettiren çevrimiçi ve çevrimdışı dijital hikâyelerin paylaşılması ile genişleyen bir harekettir.

b. Birlikte Yaratım [Co-creative]

Dijital hikâye anlatımı atölyelerini tanımlamak için kullanılan bir kavram olan *birlikte yaratım* kavramı, yaratıcılık kavramı ile ele alınmayı gerektirir. Dijital hikâye anlatımı, Burgess'ın (2006) 'yaygın yaratıcılık' [vernacular creativity] olarak adlandırdığı bir mekanizmayı kullanır. Hartley ve arkadaşları kavramsal bir perspektiften, yaratıcılığın benzer farklılıklar ve farklı benzerlikler arasındaki karşılıklı etkileşimi temsil ettiğini belirterek;

Birçok yaratıcı etkinlik alanında, bir yapı isteği hakimdir; bu genellikle duruma bağlı/ geçici, sanat türlerinin bilimsel araştırmalarda teori ve sosyal bilimlerdeki paradigmalardan varlığı ile gösterilir. Mevcut düzen içindeki ve arasındaki çatışmaları aşmak için yeniden yapılandırma, daha uygun yollarla yeniden düzenleme imkanları her zaman vardır. Bu perspektiften yaratıcılık, devam eden ve bitmeyen farklılaşmanın bir sürecidir (Hartley, Potts, Cunnigham, Flew, Keane, Banks, 2018, s. 98) ifadesini kullanır.

Bu süreç, farklı formlarda ve çeşitlenen bileşenlerle örülebilir. Yaratıcılık ve sanat bağlantısı farklı bir tartışmaya gidebileceği için, yaygın olan yaratıcılık bağlamında kalarak ve medya içerik üretimleri genelinden dijital hikâye anlatımı özeline gitmekte fayda var. Birlikte üretim, Web 2.0 ile devreye girmiş bir kavram değildir ve etkin izleyici kavramı ile yakından ilişkilidir. İzleyicilerin hiçbir zaman edilgen olmadıklarını vurgulayan kültürel çalışmalarda ve medya çalışmalarında, etkin izleyicilerin izlemeyi istedikleri ana akım medya içeriklerinde bile geri bildirimleri ile akışa yön verebildiklerini göstermiştir.

İzleyicilik/dinleyicilik ve yurttaşlık kavramları birbirlerine yaklaşmaktadır. [...] Böylelikle yaratıcı endüstriler ile ilgili olarak izleyici/dinleyici modeli pasif tüketiciden yaratıcı yapımcılara doğru evrilmiştir. Bu durum aslında iki sistemin çarpışması ile ortaya çıkmıştır. Yani teknolojinin, tüketicileri kullanıcıya dönüşmeye zorlaması; öte yandan kültürün kimlikler, ilişkiler ve anlamlarının ekranlarda temsil edilmesine olanak tanımasıyla ortaya çıkmıştır (Hartley vd, 2018, s. 28-29).

İnsanların birlikte yaratma etkinliklerinde sadece ticari kaygılarla hareket etmedikleri ve Linux gibi açık kaynak yazılım projeleri örneğinde de olduğu üzere, birlikte yaratma projelerine katkı verirken kendi güdükleri ve toplulukçu ruhları ile hareket etmeleri de yaygın görülmektedir. Ortaklaşılabilir işbirliği ve dayanışma isteği, birlikte yaratım süreçlerini

şekillendirirken, insanların aralarında bağlantılar yaratmalarına da olanak sağlar ve “değer yaratanın bu bağlantılar olduğu ileri sürülmektedir. (Burgess ve Green, 2009; Gauntlett, 2011a). Fakat bu bağlantılar yalnızca kullanıcılar ve tüketiciler arasında değildir. Tüketiciler aynı zamanda medya profesyonelleri ile de işbirliği içinde birlikte yaratma eylemini ve deneyimini yaratmak için bağlantı kurar ve etkileşirler. Etkili birlikte yaratma aynı zamanda zanaata ilişkin beceriler ve profesyonel bilgiler gerektirir” (Hartley vd, 2018, s. 40). Dolayısıyla, birlikte yaratmanın bir yerinde toplumsal öğrenme süreçleri yer alır. Birlikte yaratım süreci içine girenler, çeşitli fırsatlar ve riskler içeren işbirliği ilişkilerine uyumlanırlar ve “birbirlerinden, özellikle de herhangi bir şeyi yaratma ve çevrimiçi ağlar alanında işbirliği yapmak için, taklit ederek, kopyalayarak ya da davranışlara uyum sağlayarak çok şey öğrenirler” (Hartley vd, 2018, s. 40).

Spurgeon’ın da ifade ettiği üzere, dijital hikâye anlatımı, “birlikte yaratım” diye nitelendirilen katılımlı medya alanının kapsamı içine girer. Bu kavram, dijital hikâye anlatımı gibi pratikleri şekillendiren eleştirel boyutlara ve akımlara dikkat çekmek için kullanılmaktadır ve medya temsillerinin eleştirisinden, medya benlik sunum olasılıklarına, eleştirel pedagojiye ve toplumsal değişim için kişisel hikâye anlatımının önemine dair algıları da içerir. Kullanıcı üretimi içerik ve katılımlı medya bağlamında, dijital hikâye anlatımı gibi birlikte yaratım medya pratiklerinin farkına varmak dolayımlanmış ve medyalanmış katılım koşullarına, araştırma ilgisini keskinleştirmektedir (Spurgeon, 2017, s. 121).

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, işbirliği ve bağlantılar geliştirme süreci, herkesin kendi dijital hikâyesini yaratma sürecinde, bir dinleyene ihtiyaç duymasının yanı sıra zaman kısıtlılığı içinde dijital hikâyesini ortaya çıkarabilmek için diğerlerinin becerilerini kendi becerileri ile birleştirmesine de olanak tanır. Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde bu birlikte yaratım pratiği içinde yer alanlar, hikâyesini anlatan katılımcılar ve kolaylaştırıcılardır.

• *Hikâyesini Anlatan ve Dinleyen Olarak Katılımcı*

Katılımcı, yaşamından bir deneyimi anlatmak ve bu hikâyeyi kendi ses kaydı ve seçtiği görsellerle dijital hikâyeye dönüştürme niyetiyle dijital hikâye anlatımı atölyesine gelen sıradan kişidir. Daha öncede belirttiğim üzere, sesinin duyulmasını isteyen, sesi duyulsun istenen kişidir diğer bir deyişle. Başka bir ifadeyle ise sesi dinlenendir, diğer sesleri dinleyendir. *Gürültü: Sesin Beşeri Tarihi*²⁵ kitabında sesin beşeri

25 Hendy, D. (2013). *Gürültü: Sesin Beşeri Tarihi*. İstanbul: Kolektif Kitap.

tarihiyle ilgilenen, sesi neden ve nasıl dinlediğimizin, şu dünyada herkes tarafından nasıl kullanılageldiğinin tarihiyle ilgilenen David Hendy (2014) şöyle der:

Sesin hikâyesinin izini sürmek demek, doğal dünyaya dair korkularımızı yenmeyi, hatta belki de kontrol etmeyi nasıl öğrendiğimizin hikâyesini anlatmak demek. İnsan kardeşlerimizle iletişime geçmeyi, onları anlamayı ve onlarla birlikte yaşamayı nasıl öğrendik; egemenlik uğruna birbirimizle nasıl savaştık; giderek daha da hareketli bir yere dönüşen bir dünyada mahremiyet elde etmek için nasıl çabaladık; duygularımızı ve akliselimi kullanarak nasıl mücadele ettik? Bu hikâye antik Roma'daki intikamcı kalabalıkların kükreyişleri, ortaçağda zenginle yoksul arasındaki iktidar mücadelelerini, endüstrileşmenin baskılarını, savaşın yarattığı şokları, kentlerin yükselişini, yirmi dört saat yayın yapan medyanın bitip tükenmez gevezeliklerini içeriyor. Bütün bunların içinde hamasete olduğu kadar insan hayatının samimi yönlerine de kulak kabartmakta fayda var, çünkü tarihçi Elizabeth Foyster'ın hatırlattığı gibi, dinleme benzeri duyular her zaman özel hayatımızın, düşüncelerimizin, duygularımızın, hatıralarımızın bir parçası olmuştur; bir başka deyişe bunlar “gündeliğin hayati bir parçası”dır. (2014, s. 14).

Dinlemeyi önceleyen bir anlatı kuran Hendy, dinlemeyi önceleyen “kulak” kültürü yani sözlü kültür ile seyretmeyi ve okumayı ön plana getiren “göz” kültürü arasında, matbaanın gelişi ile okumanın elde ettiği üstünlük ile gözle görülene inancın ve güvenilirliğin arttığına, sözlü olanın ise edilgen ve hurafeci sayılarak terk edildiğine değinir (Hendy, 2014, s. 16). Bu noktada, bazı seslerin derinden etkileme anlamında ve iktidarda yani gücü elinde bulundurma anlamında dinleme alışkanlıklarımızı da belirlediği aşikardır.

İnsan sesi güdümleyebilecek kadar mahirdir, ancak ortaçağ karnavallarının, onsekizinci yüzyıl isyanlarının ve ondokuzuncu yüzyıl protesto yürüyüşlerinin kısa tarihinin göstereceği gibi ses, o kadar elle tutulamaz ve uçucudur ki, seçkinlerin hizmetinde olması, mülksüzlerin onu yaratıcı ve yıkıcı şekillerde kullanabilme ihtimalini ortadan kaldırmaz (Hendy, 2014, s. 17).

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, hikâyelerini anlatan katılımcılar hem anlatıcıdırlar hem de etkin dinleyenlerdir. Çünkü, dinleyerek insanlarla ilişkiler kurarız.

İşitmek bize geçmişimizin hem öznel hem de toplumsal boyutlarına dair çok daha kapsamlı bir kavrayış sunar [...] İnsanların tarih boyunca çıkardığı sesler- ister keyif verici olsun, ister rahatsız edici ve çirkin- her zaman anlam yüklü olmuştur. Sesler atalarımıza - ve bizlere- bir zaman ve mekân duygusu, bir tehlike ve rahatlık duygusu sunmuş, diğer insanlarla bağ kurduğumuzu hissettirmiştir. İnsan olmamıza yardımcı olmuştur (Hendy, 2014, s. 309- 315).

Bağ kurmamıza yardım eden dinleme, bir dizi beceri gerektirir. Konuşanın ne dediğine jestleri ve açıklamaları kadar sessizlikleri ile anlam vermek bu becerilerin arasındadır. “İyi bir gözlem amacıyla kendimizi geride tutmak zorunda kalsak bile, sonuç olarak konuşma daha zengin bir alışverişi sağlayacaktır; daha işbirlikçi, daha diyalojik (Sennett, 2012, s. 25).

Dolayısıyla, atölyeye kendi hikâyesini anlatmaya gelen katılımcılar, aynı zamanda diğerlerinin anlattıklarını, anlatıcıların sesleri ve sessizlikleri ile anlamlandıran ve onların hikâyelerinin dinleyenleridir.

• *Kolaylaştırıcı*

Dijital hikâye anlatımı atölyeleri söz konusu olduğunda, atölyenin kurucu öğelerinden biri kendileri de en az bir kez bir dijital hikâye anlatımı atölyesine katılarak, kendi yaşamlarından bir hikâyeyi dijital hikâye formunda anlatmış kişiler olan kolaylaştırıcılardır. Kolaylaştırıcıların, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin nasıl yürütüldüğüne dair bir kolaylaştırıcı eğitimi almış olmaları gerekir. Çünkü, atölye kolaylaştırma süreçlerini, kendi atölye katılım deneyimleri üstünden gözden geçirerek bir atölye boyunca karşılaşılabilecek durumlara karşı hazırlıklı olmaları, atölye katılımcılarının kendi dijital hikâyelerini anlatma süreçlerini de doğrudan etkileyecektir. Bir dijital hikâye anlatımı atölyesinde tercihen en az iki kolaylaştırıcıdan oluşan bir ekibin, işbirliği içinde birlikte yaratım süreçlerini yürütmeleri esastır.

Kolaylaştırıcıların iki temel işlevi olduğunu söylemek yerinde olur. Birincisi, atölye sürecinde katılımcıların dijital hikâyelerini anlatmalarını sağlayan her bir aşamada onların işlerini “kolaylaştırmaktır”. Diğer anlamda ise, bir atölyenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli koşulları hazırlamak ve uygulamaktır. Bu kimi zaman uygun ekipmanların sağlanması ve taşınması kadar mekânın düzenlenmesi, katılımcılara uygun atölye zaman ayarlamalarının yapılması, atölye ortamındaki etkileşimlerin çatışmadan uzak, mümkün olduğunca eşilikçi akmasını sağlayarak ilerlemesi kadar, dijital hikâyelerin dolaşıma girebilmesi için çevrimiçi olanakların yaratılması ve çevrimdışı etkinliklerin düzenlenmesini de kapsar.

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinin, kişisel deneyimlerden hikâyelerin anlatılmasını sağlama amacı, kendi içinde büyükçe bir zorluğu da barındırmaktadır. Bu zorluk, atölyeye gelen insanların duyguları ve düşüncelerini paylaşacakları hikâyelerin ortaya çıkmasına uygun zemini hazırlamak ve hikâyelerini hatırlamalarını sağlamaktır (Simondson, 2009, s. 123). Bu noktada asıl iş, sanıldığığının aksine, sözlü kültürün hikâye anlatma pratiklerini tetiklemektir. Atölyelerin dijital aşamalarını teknoloji yetkinliği ile kolaylaştırmak bu işin bir hayli gerisinde kalmaktadır. Çünkü öncelikle insanlar hikâye anlatmalıdır ki ses kayıtları yapılabilsin, görseller de o sese eşlik ederek dijital hikâyeler ortaya çıkabilsin.

Hikâyemiz varlığımız için gereklidir, tıpkı bir incinin istiridyeye için gerekli olması gibi: Hem rahatsız edici hem ödül; hem ağır bir yük hem başarı. Her iki durumda da, keşke bize hikâyemizi istediğimiz gibi anlatabileceğimiz ve yeniden anlatabileceğimiz, sonra bir nebze iyileşme ya da netleşmeye açacağımız güvenli ve dostça bir yer sunulmuş olsaydı diye düşünmemek güçtü (Randall, 1999, s. 24)

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, katılımcılar için hikâyelerini istedikleri gibi anlatabilmelerinin garantisi kolaylaştırıcılarıdır.

Dijital hikâye anlatımı atölyesinde birlikte çalışan kolaylaştırıcılar arasındaki işbirliği, birbirleriyle olan sözlü ve sözsüz iletişimleri ve atölye içinde birbirlerini sürekli takip ederek süreci kolaylaştırmaları önemli ve gereklidir. “[T]ekrarlama, zamanla işbirliğini hem sürdürülebilir hem de geliştirilebilir hale getirir” (Sennett, 2012, s. 23). Her bir dijital hikâye anlatımı atölyesi ile birlikte çalışmaya alışan kolaylaştırıcılar kendi ritüellerini de oluşturmaya başlarlar. “İnsanların işbirliği kapasiteleri kurumların onlara izin verdiğinden çok daha büyük ve daha karmaşıktır” (Sennett, 2012, s. 42). Bu karmaşa, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin kaotik doğasından da kaynaklanır. Joe Lambert’in söylediği gibi eğer bir kolaylaştırıcı olarak kontrolün elinizde olduğunu düşünüyorsanız, ciddi şekilde yanlgı içindedir (2013, s. 72). Çünkü her bir dijital hikâye anlatımı atölyesi farklıdır, gelen katılımcılar da her seferinden farklıdır. Daha önce bir dijital hikâye anlatımı atölyesine katılmış olsalar da bağlam farklıdır. Meadows’un dediği gibi

katılımcılar, cömert, nazik, kötü huylu, bencil, şefkatli, haylaz, istekli, şoke edici, harika, kaba, geç, komik, dikkatsiz, yetersiz, ilham verici olabilirler. Ancak hiç bir zaman yanlış değildiler ve kolaylaştırıcılar olarak temel prensibimiz onların iyi vakit geçirmeleridir. Çünkü ancak herkesin keyif aldığı bir ortamda atölyeler tamamlanabilir (Meadows ve Kidd, 2009, s. 99).

Kolaylaştırıcılar, katılımcılar ile kurdukları iletişimde bir taraftan mesafeyi korurken, bir taraftan da önerileri ile atölye sürecinde katılımcıların kendi yaratım süreçlerinin keyfine varmalarını sağlarlar. Katılımcılarla, dijital hikâyeleri için uygun olabilecek olanaklar hakkında bilgilendirme de sürecin bir parçasıdır. Ancak karar her zaman katılımcıya aittir. Kolaylaştırıcının, atölye sırasında eylemlerinin ve sözlerinin farkında olarak ilerlemesi oldukça hayatidir. Bu konuda Lambert,

kolaylaştırma sanatı, hikâye anlatıcılarının bilinçli ve bilinçsiz hassas noktalarını dinlemeyi gerektirir. Bu eleştiriyi ne kadar kaldırebileceklerinin sınırlarını incelikte incelemeyi beraberinde getirir. [...] Eğer hikâye anlatıcısı, cerrahın neşterini ya da hikâye hakkında bir kararda kolaylaştırıcının kendinden fazlaca emin kesinliğini hissederse, bu hikâyenin daha başarılı hale gelebileceği anlamına gelse de, hasta tedaviden muzdarip olabilir (2013, s. 73) ifadesini kullanır.

Dolayısıyla, kolaylaştırıcıların tüm atölye süresince, yükleri gerek etkin dinleme gerekse katılımcıların kararlarını destekleme noktasında oldukça ağırdır. Diğer taraftan da, bu sürecin tamamlanmasında, dinledikleri hikâyelerin sesleri sözleri duyurmaya destek olan bir forma dönüşme sürecindeki roller itibariyle tatminkârdır da.

• *Etik sorumluluklar*

Dijital hikâye anlatımı söz konusu olduğunda, özellikle kolaylaştırıcılar nezdinde, atölye katılımcılarına, birlikte çalışılan kurumlara ve atölye konusuyla ilişkilenebilecek gruplara karşı etik sorumlulukların farkında olmak oldukça önemlidir. Bu bağlamda atölye kolaylaştırıcılarının etik sorumlulukları ile etnografi ile ilişkilenen pek çok sosyal bilimcinin nitel araştırmalarda edinmeleri gereken bir takım vasıfların paralellik gösterdiğini söylemek mümkün. Dijital hikâye anlatımı atölyeleri bağlamında, Lucy Harding ve Amy Hill'in Story Center'ın sağlık ile ilişkili en önemli dijital hikâye anlatımı projesi olan Silence Speaks²⁶ (www.silencespeaks.org)²⁷ için hazırladıkları "Etik Uygulama İçin Kılavuz" çalışması üç bölümde bu sorumluluklara değinir. İlk kısım olan Temel Prensipler'de öncelikli olarak iyi olma haline işaret edilir. Fiziksel, psikolojik ve toplumsal bir iyi olma haline, atölye sonunda ortaya çıkan dijital hikâyeler kadar tüm atölye süreci bağlamında dikkat çekilir. İkinci olarak, hikâyelerini anlatanların gerek dijital hikâyelerini

26 <https://www.storycenter.org/silence-speaks/>

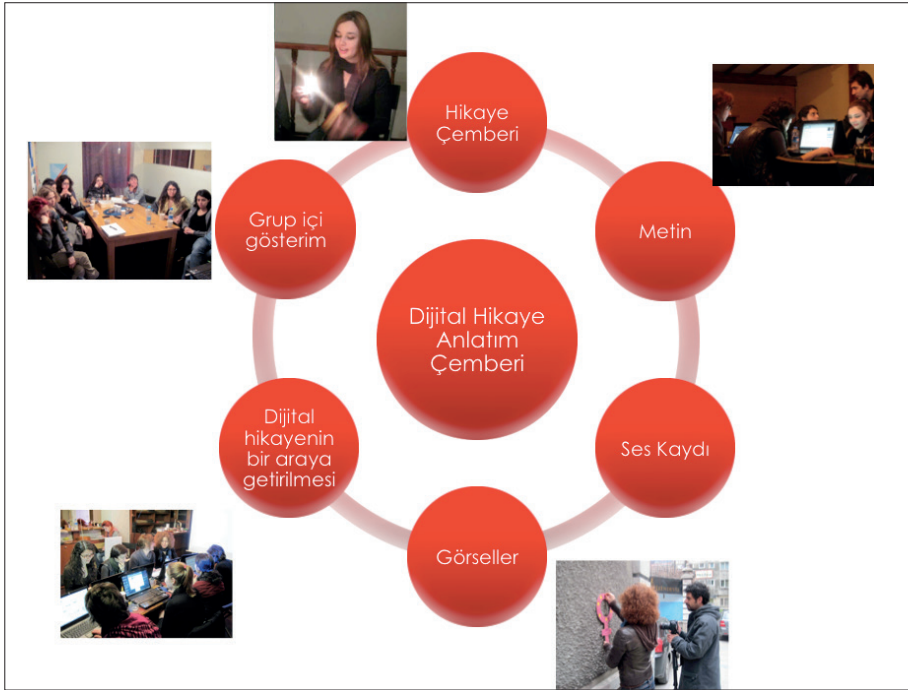
27 <http://www.silencespeaks.org/>

yaparken gerekse dijital hikâyeleri dolaşıma gireceği zaman bilinçli seçimler yapma yeteneklerine değinilir. Dikkat edilen üçüncü nokta ise mülkiyet hakkıdır. Mülkiyet hakkı, atölyede hikâyelerini anlatan katılımcıların, atölyenin merkezi bileşeni olduğunu kabul etmek diğer bir deyişle, hikâyesini anlatan bir atölye katılımcısının kendilik sunumuna saygı göstermek anlamına gelir ve bu etik bir gerekliliktir. Etik sorumluluklardan dördüncüsü, yerel uyumdur. Atölyenin düzenlendiği, geliştiği koşulların, bağlamın dikkate alınması önemlidir. Ben bu sorumluluğu, atölye yürütme süreçlerinde bağlam ile ilişkilendirerek düşünmenin daha yerinde olacağına inanıyorum. Yazarlar beşinci prensip olarak etiğe süreç olarak bakmayı öneriyor ve etiğin sadece atölyeye katılım ve dijital hikâyelerin dolaşıma girmesi için rıza gösterilmesinde değil tüm atölye sürecini kolaylaştırırken dikkat edilmesi gereken bir yaklaşım olduğunun altını çiziyorlar. Bu noktada da bir atölyenin yürütülebilmesi için işbirliği yapan tüm ortaklar arasında işbirliğinin önemi netleşiyor. Kılavuzun ikinci bölümünde ise bu temel prensiplerin detaylandırıldığı, koruma, iletişim, yapılar ve kapanış başlığı yer alıyor. Kılavuzun ikinci bölümünde değinilen bu başlıkların ortak bileşeni, bir atölye ortamında eşitliğin sağlanabilmesi için, kolaylaştırıcılarda atölyenin tüm aşamalarında oluşabilecek riskler hakkında farkındalık yaratma çabasıdır. Bir atölye ortamında süreci birlikte geçireceğimiz katılımcılarımızın travma yaşamış olacağı ve bu travmanın bir kısmının hikâyesinden taşacağını bilmek gerekir. Kılavuzun üçüncü bölümünde ise bir atölye sonrasında dijital hikâyelerin dolaşıma girmesi noktasına odaklanılıyor. Hikâyelerin farklı şekillerde gösteriminin yapılması ve paylaşımı için rıza veren katılımcıların, dijital hikâyeleri dolaşıma girmeden mutlaka dijital hikâyelerini izliyor/dinliyor olmaları ve kendi mülkiyetlerinin farkında olmaları gerekiyor. Bu konuda önemli bir başka husus da dijital hikâyelerin hiç bir şekilde gelir elde etmek için satılmıyor olmasıdır.

c. Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri

Dijital hikâye anlatımı atölye pratiklerinin, hikâye anlatımını önceleyen birlikte yaratım sürecine odaklanan yapısının bileşenlerini önceki bölümlerde açıklamaya çalışmıştım. Bu bölümde, atölyede sürecinin akışına dair bir anlatı kurabilmeyi hedefliyorum. Atölyenin diyalojik aşamaları ve dijital aşamaları şeklinde temel bir ayrıma, süreci tanımlama kolaylığı sağladığı için başvuruyorum. Lambert, belli bir tip dijital hikâye anlatımının uygulayıcıları olarak, üç ayrı dizgeye dayanan bir sınıflandırma ile pratiğin anlatılabileceğine değinir. İlki, hikâye anlatan ile kolaylaştırıcı arasındadır. İkincisi, edebi ses ve ondan çıkan stildir. Üçüncüsü ise, hikâyelerin aldığı formdur (2013, s. 37). Ben bu üç dizgede ilk ikisinin diğer katılımcıların katılımları ile birbirine geçişli olduğunu savunmayı tercih ediyorum.

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinin kolaylaştırma sürecinde, bağlamın önemine değinmek yerindedir. Atölyenin gerçekleştiği zaman yani Lundby'nin yukarıda hatırlattığı zaman ve mekân koordinatları, atölyenin akışı ve ortaya çıkan dijital hikâyeler üstünde rolü olan bir meseledir. Burada da bir geçişlilikten söz etmek mümkündür. Diğer bir

Görsel 1. Dijital hikâye anlatımı atölye çemberinin dairesel döngüsü (Şimşek, 2013, s. 284).

deyişle, toplumsal yaşantıdaki sorunların yansımaları, atölye akışında kendine yer bulacaktır ister istemez. Çünkü dijital hikâye anlatımı atölye pratikleri, sıradan yaşantılardan hikâyelerin dolaşıma girmesine adanmış bir sürece işaret eder. Bu süreç de toplumsal yaşantıdan azade değildir.

Dijital hikâye anlatımı atölyeleri, diyalojik bir aşama olan hikâye çemberi aşaması ile başlar ve diğer bir diyalojik aşama olan grup içi gösterimle tamamlanır. Diğer aşamaların gerçekleştirilmesinde de diyalog aktif bir bileşendir ancak dijital aşamalar, katılımcıların birbirleriyle daha az etkileşime girebildikleri aşamalar olabilmektedir. Tabii ki bazı atölyeler diğerlerine göre daha sohbet yoğun geçebilmektedir. Bağlama ve atölyenin temasına bağlı olarak sürecin akışında, ortak paylaşım vakitlerinin yoğun olduğu zamanlar olabilmektedir. Ancak hikâye çemberini, ses kayıtlarına baz oluşturan metin ya da bizim kullandığımız haliyle notlar, ses kaydı, görsellerin oluşturulması ve ses kaydının görsellerle birleştirilerek dijital hikâyenin ortaya çıkma aşamaları takip eder. Tüm dijital hikâyeler, anlatıcıları tarafından ortaya çıkarıldıktan sonra, kolaylaştırıcılar ve katılımcılar grup içi gösterim aşamasında izlerler ve tamamlanmış dijital hikâyelerine dair birbirleriyle görüşlerini paylaşırlar. Bilgisayarların kullanımda olduğu aşamalar, metin/notlar, ses kaydı, görseller ve sesle görsellerin birleştirilme aşamalarını dijital, hikâye çemberi ve grup içi gösterim aşamalarını da diyalojik aşamalar adı altında ele alıyorum.

Diyalojik Aşamalar

Hikâye çemberi ve grup içi gösterim aşamalarını diyalojik başlığı altında ele almamın altındaki temel sebep, her iki aşamanın da özünde diyalogun yer almasıdır. Hem katılımcılar hem de kolaylaştırıcılar için hikâye çemberi, karşılıklı güvenin tesis edildiği bir aşamadır ve atölye süresince pekişen iletişim, grup içi gösterim aşamasına gelindiğinde, katılımcıların konuşmaya, düşüncelerini paylaşmaya daha hevesli oldukları bir döngüye de işaret eder hale gelir. Hikâye çemberinde tesis edilen aslında sadece kendini ifade etmek değil, bir diğerini Lambert'in ifadesiyle "derin" dinlemedir. Hikâye çemberi ile harekete geçen, hatırlanan, sözlü kültüre ait düşünme ve anlatı biçimleridir ve bunlar "duygudaşığa ve katılımcılığa dayalıdır" (Köker, 2004, s. 15). Dinlenen bir diğerinin deneyiminden gelen bilgiye erişilen aşama bu yüzden de hikâye çemberidir.

Young, her türlü konum ve bakış açısı farklılıkları korunarak girilen konuşmanın: 1) Kendi deneyimlerimizin belirli bir bakış açısından yansıdığını anlamayla; 2) Öz çıkar ve istek ifadelerini dönüştürmeyle; 3) Konulanmış her türlü bilginin

sorgulamaya yönelerek ve bu yönelimlerin amaç haline dönüştürülmesiyle kavranabileceğini ileri sürmektedir (Köker, 2004, s. 156).

Diğer bir deyişle, toplumda varolan ve konuşabilirlikleri etkileyen asimetriklerin varlığının bilincindeki kolaylaştırıcılar, hikâye çemberi aşamasıyla, hikâye çemberinde yer alan katılımcı ve kolaylaştırıcıların birbirlerinin hikâyelerinden, deneyimlerinden pek çok şeyi öğrenebilir, anlayabilir olduklarına dair bir düzeni ellerinden geldiğince yaratırlar.

Hikâye çemberi aşamasını açan genellikle ana kolaylaştırıcının sesidir. Çemberin nasıl işlediğine dair bilgi vererek, bir bakıma süreci anlatmaya başlayarak süreci kolaylaştırmak ile işe başlanır. Çünkü, bir dijital hikâye anlatımı atölyesine giden katılımcının kapıdan ilk girdiği andan çemberde oturmaya davet edilene kadar geçen tanışma zamanında kafasından geçen temel soru, “ne anlatacağım?”dır. Şaşırtıcı olan ise hikâye çemberinde bu soru, konuşmanın doğal akışında kendi yönünü bulur, çünkü anlatmak etkileşimsel bir faaliyettir ve dinleyenlerin etkin dinleme ile o anda ve mekândaki varlıkları anlatmayı kolaylaştırır. Her hikâye, daha derinleşen ilgi ve merhamet ortaya çıkarır. “Hikâyeler birbiri üstüne birbirine dayanır” (Lambert, 2013, s. 78). Bu yüzden de hikâye çemberinde tüm katılımcıların ve kolaylaştırıcıların yer almaları gerekmektedir. Dijital hikâye anlatımı atölye ortamlarına bu yüzden gözlemci kabul edilmez. Çünkü, kendi hikâyesini anlatmayan birinin varlığı, çember içinde hikâyesini anlatanlar ve onu dinleyen diğerleri için rahatsızlık yaratır. Sadece kolaylaştırıcılar ve katılımcılarla ilerleyen bir atölye sürecinde güven kurulur ve “bu güven, bu işte herkesin birlikte olduğunu, her birinin suda küreği olduğunu ve bir anlatıcının cesareti ve becerikliliğinin bir diğerine ilham verdiğine işaret eder” (Lambert, 2013, s. 77). Bir işbirliğine işaret eder bu süreç aslında. Sennett, “Beraber”de zahmetli işbirliğinin en önemli unsurunun beceri gerektiriyor olmasının altını çizer.

[C]iddi bir sosyal beceri türünden bahsetmek mümkün; her çeşit iyi dinlemek, anlayışlı davranmak, anlaşma noktaları bulmak ve anlaşmazlıkları yönetmek ya da inatçı bir tartışmada gerilimden kaçınmak gibi beceriler. Bütün bu etkinliklerin teknik adı “diyalojik beceriler”dir. [...] modern toplum, kendine özgü yollardan işbirliğini zayıflatmış durumdadır. Bu zayıflıkların en doğrudan olanı eşitsizliğe ilişkindir (Sennett, 2012, s. 18).

Eşitsizlik ise büyük farklılıkları görmezden gelerek, etkileşimden kaçınarak, “[f]arklılığı etkisiz hale getirme, onu evcilleştirme arzusu, küresel

tüketici kültürünün ekonomisiyle kesişen, farklılıklarla ilgili kaygıdan doğmaktadır[...]. İnatla, Öteki kalanlarla işbirliği yapma dürtüsünü zayıflatmanın bir sonucu da budur” (Sennett, 2012, s. 19). Modern toplumların, işbirliği yapmak konusunda “vasıfsızlaştırdığı” insanlar, karmaşık makinelerin vasıflı zanaatkar-emeğin yerine konulduğu gibi makinelerle ikame edilir hale gelmekle karşı karşıyadır. Sennett’a göre dikkatlice dinlemek iki çeşit karşılıklı konuşma üretir; diyalektik ve diyalojik. Diyalektikte okulda öğrenildiği şekliyle zıtlıkların sözel oyunuyla aşama aşama bir sentez oluşturulurken Mikhail Bakhtin’in ürettiği “diyalojik” kelimesi ise

“[o]rtak bir anlaşmaya ulaşılamasa da karşılıklı alışveriş sürecinde insanlar kendi görüşlerinin daha çok farkına varır ve diğerine yönelttikleri anlayışlarını genişletir. [...] [D]iyalojik konuşmada yanlış anlamalar er ya da geç ortak anlayışı açıklığa kavuşturabilir. Bununla beraber, tüm dinleme becerilerinin özünde, konuşmayı ileri götürmek için somut detayları, ayrıntıları fark etmek yatar. Kötü dinleyiciler yanıt verdiklerinde, genellemelere geri döner; tartışma açan o küçük cümlelere, yüz jestlerine ya da sessizliklere dikkat etmezler. Sözlü konuşmalarda, müzikal provalarında olduğu gibi, karşılıklı alışveriş her yönüyle inşa edilir” (Sennett, 2012: 31- 32).

Sennett, hikâye çemberi ve grup içi gösterim aşamalarını diyalojik olarak nitelendirirken bir hayli yol göstericidir. Çünkü, dinlemenin sempati ve empati ile ilişkisini de açıklar. Bu açıklama, dijital hikâye anlatımı atölyelerinde alıştırmaları yapılan şeyin, gündelik yaşantıya hangi noktada politik bir mesele olarak tercüme edildiğinin de izleğini vermektedir.

Sempati ve empati ikisi de tanımayı aktarır ve ikisi de bir bağ kurar. Ama biri kucaklaşmayken, diğeri bir karşılaşmadır. Sempati, farklılıkların üstesinden özdeşleşmenin hayali eylemleri ile gelir; empati ise, başka bir insana, ona ait koşullarla bakmaktadır. Genellikle sempatinin empatiden daha güçlü bir duygu olduğu düşünülmüştür; çünkü “acıyı hissediyorum” vurguyu benim ne hissettiğime verir, birinin kendine ait ego-sunu etkinleştirir. Empati ise daha zahmetli bir çalışmadır, en azından dinleme söz konusu olunca; çünkü dinleyici kendi dışına çıkmak zorundadır (Sennett, 2012, s. 33).

Modern zamanlarda unutulmuş, karşılıklı konuşmanın empatiyi çağırarak arkaik özelliği, dinlemektir, derin dinlemedir. Lambert’in de değindiği üzere, etkin dinlendiğimiz pek de fazla güvenli yerimiz yoktur.

Bir grup içinde kişisel ve düşünümsel hikâye anlatımı paylaşmak bir ayrıcalıktır ve çoğumuz için kutsal bir emanettir. Tamamen modern dünyada yaşayan çoğumuz, tam anlamıyla sessizliğe ve dinlemeye kolaylıkla geçemeyiz. Çoğunlukla birbirimize konuşuruz, birbirimizle konuşmayız. Sonuç, modern yaşantının stresli hastalıklığıdır. Ancak, bir hikâyenin ortaya çıkmasını kolaylaştırarak, sürece ve katılımcının çabasına saygı duyarak diğerlerine yardım edersiniz. Bu şekilde işleyen bir süreç, en iyi dijital hikâyelerin ortaya çıkmasını garantiler... ve belki de sonsuza kadar yaşarlar (2013, s. 84).

Dijital hikâyelerin ortaya çıktıkları ve atölyedeki tüm dinleyenlerle –katılımcılar ve kolaylaştırıcılarla bulunduğu, dijital hikâyelerdeki sese kulak verilen aşama olan grup içi gösterimde, dinlenen/izlenen dijital hikâyelerin her biri sonrasında gelen alkış, bir taraftan bir tamamlanmışlık hissi yaratırken, bir taraftan da kapanışa doğru götürür süreci. Hikâye çemberi ile açılan ve her aşamasında aslında diyalogun fazlaca yer aldığı dijitalleşme aşamalarını takiben tamamlanmış dijital hikâyeler üstüne konuşmak ve tüm dinleyenlerin birbirine yorumları ile işbirliği bir nevi onaylanmış da olur. Elbirliğiyle süreç tamamlanmıştır.

Anadolu'nun anlatı geleneğinde, hikâyenin sonunda gökten üç elma düşer. Elmalardan biri anlatıcıya, biri dinleyene, diğeri de hikâyeye gider. [...] Bu kadim kültür, bize anlatan, dinleyen ve hikâye arasında kutsal birliği işaret eder. [...] Bu üçlemeye göre, anlatıcıya hikâyeyi dinleyici anlatıyor. Anlatanla dinleyen arasındaki kalpten kalbe temas, bu kadim sanatı var ediyor. Bu nedenle; teknolojik cihazlar yaşayan, nefes alan, nabızı atan dinleyicisinin gözlerinin içine bakıp ruhunun derinliklerine dalan, onun neye ihtiyaç duyduğunu sezerek hikâyesine buna göre yön veren anlatıcıların yerini isteseler de alamıyorlar. Zira kalpten kalbe akan muhabbet, insanlığın bin yıllardır süregelen ve her daim yinelenen bir ihtiyacı" (Çevik-Azazi, 2017, s. 14).

Bu ihtiyacı, anlatıcılarının kendi özgün seslerinin sözlerinin gücüyle, kendilerini güven ortamında birbirlerine açan insanların varlığında üretilen dijital hikâyeler, grup içi gösterimden sonra, çevrimiçi ağlarla diğer dinleyenlere ulaştırarak karşılıyor. Dinleyenin ihtiyaç duyduğu umut, yaşamının anlamına dair küçük ipuçlarını, farklı bir deneyimin hikâyeye taşınan ayrıntılarında tamamen farklı bir bağlamdan birilerinin buluyor olmasıdır.

Dijital Aşamalar

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, dijital olan aşamalara dair kaygı, hikâye çemberine oturulunca “benim anlatacak önemli neyim var ki” kaygısından hafif bir kaygı gibi gelmiştir hep. Dijital hikâye anlatımı atölyesinin ilk gününe başlarken neden bir araya geldiğimizi anlatarak başladığımız tanışma ve etik sorumluluklarımıza dair rıza formlarını alma aşamasını geçene kadar çoğunlukla buzlar erimiş olur. Atölyede bizleri bir araya getiren amaç üstüne konuşmak ve sonra hikâye çemberinde, daire şeklinde oturup her birimiz bir diğerinin hikâyesinden ilhamla hikâyelerimizi paylaştıktan sonra, 10 dakika kimi zaman 15 dakikaya varan hikâyelerin nasıl 2-4 dakikaya sığdıracaklarına çoğunlukla da sığıştıracaklarına dair sorular en çok karşılaşılanlardır. Dijital aşamalar, metin/not yazma aşamasını takiben eş zamanlı gerçekleşen aşamalardır. Bir katılımcı ses kaydını yaparken, diğerleri görsellerini dijital hale getirme, görsellerini oluşturma ya da seçme aşamalarına geçmiş olacaktadırlar. Dolayısıyla, katılımcıların bilgisayarlarında çalışma dosyalarını oluşturmaları ve tüm dosyaları ekleyerek, diğer bir deyişle arşivleyerek ilerlemek gerekmektedir.

Hikâye metni ya da hikâyeye dair notlar

Hikâye çemberinin tamamlanmasını takiben geçilen metin yazma ya da notlar alma aşaması bu bakımdan ilk dijital aşamadır. Çünkü, sözlü anlatıdan yazıya geçiş söz konusudur. Bu noktada, Türkiye’deki dijital hikâye anlatımı hareketi olarak her atölyede katılımcılarımızın ses kaydına giden bu ara aşamada seçeneklerini net bir şekilde ortaya koymayı önceliğimiz haline getirdik. Batı’da hız alıp dünyaya yayılan hareketin, Türkiye gibi sözlü anlatım gelenekleriyle canlı bir bağlamda dönüşüme uğrayarak ilerlemesi kaçınılmazdı. Çünkü, yazı ile bu coğrafyada kurulan ilişki, Batı’dakinden bir hayli farklı. Pek çok anadilin birlikte gündelik yaşam içinde varlık gösterdiği ülkede, yazma pratikleri konusunda beklenti içinde olmak başka türlü bir eşitsizlik yaratmaya da işaret edebilir. Dolayısıyla, hikâye çemberinde anlattıkları hikâyeleri kâğıt kalem yardımıyla ses kaydına baz oluşturacak notlara dönüştürmeyi tercih eden katılımcılar kadar yazmaksızın ses kaydını yapan katılımcıların olması da doğaldır. Hikâye çemberi sonrasında, ses kaydına baz oluşturacak anlatıya dair alınan notların tüm katılımcılarla birlikte teker teker üzerinden geçilmesi ile hikâyenin dinleyenlerde bıraktığı izlerin dijital hikâyede de yer alması sağlanmış olur.

Ses kaydı

Dijital hikâyelerin bazının ses olduğunu tekrar ederek, ses kaydının kendim dahil pek çok atölye katılımcısı için zorlu bir aşama olduğunu belirtmeliyim. Sesin kaydedilebilir olması yani fonografin icadı insanlar için her zaman heyecan verici olmuştur. Çünkü bir ölümsüzlük vaadi barındırır (Hendy, 2014, s. 247). Ancak, kişinin kendi kaydedilmiş sesini tekrar tekrar dinlemesi pek de kolay bir uğraş değildir. “Konuşma sesimizi duyma sürecimiz, kendi bedeninizin akustığı içinden. [...] Ancak kaydedilmiş ses dinlenmeye başladığında bu akustik kayboluyor ve kişinin sesi ile mesafelenme süreci başlıyor” (Şimşek, 2013, s. 287). Dijital hikâye anlatımında ses kaydı aşaması da diğer tüm teknik aşamalar gibi amatör gerçekleştiriliyor. Ses kaydı yapılırken, kimi zaman kolaylaştırıcıların bu aşamayı da katılımcılar için yapılabilir kılmaları, diğer bir deyişle onlara ses kayıt aşamalarında eşlik etmeleri gerekebilir. Kolaylaştırıcının, eşliğinde süreci adım adım tamamlayan katılımcının kendi ses kaydını dinlemesi ve onaylaması önemlidir. Çünkü kaydedilmiş ses asli olarak onun kendi mülküdür.

Kaydedilen ses, bir bakıma anlatıcının sesini ölümsüzleştirir. Edison boşuna “[fonograf] bu ince demir diyagrama fısıldadığınız her tür düşüncüyü, her türlü sevimli hayali, her tür beyhude kelimeyi size asla tanımayacak olan bir kuşağa defalarca tekrarlayacaktır” (Hendy, 2014, s. 247) dememiştir. Katılımcının kaydedilen sesi zamanda sabitlenen bir izdir. Ses kaydının bilgisayara açık kaynak yazılımlar kullanılması yaygındır ancak bazı mobil dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, mobil telefonlarla da ses kaydı yapılarak süreç tamamlanabilir.

Ses, duyguları ve anlatıya geçen kelimelerin arkasındaki düşüncelerin ipuçlarını barındırır. Sahibinin güçlü olduğu taraflar kadar, kırılganlıklarını da taşır. “Eğer görsel bizi nehre götüren bir el ise, ses ayağımızın altındaki nehir yatağıdır” (Lambert, 2013, s. 64).

Görsellerin hazırlanması

Lambert’in de ifade ettiği üzere, her ne kadar dijital hikâyelerde ses ayağımızın altındaki nehir yatağı olsa da bizi oraya yönlendiren el, görsellerdir. Dijital hikâye anlatımı hareketinin ortaya çıkışı, kişisel albümlerdeki fotoğrafları eşliğinde yaşanan bir hikâyeyi, dijital hikâyeye dönüştürmeyi amaçlamış olsa da hareketin neredeyse yirmi yılı aşkın seyrinde, birlikte yaratım süreci dijital hikâye anlatımı atölyelerinde görsel kişisel albümlerden çıkan fotoğraflardan oluşmanın ötesine geçmiştir. İnternette ticari olmayan kullanımlara uygun lisanslanmış fotoğrafların kullanıldığı dijital hikâyeler kadar katılımcıların atölye

ortamında kolaylaştırıcıların ve diğer katılımcıların yardımıyla ürettiği fotoğraflar da olabilmektedir. Görseller üzerinde bir takım değişiklikler yapılabilecek programlarla ilişkilenecek, ilgilenenler için keyifli bir süreç yaratabilirken kimi katılımcılar için bu aşamayı hızla tamamlamak daha cazip gelmektedir. “Bir katılımlı medya türü olarak Dijital Hikâye Anlatımı, kurmaca olmayan video ve film yapım sürecinde kopuk bir şey olarak uygulanmış ve kavramsallaştırılmıştır. Ancak Dijital Hikâye Anlatımı, işitsel-görsel bir ifade şeklidir” (Alexandra, 2017, s. 167). Dolayısıyla, pek çok katılımcı tarafından “film yapıyorum” şeklinde ifade edilmektedir.

Ses ve görsellerin bir araya getirilmesi

Katılımcıların kendi sesleri ile hikâye çemberinde, diğer katılımcılar ve kolaylaştırıcıların varlığında anlattıkları hikâyelerinin, daha rafine hale gelmiş versiyonunun ses kaydının, katılımcıların kendi seçtikleri ya da yarattıkları görseller ile biraraya gelmesi süreci dijital hikâyenin bir bütün olarak ortaya çıkması aşamasıdır. Katılımcı, amatör bir kurgu programında sesini baz alarak, görsellerinin ekranda kalma süresini, bir görselden diğerine geçişi, bir takım efektlerle sabit görsellere hareket katmayı ayarlarken dijital hikâyesinin başlangıcına jenerik ekleyerek hikâyesine bir isim verir. Bu aşamada dijital hikâyesini kendi ismi ya da anonim isimle yayımlama konusunda da nihai kararını verir. Özellikle kırılğan gruplarla çalışıyor olmanın getirdiği deneyimle, katılımcılarımızın dijital hikâyelerini anonim isimle yayımlamalarını destekleriz. Çünkü, kolaylaştırıcıların temel sorumluluğu dijital hikâye anlatımı atölyelerinde anlatılan hikâyelerin sahiplerinin anlattıkları hikâyeler yüzünden mağduriyet yaşamamalarıdır. Aynı bağlamda, önemli bir diğer faaliyet ise, dijital hikâyelerin mülkiyet haklarına dairdir. Bir dijital hikâye anlatıcısının mülküdür ve ancak kendisinin rızası ile dolaşıma sokulabilir, paylaşılabilir.

Birlikte yaratım diğer katılımcı medya formlarına benzer şekilde, dijital hikâyeler de Creative Commons²⁸ lisansları yani CC lisansları ile içerik olarak koruma altına alınır. CC lisansları, birlikte yaratım medya pratiklerinde “açık” medya kültürlerini desteklemek ve fikri mülkiyet haklarını tartışmaya açmak için tercih edilmektedir (Spurgeon, 2017, s. 120). Dijital hikâyelerin CC lisansı ile lisanslanması, medya temsilleri konusuna da eleştirel bir duruşu barındırmakla birlikte, hangi içeriklerin ne şekilde yeniden dolaşıma sokulabileceğine dair etik bir standart

28 <http://creativecommons.org.tr/hakkinda/>

belirleme işlevine de sahiptir. Bir dijital hikâyenin sadece anlatıcısının mülkü olması ve onun dolaşımına rıza gösteriyor olması kurumsal olarak bir takım güçlükleri de beraberinde getirebilir. Bir dijital hikâye anlatımı atölyesinin yürütülmesi için işbirliği yapan farklı kurumların kendi hassasiyetleri ile dijital hikâye anlatımı formunun katılımcının sesini ve sözünü önceleyen özerkliğini koruma noktasında hem fikir olmaları hayattır.

CC lisansları ile lisanslanmış içeriklerin atölye akışı içinde kullanılması da, yeni medya ortamlarında farklı bağlamlarda içerik üreten ve dolaşıma sokan kimi katılımcılar için ürettikleri ya da kullandıkları içeriklere dair bir farkındalık kazanmalarına da denk gelmektedir. Bu bakımdan da dijital hikâye anlatımı atölyeleri, bireysel üretim içeriklerin dolaşıma girme koşulları konusunda hem katılımcılarına destek verirken hem de dijital hikâyelerin “açık” bir medya kültürüne eklenen, içerik bütünlüğünün bozulması engellenmiş tek bir parça olarak dolaşıma giren öğeler olmalarını sağlamaktadır. Bir dijital hikâyenin sonuna anlatıcısı tarafından CC lisansı yerleştirildikten sonra, anlatıcının onayı alınmadan herhangi bir değişiklik yapılması ya da bir sansür uygulaması gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinin Türkiye'deki Seyri

Dijital hikâye anlatımının Türkiye'deki seyrinde, yüzlerce dijital hikâyenin ortaya çıktığı dijital hikâye anlatımı atölyelerinin her birinin de kendi hikâyesi olması şaşırtıcı değil. Bu seyrin Türkiye'de iletişim çalışmaları içinde örgütlenme şekli de içinde çokca sesin yer aldığı oldukça kişisel bir hikâyenin ürünü. Kadınların konuşma süreçlerine odaklandığım yüksekisans tez çalışmam da toplumsal cinsiyet performansları ve dil ilişkisine eğilmek, doktora da anaakım medya temsilleri karşısında kadınların kendilerini temsil için kullanabilecekleri alternatif ifade araçlarını irdelemeye götürmüştü beni. Feminist alternatif medyanın varlığı yadsınamazdı. 2000'li yılların ortalarıydı ve internet, yeni olanaklar sunabilecek gibi duruyordu. Umutluyduk ancak içerik üretimi konusunda platformlar, henüz gelişkin değildi ve mobil cihazlar şu anki kadar da kullanıcı dostu konumuna ulaşmamıştı. Tam da doktoraya girdiğim yıl, Amargi 3 Aylık Feminist Dergi ile tanışmıştım. “Yaşamak en önemli akademik faaliyettir” diyordu dergi ve içindeki farklı bölümlerle, kentten ve yerelden kadınların yazdıklarına yer açıyordu. Dergi, ufkumu genişletmekle kalmıyor bir yandan da kendi feminizm tanımımı yaparak olduğum gibi eşitlik mücadelesinde yer alabileceğimi salık veriyordu, yüreklendiriyordu beni. Amargi Dergi'yi yıllar sonra anlatan Aksu Bora, kadınların yazı ile kurdukları/kuramadıkları ilişkinin aslında “kendi sözünün değerine inanmakla ilgili” olduğuna değinir ve ekler: “Yani feminist yoldaşlıkların sana kulak vermesiyle, anlattıklarının önemsemesiyle, karşılaşmaların yalnızca bir tarafı değil iki tarafı da değiştirdiğinin temsiliyle. Katıldığın toplantılarda sana olsa olsa “sahanın sesi” muamelesi yapılırken sözünün değerine inanmak kolay olmuyor” (Bora, 2015, s. 256).

Doktora yeterlik telaşını takiben tez önerisi yazmak üzere gittiğim Avustralya'da karşıma çıkan dijital hikâye anlatımı atölyeleri, başta kendi olduğum feminist hal ile kendi sesimi ve toplumda sesi fazlaca

duyulmayanların kendi deneyimlerini ve sözlerini kendi sesleri ile aktarmaya olanak sağladığı için dikkatimi çekti. Amargi Kadın Akademisi, kadınların oldukları şekilde ve kendi getirdikleriyle akademinin bir parçası olabileceklerini duyuruyordu ve ben kendi ilişkilene şeklimi bulmuştum: Dijital hikâye anlatımı atölye kolaylaştırıcısı olarak kadınlarla atölyeler düzenlemek. Giriş bölümünde de keyifle yazdığım gibi derdim vardı, cinsiyet bazlı karşı karşıya kalınan ayrımcılıklarla.

Bu bölümde, 2009 Temmuz ayında benim kolaylaştırıcı eğitim atölyesine katılmam ile başlayan, 2009 Kasım ayında Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde düzenlediğim kolaylaştırıcı eğitim atölyesi ile kurumsal bir çatı altında kendine yer bulan dijital hikâye anlatımı atölyelerinin seyrini zaman içinde çeşitlenen dört ana tema altında kronolojik bir sıra takip ederek anlatmaya çalışıyorum. Bu bölümün son kısmında ise şimdiye kadar yürüttüğümüz dijital hikâye anlatımı atölyelerinde ortaya çıkan dijital hikâyelerin hangi şekillerde dolaşıma girdiklerine dair bir döküm yapıyorum. Dijital hikâye anlatımı atölyelerini bir süreç olarak gören yaklaşımım içinde, her bir atölyenin hikâye çemberi her ne kadar katılımcılarıyla grup içi gösterim gerçekleştirildikten sonra kapanmış görünse de başka atölyelerin ortaya çıkmasına esin kaynağı oluyorlar ve çember genişleyerek hikâyeler çoğalıyor, sesler ve sözler yayılıyor. Dijital hikâyelerin çoğunluğunun kadınların seslerini dolaşıma sokuyor olması, atölyelerin temaları farklılaşsa da, ana ekseninin her zaman toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların anlatılarını önceliyor olmasından kaynaklanıyor. Bu bölümde, dikkat çekici bir diğer unsur ise, atölyelerin temalarıyla ilişkili. Geçtiğimiz on yıl içinde yaşanan pek çok toplumsal durumun izlerini gerek atölye temaları gerekse o temalardaki atölyelere ilgi gösterip katılanların dijital hikâyeleri üstünden dinlemek mümkün görünüyor. Atölyelerin tematik olarak dökümü, yola çıkarken aklımızda pek de olmayan ancak geldiğimiz noktada kendi gündelik hayatımızdan gözlemlerin, yeni atölyeleri nasıl doğurabildiğini ve bu temaların atölyelere katılanlarda nasıl karşılık bulduğunu ortaya koyuyor.

a. *Dert Bende, Derman Bende:*

Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyelerden Hikâye Koalisyonlarına

*Biz kadınlar, aşırı kapatılmış
durumda yaşamışızdır:*

*“O erkek benimle ilgilenirse, o
erkekle evlenirsem, üniversiteye
gidersem, bu yapıtımı kabul
ettirirsem, şu işe girersem”-*

*Önümüzde her zaman bir
şeyin bitmesi, halledilmesi ve
hoşnutluğa giden yolu temizleyip
açması olasılığı dolaşır durur.
Bu, edilgen yaşamın getirdiği bir
yanılsamadır. Kapatılma umudu
terkedildiğinde, düşlemler
sona erdiğinde kadınlar için
serüven başlayacaktır.*

(Heilburn, 1992, s. 102)

Görsel 2. Amargi Feminist Kitabevi'nin karşısındaki duvardaki stencil, 2009, İstanbul

Foto: B. Şimşek

“Beş kilo fazlam var” diyor Burcu dijital hikâyesinde²⁹. İçtenlikle soruyor “sizin kaç kilo fazlanız var?” diye. Hepimiz gülüşüyoruz. İstanbul, Aralık 2009, Amargi Kadın Akademisi ile ilk dijital hikâye anlatımı atölyesini gerçekleştiriyoruz. Kadınların gündelik hayat pratikleri gibi genişçe bir şemsiye kavramın altına sığışıyor kızkardeşlik, annelik, aşk, etnik kimlik, yaş, toplumsal cinsiyet kavramları. Gündelik hayat deyip, kişisel alanın sınırlarına girmek niyet. Çünkü “feminizm bu tek cümleye sığdırılabilir: Kişisel olan, politiktir!” (Bora, 2011, s. 42). Kadın deneyimlerinden anlatıların toplanması için dijital hikâyeleri feminist bir örgüt bünyesinde işe koşmak tam da bu sebepten. “Kadınların kamusalıktan dışlanması üzerine söylenen onca şeyden sonra, bir kadın kamusu olacaksa, suskunlukları, ah'ları, küçük hikâyeleri, kıkırdamaları ... içerebilen bir dille kurulmalı” (Bora, 2015, s. 257).

Kadınların, kendi sesleriyle kendi hikâyelerini ortaya çıkarma sürecine dahil olmaları ve ikisi İstanbul'da biri Antakya'da olmak üzere üç dijital

²⁹ <https://vimeo.com/91396272>

hikâye anlatımı atölyesinde ortaya çıkan toplam yirmi üç dijital hikâye ile toplumsal cinsiyet eksenli dijital hikâye anlatımı atölyeleri, eşitlik mücadelesinde işe koşulmaya başlanmış oldu. Randall, feminizm ve popüler eğitimin hikâye anlatmanın içkin olarak güçlendirici olduğu kanısını paylaştığına değinir: “Kişisel ve kamusal hikâyelerin paylaşılmasıyla bilinç yükselir, bilgi oluşturulur, toplum yaratılır ve dönüştürücü güçleri olan bir bakış açısı kurulur” (1999, s. 13). Sıradan insanların kişisel deneyimlerinin, kendi sözleri ve sesleri ile dolaşıma girmesini sağlayan dijital hikâye anlatımı atölyeleri, bu atölyelerden çıkan dijital hikâyeler ve hikâyelerin, birlikte yaratım ortamında yapılıyor olması, oldukça politik bir durumdur. Çünkü bazı hikâyeleri diğerlerine göre önceleyen medya düzeninde, duyulmayan, kendilerine yer bulamayan sesler fazlacadır. Her bir katılımcı çemberin içine girdiği an itibarıyla, birlikte yaratım ortamında diğer katılımcılar ve kolaylaştırıcılar ile etkileşim halinde, hem anlatıcı hem de etkin dinleyen konumundadır. Dijital hikâyeler, anlatıcılarının sesinde de pek çok sesi barındırırlar.

Ne var ki çoğul biçimiyle *hikâye*, aktardığı olasılık, seçim ve alternatif duygusuyla gönlümüzü çeker. Bizim sadece *bir* hikâye olmayabileceğimizi, ama aynı anda *birçok* hikâye – birçok türde, birçok düzeyde, birçok alt olay örgüsü ve versiyonlarla- olabileceğimizi öne sürer. Bizi *biz* yapan hikâyelere verdiği vurguyla da varlığımızın bireysel boyutunu kominal bir boyuta taşır. Sonunda hiçbirimizin, destanı belirli bir ailenin hikâyesinden, iş arkadaşları ve dostların hikâyelerinden, dünyamızı üstüne kurduğumuz sayısız daha büyük hikâyeden ya da genel olarak tarihten ayrı tutulabilen bir ada olmadığını bize hatırlatır (Randall, 1999,18).

Kişisel politik olarak devreye sokulmasını salık veren bir harekette, dijital hikâyelerin ilk elden hem anlatıcıları hem de dinleyenleri üzerinde Randall’ın bahsettiği türden bir hareketi tetikleme her zaman en büyük dilek olarak varlığını sürdürüyor, pek çok atölyenin doğmasına ve yürütülmesine de motivasyon sağlıyor.

Feminist bir örgüt içinde, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin, ikinci dalga kadın hareketinin uzun soluklu ve kadınların kendi deneyimlerini anlattıkları, diğerlerini dinledikleri bilinç yükseltme toplantıları ile nasıl birleşebileceğini, bilinç yükseltme toplantılarının çemberinin, dijital hikâye anlatımını çemberi ile nasıl üst üste geleceğini ve böylesine bir süreçte ortaya çıkan dijital hikâyelerle feminist mücadeleye ne gibi

katkılar sağlanabileceğine dair tez çalışmam³⁰ ayrıntılı bir irdeleme ile 2012 yılında sonuçlandı. Tez çalışmasında anahtar kelimelerinden biriydi dijital hikâye anlatımı ve bir değişim aracı olarak kullanılmasının mümkün olup olmadığına dair tartışmaya odaklanıyordum. Atölyelere katılan katımcı kadınlar, sürece ve sonucunda ortaya çıkan dijital hikâyelere işlevler yüklediler: Biri kızının, annesinin gündelik hayatında verdiği mücadeleyi ve kendisinin feminist olduğunu bilmesini istediğini ifade etti, bir diğeri kendi dijital hikâyesinin olduğu CD’yi sırt çantasına attığı bilgisayarında gittiği köy ziyaretlerinde kadınlara ve kızlara izlettirip ne düşündüklerini sorarak sohbet açabileceğine değindi. Böylece dijital hikâyeler, farklı kadınların, karşılıklı diyaloga girebilmeleri için öznel bir anlatıyı açtıkları için konuşmaya başlarken kullanılabilecek yardımcıları olarak feminist kadınların alet çantasına eklenebildi. Kadınların, farklılıkları da konuşabilmek için, birlikte güçlenmek için ve farklılıklarına rağmen eşitlik mücadelesinde dayanışmak için işlerini kolaylaştıracak gereçlere ihtiyaçları var ne de olsa.

“Toplumsal cinsiyet kavramı, bize kadınlar arasındaki farkın da bir cinsiyet farkı olarak tanımlanacağını söylemiyor mu? Yani cinsiyetin kadınları ortaklaştırdığı kadar farklılaştırdığını?” (Bora, 2011, 30). Ve bunun kendisi bizatihi politik bir meseledir. “Politika her durumda “herkes”le, yani kamusallıkla ilişkili olmak zorundadır (feminizmin “herkes”ten vazgeçerek işe başlaması onun en önemli handikapıdır); [...] Ve eğer dinsel ve mesihanik bir söylem içinden konuşmayacaksak (bütün o kurtuluş hikâyelerinin riski de buradadır), şimdi ve burada olup bitenlere müdahale gücümüz ve yeteneğimizle iş göreceğiz demektir: Bulduğumuz yerde hayatı değiştirerek, hayatın değiştirilebilir olduğunu hatırlatarak” (Bora, 2011,63). Bora, bilinç yükseltmenin hiç bir zaman “sadece konuşma” olmadığına değinerek, aslında politik olanın birbirini dinleyerek ve birlikte uğraş vermeye denk geldiğini ifade eder:

Gösteri, eylemin bir parçasıdır elbette, ama tamamı değil. Bana kalırsa, gösteri kadar çekici, pırıltılı ve gösterişli olmayan çabalardır işin esası. Yani bir kadınla konuşmak, bir başkasının hayallerini dinlemek, bir mahallede danışma merkezi açabilmek için uğraşmak... Gerçek dokunmaları, ilişkileri, dönüşümleri mümkün kılan şeyler (Bora, 2011, 65).

Toplumsal cinsiyet eksenindeki dijital hikâye anlatımı atölyeleri de kadınların farklılıklarıyla konuşmalarına alan açan ve kendilerini ifade

30 <https://eprints.qut.edu.au/50894/>

etmenin olanaklarını yaratırken diğerlerini dinlemek için de imkan sunan bir örgütlenmeye sahiptirler. Deneyimden gelen bilginin dolaşımına ihtiyaç vardır.

Öznel söylemsel olarak kurulurlar ve deneyim dilsel bir olaydır (yerleşik anlamların dışında gerçekleşmez) ama sabit bir anlam düzenine hapsedilmemiştir. Söylem tanım itibarıyla paylaşılan bir şey olduğundan, deneyim hem bireysel hem de kolektiftir. Deneyim hem zaten bilineni tasdik eder (görmeyi öğrendiğimizi görürüz) hem de verili kabul edileni altüst eder (farklı anlamlar çatıştığı zaman bu çatışma üzerine düşünmek ya da onu sonlandırmak için bakış açımızı değiştiririz- “deneyimden öğrenmek” ile kastedilen budur, her ne kadar herkes aynı dersi, aynı zamanda ya da aynı şekilde çıkarmasa da). Deneyim bir öznenin tarihidir. Dil, tarihin sahne aldığı yerdir. Bu nedenle tarihsel açıklama bu ikisini birbirinden ayıramaz (Scott, 2013, 167).

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, kolaylaştırıcıların içine daldıkları da deneyimlerin oluşturduğu hem bireysel hem de kolektif bilgidir. Toplumsal cinsiyet üzerine çalışan, kendi de feminist olarak tanımlayan bir akademisyen için dijital hikâye anlatımı atölyeleri hem özdeşünümsel bir süreci tetikler niteliktedir, hem de süreci yürütmenin sonucunda ortaya çıkan dijital hikâyeler ile kadınların sözlerinin kendi diledikleri şekilde dolaşıma girmesine destek olmak bağlamında eylemlilikle ilişkilidir. Bu durum aynı zamanda deneyimin bilgisinin akademiye tercüme edilmesi için gerekli irdelemenin yapılmasına olanak sağlamaktadır. Amargi Kadın Akademisi ile başlayan toplumsal cinsiyet eksenli dijital hikâye anlatımı atölyeleri için işbirlikleri, Kaos GL, Kadın Koalisyonu gibi sivil toplum örgütleri ve platformları kadar herhangi bir örgütlenme içinde olmayan ancak kendini toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi içinden tanımlayan kadınlarla yapılan atölyeler aracılığıyla bugüne geldi.

Bu noktada, altını çizmem gereken önemli bir nokta var. O da Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeleri takiben gelişen tüm atölyelerde, kolaylaştırıcıların kendi aralarındaki diyaloglarında yer alan sorgulamaların bir sonraki uğrağın ne olacağı konusunda büyük rol oynaması. Çünkü özünde atölye kolaylaştırıcıları için de dijital hikâye anlatımı atölyeleri, kendi mücadelelerinde bir dayanışma şekline ve direniş mekanizmasına dönüştü. Hikâye çemberinde hikâyelerimizi paylaşabilmemiz için bir derdimizin olması gerekiyordu, farklı kimliklere sahip insanlar olarak bizi bir araya getiren eşitlik mücadelesiyle.

Toplumsal cinsiyet ekseninde gerçekleşen dijital hikâye anlatımı atölyelerinin sayısı, Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler ile 2009 yılından içinde olduğumuz 2018 yılına kadar, 18 atölyeye ulaştı. Toplumsal cinsiyet teması altında yer almayan ancak doğrudan kadın deneyimlerini göç, sağlık iletişimi ve üniversiteden yansımalar temasıyla dolaşıma sokan dijital hikâyelerle bu sayının çok daha fazla olduğunu belirtmek isterim.

1. **Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler:**

- a. Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler- İstanbul I - (Aralık 2009)³¹
- b. Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler- İstanbul 2 - (Mart 2010)³²
- c. Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler-Antakya (Haziran 2010)³³

Hacettepe Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi desteği ve İstanbul ve Antakya Amargi Kadın Kooperatifi işbirliğiyle düzenlenmiş olan bu atölyelere 23 kadın katılmış ve dijital hikâyelerini üretmişlerdir. Bu atölyelerin toplu gösterimi, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından 1 Ekim 2010 tarihinde Hacettepe Üniversitesi'nde Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler etkinliğinde gerçekleştirilmiştir.

2. **Böyleyken Böyle Dijital Hikâyeleri** (Kasım 2012)³⁴

HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi ve Kaos GL Derneği işbirliği ile Kaos Kültür Merkezi'nde 10 lezbiyen ve biseksüel kadının katılımıyla gerçekleşen atölyede üretilen hikâyeler, 16 Mart 2013 günü II. Uluslararası Feminist Forum kapsamında Ankara'da gösterilmiştir.

3. **Feministim** (Aralık 2012)³⁵

Bu atölye, HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi ve Ayizi Kitap işbirliği ile Ayizi ofiste, kendini feminist olarak tanımlayan beş kadının katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

31 Bu atölyede Burcu Şimşek, Şengül İnce, Hatice Şule Oğuz, Çağrı Çakın, Engin Gelibolu, Tolga Boyük kolaylaştırıcılarıdır.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/AMARGI-ISTANBUL-1>

32 Bu atölyede Burcu Şimşek, Şengül İnce, Hatice Şule Oğuz, Çağrı Çakın, Engin Gelibolu, Tolga Boyük kolaylaştırıcılarıdır.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/AMARGI-ISTANBUL-2>

33 Bu atölyede Burcu Şimşek, Şengül İnce, Hatice Şule Oğuz, Engin Gelibolu, Tolga Boyük kolaylaştırıcılarıdır.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/AMARGI-ANTAKYA>

34 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Tennur Baş, Burcu Şenel kolaylaştırıcıydılar.

35 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Tennur Baş kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Feministim>

4. **Ben Alandayken: Kadın Akademisyenlerden Dijital Hikâyele-ri** (Mart 2013)³⁶

Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan kadın akademisyenlerin alan deneyimlerine odaklandıkları atölyeye 8 kadın akademisyen katılmıştır ve bu atölyede üretilen dijital hikâyelerin gösterimi, HÜ İletişim Fakültesi'nin ev sahipliğinde 2013 yılında gerçekleştirilen 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'nda yapılmıştır.

5. **Women in Love** (Mart 2013)³⁷

Bu atölye, Türk erkeklerle evli ve Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu kadınların hikâyelerine odaklanmaktadır. Atölyede üretilen dijital hikâyelerin gösterimi HÜ İletişim Fakültesi'nin ev sahipliğinde 2013 yılında düzenlenen 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'nda gerçekleştirilmiştir.

6. **Ocakta Yemeğim Var** (Mart 2014)³⁸

Bu dijital hikâye anlatımı atölyesi, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü etkinlikleri kapsamında, doktora tezini yazmakta olan veya yakınca zamanda tamamlamış olan dokuz kadın akademisyenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Atölyede üretilen hikâyeler, 10 Mart 2014 tarihinde HÜ Kadın Çalışmaları Merkezi (HÜKSAM) tarafından gerçekleştirilen "Bir Envanter: Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarında Neredeyiz?" Çalıştayı'nda gösterilmiştir.

7. **24 Saat Detay Kadın: Akademisyenlerin Zaman Kullanımı** (Nisan 2014)³⁹

Hacettepe Üniversitesi bünyesinde çalışan kadın akademisyenlerin zaman kullanımına ilişkin deneyimlerin paylaşıldığı atölyeye beş kadın akademisyen katılmıştır. Bu atölye sürecinde ortaya çıkan dijital

36 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Hatice Şule Oğuz, Canan Dural Tasouji, Evren Sertalp, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Ben-Alandayken>

37 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Canan Dural Tasouji ve Caroline Yalçın kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/WOMEN-in-Love>

38 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı ve Evren Sertalp kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Ocakta-Yemegim-Var>

39 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı ve Evren Sertalp kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Ben-Alandayken>

hikâyeler, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen “Hacettepe’nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri” adlı etkinlikte gösterilmiştir.

8. **Aşk Demek...** (Nisan 2014)⁴⁰

Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin katılımıyla gerçekleştirilen bu atölye sonucunda üretilen homofobi karşıtı dijital hikâyeler, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen “Hacettepe’nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri” adlı etkinlikte paylaşılmıştır.

9. **The Place We Get Together** [Biraraya Geldiğimiz Yer] (Kasım 2014)⁴¹

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi ve Technische Hochschule Nürnberg’deki Toplumsal Cinsiyet ve Çeşitlilik Merkezi işbirliği ile merkezden üç kadın akademisyen ile Nürnberg’de (Almanya) gerçekleştirilmiştir.

10. **Çantalar Bizi Söyler** (Şubat 2015)⁴²

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi işbirliğiyle gerçekleştirilmiştir. Yedi kadın katılımcının çantalarının hayatlarında kapladığı yere ilişkin anlattığı hikâyeler, Hacettepe Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi İletişim Fakültelerinde gerçekleştirilen “Çantalar Bizi Söyler” Sergisi’nde gösterilmiştir.

11. **Olur mu Hiç Çalışmamak** (Mart 2015)⁴³

HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nin Doğu Akdeniz Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Eğitim Merkezi işbirliği ile Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde 5. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Konferansı öncesi etkinliği olarak gerçekleştirdiği “Olur Mu Hiç Çalışmamak” adlı dijital hikâye anlatımı atölyesine Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde çalışan yedi kadın akademisyen katılmıştır. Hikâyelerin

40 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Burcu Şenel kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/A-k-Demek>

41 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/The-Place-We-Get-Together>

42 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe zeybek Kabakçı, Burcu Şenel kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Cantalar-Bizi-Soyler>

43 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydılar.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Olur-mu-Hic-Cali-mamak>

gösterimi, 25 Mart 2015 günü 5. Uluslararası Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Konferansı kapsamında yer alan “Neoliberal Düzendeki Akademiden Kadınların Dijital Hikâyeleri” başlıklı oturumda yapılmıştır.

12. **Kadın Koalisyonu ile Dijital Hikâyeler**

Bu atölye dizisi, Kadın Koalisyonu işbirliği ile Kadın Koalisyonu'ndan onsekiz üyenin katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

- a. **Kadın Koalisyonu I: Birlikte Yürümek** (Şubat 2015)⁴⁴
- b. **Kadın Koalisyonu II: İnatla Hep Birlikte** (Nisan 2015)⁴⁵
- c. **Kadın Koalisyonu III: Kadın Başımıza** (Mayıs 2015)⁴⁶

13. **Etek Boyu** (Eylül 2015)⁴⁷

Bu atölye, üç katılımcı ile HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nde gerçekleştirilmiştir.

14. **Barışı Uman Kadınların Gücü** (Şubat 2018)⁴⁸

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından, UNHCR Türkiye işbirliği ile yürütülen “Barışı Uman Kadınların Gücü” atölyesi, Türkiye’de yaşayan, Suriyeli ve Iraklı sekiz mülteci kadının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Mülteci kadınların deneyimlerini görünür kılmaya katkı sunmak amacıyla düzenlenen atölyede kadınlar, terk etmek zorunda kaldıkları memleketlerini ve Türkiye’deki gündelik yaşam deneyimlerini anlatmışlardır. Bu atölyeden çıkan dijital hikâyeler ilk kez, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kapsamında Hacettepe

44 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Tennur Baş, Burcu Şenel, Gökçe Zeybek Kabakçı, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Kadin-Koalisyonu-DHAA-I-Birlikte-Yurumek>

45 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Tennur Baş, Burcu Şenel, Gökçe Zeybek Kabakçı, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Kadin-Koalisyonu-DHAA-II-Inatla-Hep-Birlikte>

46 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Tennur Baş, Burcu Şenel, Gökçe Zeybek Kabakçı, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Etek-Boyu>

47 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Etek-Boyu>

48 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Evren Sertalp, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Bari-i-Uman-Kadinlarin-Gucu-The-Power-of-Women-Hoping-for-Peace>

Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi, UN-HCR Türkiye ve ASAM-SGDD Mamak Şubesi işbirliği ile “*Barışı Uman Kadınların Gücü: Mülteci Kadınlardan Dijital Hikâyeler*” başlığıyla Hacettepe Üniversitesi’nde yapılan dijital hikâye gösterim ve forum etkinliğinde toplu olarak gösterilmiştir.

15. Birlikte Güçlenen Kadınlar (Kasım 2018)⁴⁹

Bu atölye, HÜKSAM’ın “Kadın ve Kız Çocukları için Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Dayanışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi” kapsamında, Ankara’da yaşayan göçmen sağlık araçları, hizmet alan göçmen kadınlar ve onlarla çalışan sosyal hizmet uzmanı toplam oniki kadın ile gerçekleştirilmiştir. Bu atölyeden dijital hikâyeler, 26 Kasım 2016 tarihinde 16 Aktivizm Günleri kapsamında gerçekleştirilen “Birlikte Güçlene Kadınlar” adlı etkinlikte gösterilmiştir.

16. Söylemsel Şiddete Karşı Turuncu Dijital Hikâyeler (Kasım 2018)⁵⁰

Birleşmiş Milletler işbirliğiyle Kadınlara ve Kızlara Yönelik Şiddete Karşı 16 Aktivizm Günü kapsamında, kadınların ve erkeklerin karşı karşıya kaldıkları toplumsal cinsiyet temelli söylemsel şiddeti deşifre etmek için iki atölye gerçekleştirilmiştir.

a. Doyasıya Kadınız, Gönlümüzce Varız

Farklı ardalardan gelen sekiz kadın katılımcının katılımıyla gerçekleştirilmiş bir atölyedir.

b. Elinin Hamuruyla Adam Gibi

Farklı ardalardan gelen on erkek katılımcının katılımıyla gerçekleştirilmiş bir atölyedir.

49 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı. <http://www.digitalstoryhub.org/Birlikte-Guclenen-Kadınlar-Women-Empowering-Together>

50 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Çağrı Çakın, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Turuncu-Dijital-Hikayeler-Doyasıya-Kadın-Gonlumuzce-Variz>

<http://www.digitalstoryhub.org/Turuncu-Dijital-Hikayeler-Elinin-Hamuruyla-Adam-Gibi>

b. Sese İlk Adımlar: Sağlık İletişimde Dijital Hikâyeler

Görsel 3. Sese İlk Adımlar Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nden. Buğra'nın dijital hikâyesinden. "Aydan Teyze" ile bir fotoğraf.

Dijital hikâye anlatım atölyelerinin çeşitli amaçlarla sağlık iletişimi bağlamında kullanılması, Hikâye Merkezi [Story Center] ve özellikle İngiltere'deki Pilgrim Projects'in girişimleri ile geçtiğimiz on yılda sağlık bilimlerinin farklı branşlarındaki mesleki eğitimlerde, hasta ve hasta yakınlarının tedavi süreçlerinde dayanışmalarında ve çeşitli sağlık durumlarına farkındalık yaratmak üzere kullanımdadır. Sağlık iletişimi konusu ile ilişkilene gerek benim gerekse Şengül İnce için, yükselisans ve doktora eğitimleri-

mizden getirdiğimiz donanımın yanı sıra kişisel deneyimlerimiz ile Hacettepe Üniversitesi'nin Sıhhiye'de bulunan sağlık kampüsündeki öğrencilerin faydalanabileceğini düşündüğümüz bir alan olarak fakültemizin lisans dersleri arasına 2012 yılı itibarıyla katıldı. İletişim bilimciler olarak, sağlık kampüsünde, iletişimi teknik bir mesele olarak anlatmaktan uzaklaşıp daha holistik bir bakış açısı ile kavramın karmaşasının sağlık bağlamında nasıl devrede olduğunu irdelemeye odaklanan bir ders yapısı kurduk. Ders için sağlık bağlamlarında kişilerarası iletişim, sağlık okuryazarlığı, sağlık medyası, sağlık kampanyaları, sağlık politikaları, yeni medya ve sağlık gibi ana hatlarda ilerleyen bir izlek hazırladık. Üniversitemizin sağlık kampüsü ile lisans dersleri bağlamında başlayan iletişimimiz, zaman içinde iletişim konusuna ilgi duyan hocalarımızla yollarımızın kesişmesine ve ortak çalışmaların doğmasına da vesile oldu. Hacettepe Üniversitesi Yenidoğan İşitme Taraması ve Erken Tanı Uygulama ve Araştırma Merkezi kurucu müdürü Prof. Dr. Aydan Genç'in yeni doğan işitme taraması ve erken tanı konusunda farkındalık yaratmak üzere nasıl bir çalışma yapılabileceğine dair bizimle yaptığı konuşma, merkez ile hasta/hasta yakınlarının çoğunlukta oldukları ve onlarla uzun tedavi sürecini yürüten hekimlerin de yer aldığı bir dijital hikâye anlatı atölyesi yapma fikrini ortaya çıkardı. Bu fikir hepimize heyecan verdi. Yaklaşan bir ara tatil vardı ve hızla atölye için hazırlık yapıp katılımcılarımızla biraraya gelerek iki günde (Perşembe-Cuma) dijital hikâyelerini ortaya çıkardıkları bir atölye yürüttük. Tedavi sürecinin farklı aşamalarındaki çocuklar, onla-

rın anne-babaları ve onlarla birlikte tedavi sürecini yürüten hekimleri ile aynı atölyede her biri kendi dijital hikâyeleri üstüne çalışırken, sıca-cık sohbetler gelişti. Atölyenin en küçük katılımcısı altı aylık Defne oldu. Annesi ve babası Defne'nin tedavi sürecine dair bir semineri atölyeye tercih edebilecek bir mesafede atölyeye geldiklerini, atölyenin sonunda "İyiki gelmişiz, bir seminerden daha fazla şey öğrendik. Kızımızın tedavisi ile burada karşılaştığı Zübeyde Ablası gibi başarılı olabileceğine inandık" dediler.

Katılımcılarla birlikte "Sese İlk Adımlar" Dijital Hikâyeleri adını verdiğimiz atölye deneyimimiz Pip Hardy ve Tony Sumner'ın dijital hikâye anlatımını bir prizmaya benzetmelerinin nedenini de kanıtlar nitelikteydi. "Sağlık Sistemini İnsanileştirmek: Pip Hardy ve Tony Sumner ile Söyleşi'de [Humanizing Healthcare: A conversation with Pip Hardy and Tony Sumner, Pilgrim Projects/Patient Voices] Hardy ve Sumner, sağlık çalışanları ile özellikle mesleki gelişimleri üstüne yaptıkları atölyeler sonucunda, dijital hikâye anlatımının düşünümsel bir prizma olduğunun ve bu prizmanın üç tarafının ortaya çıktığını belirtirler. Birincisi, dijital hikâye, o hikâyeyi izleyene kendisi ya da başkaları hakkındaki fikirleri sunma olanağı verir. Bazen birilerinin verdiği bir karar hakkındaki bir hikâyeyi dinlemek bizim kendi yolumuzu bulmamıza yardım edebilir, bu durum özellikle sağlık çalışanları için uygulamalarında gelişim göstermeleri bağlamında aradıkları destek olabilir. İkincisi, hikâyelerini etkili ve duygu ile aktarmaları için bir yoldur. Dijital hikâye anlatımı atölyesinin hayatlarına düşünümsel katkısı nedeniyle başka atölyelere katılarak dijital hikâyelerini yapanlar vardır. Üçüncü olarak da dijital hikâye anlatımı atölye kolaylaştırıcılarının, kendi düşünümsel süreçlerine olanak sağlar (Lambert, 2013, s. 163). Hardy ve Sumner'ın bahsettiği bu üç farklı düşünümsel süreç, sağlık iletişimi bağlamında, dijital hikâye anlatımı atölyelerin yayılma şeklini anlamak için de yardımcı niteliktedir. Çünkü, sağlık çalışanlarının da kendi deneyimlerini anlamlandırmak için bir aracıya ihtiyaçları olabilmektedir. Diğer taraftan "Sese İlk Adımlar" Dijital Hikâye Anlatımı Atölye deneyiminde olduğu üzere, tedavilerinin farklı aşamalarındaki çocukların ve onların ailelerinde birebir rol oynamış hekimler, mesleklerine dair kendi hikâyelerini anlatırken ve hastalarının tedavi sürecine dair hikâyeleri dinlerken/izlerken özdüşünümsel bir sürece girmiştir. Atölye kolaylaştırıcıları olarak bizler de engeli olan çocukların toplumsal içerilmesine dair bir süreç olarak dijital hikâye anlatımı atölyelerini örgütleyebileceğimize dair bir yetkinliğimiz olduğunu bu atölye ile görebildik. Burada söylemek istediğim, kolaylaştırıcıların duygusal olarak her bir atölye ortamında oldukça zorlu hikâyelerle karşılaştıklarında süreçteki düşünümsel se-

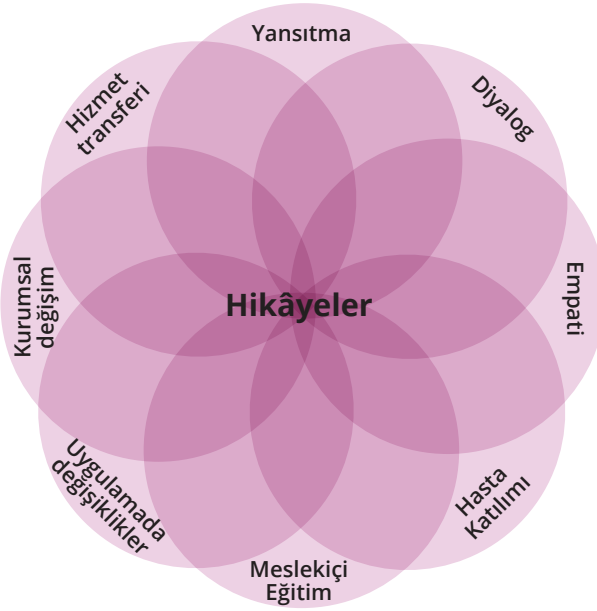
yirlerinde yeni bir noktaya geldikleridir. Bu seyir, bir sonraki atölyenin de yolunu açabilmektedir.

Lambert'in sağlık bağlamlarında dijital hikâyelerde değindiği nokta, sağlık çalışanlarına, Batı tıbbının hastalık hakkındaki görüşlerinden farklı olarak ırk, sınıf, dil ve kültürün kişilerin sağlık ve iyilik hallerini anlamadaki nüanslarını görebilme imkanı sağlayabildiğidir (Lambert, 2013, s. 128). Burada değinilen, sağlık bilimsel yaklaşımın baskınlığının tıp, hemşirelik, klinik sosyal hizmet, psikoloji ve alternatif ve tamamlayıcı tıp dahil diğer sağlık ilişkili mesleklerde hümanistik yaklaşımdan bilimsele doğru gidişinin cazibesinden azade değildir (Sierpina ve diğerleri, 2007, s. 630). Bu noktada sadece hasta ve hasta yakınlarının kendi deneyimlerini dile getirmelerinin yanında, sağlık çalışanlarının içten anlatılarının da yer bulması, sağlık sistemlerinin geldikleri hissizlik eşiğinin düşürülmesi için yardımcı görülebilir. Çünkü çalışanlar, sağlık sisteminin içinde ya hissizleşmekte ya da kişisel bariyerler kurmaktadır ve bu iki durum, Sierpina ve arkadaşlarına göre, sağlık çalışanlarını mesleki tükenişe götürebilmektedir ve tam da böyle bir noktada anlatı, hissizliğe, vurdumduymazlığa ve kendini yalıtıma nasıl etkili bir deva olabilir ki? diye sorarlar. Anlatı, mesleki roller, stres ve zaman baskısı tarafında oluşan bariyerlerin kırılmasıyla, sağlık çalışanlarının kendi insanlıklarını deneyimlemelerinin hayat çizgisi ve diğerleri ile bağlantılanmalarını sağlayan bir köprü işlevi görebilir. Sierpina ve arkadaşları durumu şöyle özetlerler:

Temel düzeyde, başkalarının hayat hikâyelerini duymak, bize insanların şeyler olmadıklarını hatırlatır. [...] sağlık çalışanları “alim otomat”lar değildirler ve hastalar da çözülmesi gereken sorunlar. Hastaların hikâyelerini anlamak bir şekilde denklemin yarısıdır; diğer yarısı da kendi hikâyelerimizi ve bizi sağlık mesleğine neyin sürüklediğini anlamaktır. [...] İlişkisellik bazlı her türlü bakım hekim-hasta ilişkisine mümkün olduğunca kendimizden bir şeyler getirmemize işaret eder. Diğer bir deyişle, diğerlerini otantik bir şekilde ele alabilmek için, kendimizin otantik olması gerekir. Otantik olabilmek, kim olduğumuzu ve yaşamlarımızda nerede olduğumuzu bilmemizi gerektirir (Sierpina ve diğerleri, 2007, s. 630).

Tam da bu bakımdan sağlık çalışanlarının düşünümsel pratiklere ihtiyaçları vardır. Denklemde diğer tarafında hastalar ve yakınları için ise dijital hikâye anlatımı, yaşadıkları deneyimlerden somut, elle tutulur bir şeyler ortaya çıkarmaya denk geliyor. Böylelikle, dert ettikleri konularla ilgili bir savunuculuk için bir aradalık da ortaya çıkmış oluyor (Gubri-

um, 2009, s. 189). Haigh ve Hardy'nin *Patient Voices*⁵¹ kapsamındaki atölyeler sonucunda katılımcıların yansıttıkları geribildirimler, gerek “Sese İlk Adımlar Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi” gerekse “Gülümseyen Hediyeler Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi” bağlamlarındaki hasta ve hasta yakını katılımcılar için de geçerlidir: Belli bir sağlık durumu ile karşı karşıya kalan bir grup hikâye anlatıcısının dayanışma hissi ve kendi hikâyesini paylaşmanın başka birine daha yardım edebileceği olduğuna dair güçlü tatmin duygusu (Haigh ve Hardy, 2011, s. 410).

Görsel 4. Hardy'nin 2007 tarihli Hasta Sesleri Mandalası (Hardy ve Sumner, 2018, 352)

Hardy, bakım [care] sisteminin merkezine “Hasta Sesleri” Programının [Patient Voices] kolaylaştırmaya, paylaşmaya ve sosyal kapital olarak kullanmaya çalıştığı, hikâyeleri yerleştirdiklerini belirtir. Böyle bir noktadan, “hikâyeler ve hikâye anlatma süreci, yansıtmayı kolaylaştırabilir, hasta katılımı ve yükümlülüklerine model oluşturabilir, gruplar arasında empatik köprüler oluşturabilir, diyalogu harekete geçirebilir, hasta dahiliyetine müsaade edebilir, meslek içi işlerliği geliştirebilir ve değişimin önünü açabilir” (Hardy ve Sumner, 2018, s. 352).

51 <http://www.patientvoices.org.uk>

1. Sese İlk Adımlar Dijital Hikâyeleri (Şubat 2014)⁵²

Hacettepe Üniversitesi Yenidoğan İştme Taraması ve Erken Tanı Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliğiyle, düzenlenen bu atölyeye bu merkezde çalışan iki hekim ve tedavi gören beş çocuk ve ailelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

2. Gülümseyen Hediyeler Dijital Hikâyeleri (Ekim 2014)⁵³

HÜ Dudak Damak Yarıkları ve Kraniyomaksillofasiyal Şekil Bozukluğu Tedavi Uygulama ve Araştırma Merkezi işbirliğiyle düzenlenen bu atölye bu merkezde çalışan üç hekimin, tedavi olan beş hasta ve ailelerinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu atölyede üretilen dijital hikâyeler, 1. Uluslararası Dudak Damak Yarıkları Kongresi'nde 30 Kasım 2014 günü gösterilmiştir.

52 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/health/Sese-Ilk-Adimlar>

53 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Fatme F. Mehmed, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/health/Gulumseyen-Hediyeler>

c. Hareket Halinde: Vizeli Vizesiz, Konar Göçer Hikâyeler

Görsel 5. Melbourne Chorba Café’de ilk Orada ve Burada dijital hikâye anlatımı atölyesi katılımcıları ile grup içi gösterim sonrası.

“İki sene sonra döneceğiz diye gelir herkes buraya, sonra böyle kalırsın” demişti Remziye Abla, Melbourne’de Türkiye’den göç etmiş kadınlarla gerçekleştirdiğim dijital hikâye anlatımı atölyelerinin ilkinin tamamlayıp Melbourne’un kuzeyine düşen Chorba Café’de Türkiye’den ilk göç kafilesiyle gelen diğer üç kadınla oturup dijital hikâyeleri birlikte izlememizin ardından. Orada ve Burada: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlarla Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri, Avustralya’da doktora tez sürecim devam

ederken kökleri oluşmaya başlamış atölyelerdi. Avustralya’ya göç, Avrupa’ya işçi göçünden farklı bir seyre sahipti. Avustralya’ya doğru Türkiye’den misafir işçi diye yola çıkanlar, Avustralya’da göçmen olarak kabul edilmişlerdi, bu durumda elbette Avustralya’nın çok kültürlülük politikalarıydı etkileri fazlaca vardır. *Vatan Olan Gurbet II: Avustralya’ya İşçi Göçünün 45. Yılı* (2014) kitabında Mortan ve Safrati, Avustralya’ya dört göç akımından söz eder. Birinci göç dalgası, 1945 yılında Kıbrıs Türklerinden, ikinci dalga 1968-1975 yılları arasında “Özel Destek Programı” [Special Passage Assistance, SPAP] kapsamında Türkiye’den gelen göçmenlerden, üçüncü dalga ise 1969 yılında Batı Trakya’dan “Yunanistan İnsan Göçü Anlaşması” kapsamında Batı Trakya’dan gelenlerden ve dördüncü dalga beyin göçü olarak nitelendirilen teknolojik göçten oluşmaktadır (s. 33-34). Avustralya benim hayatıma 2002 yılında annemin oraya göç etmesi ile girdi ve o tarih itibarıyla Avustralya’da yaşayan Türkiye’den göç etmiş pek çok insanla tanışır hale geldim. 2009 yılında burs alarak doktora tez çalışmamın Avustralya’ya göç etmesiyle, benim için fazlaca hareket ettiğim ve ailemdeki kadınların göç hikâyelerinden farklı bir göç hikâyesi de başlamış oldu. Doktora yıllarında bulunduğum Brisbane’nin ülkenin doğu kıyısında olması, Melbourne ve Sydney kadar Türkiye’den birinci ve ikinci dalga göç almamış bir şehir olması bakımında daha küçük ve çoğunluğu teknolojik göç ile gelenlerden oluşan bir topluluğun içinde buldum kendimi. Melbour-

ne'deki Türk toplumuyla ilişkilerin gelişmesinde ise Viktorya Yabancı Diller Okulu'nda beş yıl uzman olarak görev yapan Dr. Hayriye Avara'nın büyük katkıları oldu, bir an geldi kendimi Melbourne Cumhuriyet Korosu provasında geçen iki saatin sonunda, tanıştığım kadınlardan cesaret alıp “Uzun İnce Bir Yoldayım” söylerken buldum. Bir nevi, Avustralya'da Brisbane ve Melbourne'de eşzamanlı iki göçmen topluluğun üyesi haline geldim. İlerleyen yıllarda, Batı Avustralya'da Curtin Üniversitesi'nde QUT'den ayrılan John Hartley, Lucy Montgomery ve Henry Li'nin yerleşik hale gelmeleri ile Perth'teki Türkiye'den göç eden Türklerle tanışma fırsatını Hint asıllı Avustralya'lı bir antropolog olan Romit Dasgupta sağlamış oldu. Şimdilerde bile 12.000 km ötede, Perth Kadınlar Grubu'nun bir parçası olduğum hissi her toplantı çağrısıyla Nihal, Tuna ve Gül sayesinde aitlik depreşiyor. Oradaki kadın okuma kulübüne gidemediğim zamanlar için kitap göndermek de benim buradan selam etme şeklim haline geldi.

Tüm bu hareket hikâyesi aslında içinde Dijital Hikâye Anlatımı Atölyemizin de kuruluşu itibariyle, gerek düzenlediğimiz atölyeler, gerekse katıldığımız dijital hikâye anlatımı bağlamalı konferans ve etkinliklerle, Ankara, Avustralya, İstanbul, Antakya, İzmir, Kıbrıs, Almanya, Amerika, Yunanistan, Fas, Norveç derken hareket halinde olagelmesi ile örtüşen bir seyir içinde akıyor. Formun kendisinin amatör olmasının getirdiği bir takım avantajlar hareket halindeyken de atölyelerin yapılabilmesini olanaklı kılıyor. Avustralya'da Orada ve Burada II. DHHA'da Handan⁵⁴ ile Melbourne sokaklarında atölye yapabilmeye dair özgüven, Joe Lambert ile İstanbul sokaklarında yaptığımız Iphone/IPad Dijital Hikâye Anlatımı Atölye deneyiminden adapte edilmiş bir atölye formatına denk geliyor.

Ülkesinden farklı bir ülkeye yaşamak için gelen insanların geldikleri toplumlarda yaşadıkları sıkıntıların özellikle toplumsal cinsiyet eksenini her zaman benim için daha öncelikli oldu. Avustralya'da Türkiye'den göç etmiş kadınlarla yürüttüğüm atölyeleri tamamlayıp Türkiye'ye döndüğüm 2014 yılında, Suriye'den 2011 yılında başlayan zorunlu göç, Türkiye gündeminin önemli bir konusu haline gelmişti. Ancak mültecilerle, sığınmacılarla ve göç etmek zorunda kalmış Suriyelilerle çalışmaya başlamamız, Fas'ta gelişen bir işbirliği ile mümkün oldu. Rabat'ta EgE- Faculté De Governance, Sciences Economiques Et Sociales ve UNHCR Fas Ofisi ile fakültemizden o sırada Fas'ta görevli olan Doç. Dr. Hakan Ergül'ün zaman ve emek vermesiyle “Vizesiz

54 <https://vimeo.com/237083911>

Hikâyeler –Stories Without Visa” projesi, Hacettepe Üniversitesi ile UNHCR Fas Ofisi işbirliği ve Hollanda’nın Fas Büyükelçiliği’nin desteği ile Ocak 2017 yılında Rabat’ta gerçekleştirdiğimiz atölye ile başlamış oldu. Afrika kıtasının daha önce birebir şahit olmadığımız çatışmalı durumlarından kaçan, Ortadoğu’da yaşanan hareketliliğin sonucunda kendini Fas’ta kalmış bulan ya da uzunca yollardan tehlikeler atlatarak bu ülkeye ulaşan mültecilerle bir dijital hikâye anlatımı atölyesinde bir araya geldik, bu ülkedeki yaşantıları üstüne, geldikleri ülkeler hakkında hikâyelerini dinlerken bulduk kendimizi. Hepimizin yabancı olduğu bir ülkede mültecilerle hikâye çemberine oturmuş olmak, üstelik de Türkiye’de de olağanüstü hal koşulları yaşanırken, Rabat’ta Ocak ayında gerçekleştirdiğimiz bu atölyeyi takiben gelişen mültecilerle yaptığımız diğer tüm atölyelerimizin de bel kemiğini oluşturan bir anlayışı, evden uzaktayken geliştirmemize katkı sağladı. Lambert’in dijital hikâyelerin yedi bileşeninde değindiği ve benim bir önceki bölümde üzerinde fazlaca durduğum niyet konusunun özellikle mültecilerle gerçekleştirdiğimiz bu atölyede hem kolaylaştırıcılar hem de katılımcılar için, aynı dilleri konuşmadığımız bir ortamda nasıl bir karşılık bulunduğunu duydum. 2009 yılından beri, atölyeye gelip de ne anlatacağını bilmediğini söyleyen pek çok katılımcımız olmuştu. Ancak, ilk kez bir açılış oturumunda yani atölyeyi anlattığım ilk tanışma oturumunda, bir katılımcı oldukça sert bir tavırla bana “Biz mülteciyiz, ben hikâyemi anlatınca ne olacak ki yani?” diye sordu. İçtenlikle hala mülteciler, sığınmacılar ve Suriye’de savaştan kaçanlarla yaptığımız atölyelerde aynı şeyi söylüyoruz: “Sizleri sizden dinlemeye ve başkalarının da sizleri sizden dinlemesine destek olmak istiyoruz.”

Dinlediğimiz hikâyelerin her biri savaştan, kayıplardan, yolda olma hallerinden, yaşanan zorluklardan, hayal kırıklıklarından, şiddetten ve gelinen ülkede karşılaşılan güçlüklerden bahsediyor. Ancak, bir o kadar da umuttan da bahsediyor. Hayatta kalabilmiş olmanın başarısından. Yeneden bir hayat kurabilmek için çabadan, yeni bir dil öğrenmekten, gelinen ülkede kendi memleketini andıran her öge, bir fincan kahve, bir bardak çay, bir kase susam, bir tutam zahter ile geri dönmeye duyulan büyük arzuyu duyuyoruz. Ana akım medyanın bize söylediklerinin tam tersini söylüyor atölyemize katılanlar: “Savaş bitsin, ülkemize dönelim biz”.

Kalabalık bir katılımcı grubu ile dört dilli – Türkçe, İngilizce, Fransızca, Arapça- gerçekleştirdiğimiz dolayısıyla beş günlük bir programla Rabat’taki ilk mülteci atölyemizin sonunda her zaman yaptığımız gibi grup içi gösterim aşamamızı tamamlayıp teker teker katılımcılarımıza sertifikalarını takdim ediyoruz. Beş gün önce birbirinden ayrılmış oturan

Afrika ülkelerinden gelen mültecilerle, Ortadoğu'dan gelen mülteciler çevirmenlerden birini kolundan tutup birbirlerine bir şeyler sorar, birbirlerine bir şeyler anlatır hale gelmişlerdi. Tam atölyemiz tamamlandı derken Fas'a Suriye'den doktora yapmak üzere gelmiş olan ve savaş çıkınca Fas'ta kalan Hüsamettin söz istedi ve atölyeyi yürüttüğümüz seminer salonunda projeksiyon perdesinin önüne, yanımıza geldi. "Siz bize sertifikalarımızı verdiniz. Bizler de bu atölyeye katılan mülteciler olarak size bir şey takdim etmek istiyoruz" dedi ve kendi hazırladıkları, tüm katılımcıların imzaladıkları ve çerçeve içine yerleştirilmiş bir "Takdir Sertifikası" uzattı. Sertifikanın üstündeki metin şöyle diyordu:

"Bizler, deneyimlerini dijital hikâye anlatımı projesi Vizesiz Hikâyeler yoluyla 16-21 Ocak 2017 tarihinde EgE Rabat'ta paylaşmak için seçilen mülteciler olarak Hacettepe Üniversitesi ekibine, projenin yürütülmesindeki akademik ve profesyonel çalışmalarından dolayı, çabanızın mültecilerin acılarının azalmasına ve entegre olmalarına yardımcı olduğunun farkında olarak, teşekkürlerimizi ve takdirlerimizi sunarız."

Ben takdim edilen sertifikanın duygusal şoku içindeyken ilk gün bana "Biz mülteciyiz, ben hikâyemi anlatınca ne olacak ki yani?" sorusunu yönelten katılımcımız, Hüsamettin'in yanına geldi ve o gün sorduğu soruyu hepimize hatırlatarak cevabı kendisi verdi: "Sizler bizi dinlediniz, bizim hikâyelerimiz ortaya çıksın diye bizlerle emek verdiniz, şimdi birileri bunları dinler ve belki bize bakış açıları değişebilir. Şükran."

Görsel 6. Vizesiz Dijital Hikâyeler atölyesi katılımcıları tarafından ekibimize takdim edilen takdir belgesi.

Bu takdir belgesi, aynı zamanda bu atölyenin en genç katılımcısının, sen bir atölye yapacak olsan kimlerle yaparsın sorusuna “benim gibi gençlerle yapardım” dileğini yerine getirmek için başka bir atölyeyi de ortaya çıkardı. Mart 2017’de hem Vizesiz Hikâyeler atölyesinden dijital hikâyelerin gösterimi hem de internet sitesinin açılış etkinliğini de gerçekleştirdiğimiz haftada, Fas’taki genç mültecilerle hikâye çemberinde oturduk. Ekibimize kolaylaştırıcı olarak katılacağını planladığımız, bir önceki atölyedeki en genç katılımcımızın, Fas’a gittiğimiz hafta A.B.D.’de bir ailenin yanına yerleştirildiğini ve Denver’a yola çıktığını öğrenmek sevindirdi bizleri. *Genç Umutlar –Rabat* atölyesi ile genç mülteciler, geldikleri deneyimden geleceğe umutlarını söze döktükleri dijital hikâyeler anlattılar. Seyir, Ankara’da UNHCR ile işbirliği ile önce *Genç Umutlar Ankara* dijital hikâye anlatımı atölyesine sonra kendileri gönüllü çalışan mülteci gençlerle *Yollarda* dijital hikâye anlatımı atölyesine sonra da 8 Mart’ta *Barışı Uman Kadınların Gücü* atölyesine uzandı. UNHCR ile işbirliği bize ASAM ile etkin bir iletişim sürecine girme ve birlikte fikirler geliştirme olanağı sağladı.

Devam eden bu seyri kaleme alırken Fulford’un şu tespitini anmam

gerektiğini düşündüm: “Belki de iyi bir hikâye, kişinin kendini değerli hissetmesi için zaruridir. Bir hikâyeye sahip olmamaksa başarısızlık hissi yaratır ve bu hisle ancak benlik kurguları oluşturularak başa çıkılabilir” (Fulford, 2014, s. 19) Hayatta kalmak büyük bir başarı hikâyesidir. Çünkü savaştan kaçarken bunu başaramayanlar mutlaka vardır. “Bir dünya bazı hayatların önemli olmadığını söylemeye bağlı olduğunda, bazı hayatların önemli olduğunu teyit etmek zorundasınızdır” (Ahmed, 2017, s. 324). Bu amatör küçük anlatılarla, bizlerin devreye sokmaya çalıştığımız da bu belki de. Bir taraftan da nasıl bir gelecekte yaşayacağımıza dair umutlar yeşertmeye bizlerin de ihtiyacı var sanırım, duymaya ve inanmaya.

2018 Kasım başında “Say Dök Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi”ni iki parçalı, birbirini tanıyan mülteci ve Türkiyeli çocuklarla gerçekleştirirken birbirlerinden bir şeyler öğrenen çocukların dünyasında ayrımların net olmadığını görmek, kalıp yargılarımızla yüzleşmeye dijital hikâyelerle hazırlanır mıyız sorusunu da zihnimde fazlaca tekrarlatır oldu.

Hareket Halinde başlığı altında sayabileceğimiz dijital hikâye anlatımı atölyeleri şöyle:

1. Orada ve Burada: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlardan Dijital Hikâyeler

Orada ve Burada Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri, HÜ Bilimsel Araştırmalar Birimi Proje desteğiyle Moreland Türk Derneği ve Monash Üniversitesi Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Merkezi iş birliğiyle, Melbourne’de yaşayan Türkiye’den göç etmiş farklı kuşaklardan kadınlarla gerçekleştirilmiştir. Bu atölyelerde üretilen beş dijital hikâye, Ankara-Beytepe ve Melbourne’de eş zamanlı olarak 4 Mart 2015 tarihinde gerçekleşen “Sen Oradayken Burada Benim Hayatım Çevrimiçi Dijital Hikâye Anlatımı Etkinliği” çerçevesinde gösterilmiştir. Gösterim sonrasında Melbourne’deki atölye katılımcıları ve etkinliğe katılan Ankara’daki yakınlarıyla çevrimiçi dijital hikâye anlatımı atölyesi düzenlenmiştir.

- a. Orada ve Burada I: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlardan Dijital Hikâyeler (Eylül 2014)⁵⁵
Melbourne’de yaşayan ve Türkiye’den göç etmiş dört orta yaş üstü kadın ile Coburg Toplum Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir.

55 Bu atölyede, Burcu Şimşek kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Orada-ve-Burada-I-Melbourne-de-Ya-ayan-Turkiye-den-Goc-Etmi>

- b. Orada ve Burada II: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlardan Dijital Hikâyeler (Eylül 2014)⁵⁶
Melbourne’de yaşayan yedi genç Türk-Avustralyalı ile Coburg Toplum Merkezi’nde gerçekleştirilmiştir.
- c. Orada ve Burada III: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlardan Dijital Hikâyeler (Eylül 2014)⁵⁷
Melbourne’de yaşayan ve Türkiye’den göç etmiş dört kadın ile farklı zamanlarda gerçekleştirilmiştir.

2. Çok Odaklı Yaşamlar-Türkiye’de Avustralya Dijital Hikâyeleri (Kasım 2016)⁵⁸

Bu atölyeye Türkiye’de yaşayan iki Avustralyalı ve beş Türk-Avustralyalı olmak üzere 7 kişi katılmıştır. Katılımcıların Türkiye’de gündelik yaşam deneyimlerini paylaştıkları bu atölyeden çıkan hikâyeler, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde 29 Kasım 2016 tarihinde gerçekleşen “Çok Odaklı Yaşamlar” etkinliğinde gösterilmiştir.

3. Vizesiz Hikâyeler (Ocak 2017)⁵⁹

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından UNHCR Fas ve EGE Rabat ile işbirliği ve Hollanda Büyükelçiliği’nin desteği ile yürütülen proje kapsamındaki ilk atölye çalışması olan “Stories Without Visa” atölyesi, 16-20 Ocak 2017 tarihinde Rabat, Fas’ta gerçekleştirilmiştir. Atölyeye, Suriye, Fil Dişi Sahili, Kongo, Irak ve Yemen’den gelen ve Fas’ta yaşayan sekiz mülteci katılmış ve bu atölyede katılımcılar, Fas’ta mültecilik durumuna dair kendi deneyimlerini atölye ortamında kendi ürettikleri dijital hikâyelerle anlatmışlardır.

56 Bu atölyede, Burcu Şimşek kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Orada-ve-Burada-II-Melbourne-de-Ya-ayan-Turkiye-den-Goc-Etmi>

57 Bu atölyede, Burcu Şimşek kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/gender/Orada-ve-Burada-III-Melbourne-de-Ya-ayan-Turkiye-den-Goc-Etmi>

58 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Evren Sertalp, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/Cok-Odakli-Ya-amlar-Turkiye-deki-Avustralya-Dijital-Hikayeleri>

59 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Evren Sertalp, Çağrı Çakın, Eda Çetinkaya Yarımçam kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/int/Stories-without-Visa>

4. **Genç Umutlar –Rabat:** (Mart 2017)⁶⁰

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından, UNHCR Fas ve EGE Rabat işbirliği ile yürütülen “Stories Without Visa -Young Hopes Rabat” atölyesi, Fas'ta yaşayan yedi genç mültecinin katılımıyla 6-8 Mart 2017 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Fas'ta gerçekleştirilen ilk atölye sonrasında, gençlerin mültecilik deneyimine odaklanmanın belirginleşen önemiyle, Genç Umutlar Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi, mülteci gençlerin geleceğe dair plan yapmalarını yüreklendiren bir deneyim olarak örgütlenmiştir. Bu atölyeden çıkan dijital hikâyeler ilk kez, Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Tuğrul Çubukçu Salonu'nda gerçekleşen Öteki Sesler ve Yeni Perspektifler temalı uluslararası CRIPT konferansı (International Conference of the Consortium for Research in Political Theory) içinde yer alan “Genç Umutlar Rabat-Ankara Dijital Hikâyeleri Gösterimi ve Forum” etkinliğinde, 25 Mayıs 2017 günü, toplu olarak gösterilmiştir.

5. **Genç Umutlar-Ankara:** (Mayıs 2017)⁶¹

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından, UNHCR Türkiye işbirliği ile yürütülen “Stories Without Visa -Young Hopes Ankara” atölyesi, Türkiye'de yaşayan yedi genç mültecinin katılımıyla 4-5 Mayıs 2017 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir. Bu atölye, Fas'ta genç mültecilerle gerçekleştirilen ilk atölye sonrasında, Türkiye'de genç mültecilerin deneyimlerini görünür kılmak için ağırlıklı olarak üniversite eğitimine erişebilmiş mülteci gençlerle gerçekleştirildi. Üniversite eğitimine devam eden mülteci gençlerin hikâyelerinin, diğer mülteci gençlere örnek olmasının yanında, üniversite ortamında karşılaştıkları Türkiyeli arkadaşlarına da mültecilik deneyimlerinin güçlüklerine dair bir bakış açısı sunabilmeyi hedeflemiştir.

Bu atölyeden çıkan dijital hikâyeler ilk kez, Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Tuğrul Çubukçu Salonu'nda gerçekleşen Öteki Sesler ve Yeni Perspektifler temalı uluslararası CRIPT konferansı

60 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Evren Sertalp, Çağrı Çakın, Eda Çetinkaya Yarımçam kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/int/Young-Hopes-Rabat-Genc-Umutlar-Rabat>

61 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.
<http://www.digitalstoryhub.org/filter/int/Young-Hopes-Ankara-Genc-Umutlar-Ankara>

(International Conference of the Consortium for Research in Political Theory) içinde yer alan “Genç Umutlar Rabat-Ankara Dijital Hikâyeleri Gösterimi ve Forum” etkinliğinde, 25 Mayıs 2017 günü, toplu olarak gösterilmiştir.

6. Yollarda (Mart 2018)⁶²

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından, UNHCR Türkiye işbirliğiyle, Türkiye’de mülteci gençlerin sosyal uyumunu güçlendirmek için gönüllü olarak faaliyetler yürüten mülteci ve Türkiyeli gençleri bir araya getirme amacıyla düzenlenen “Yollarda” atölyesi, üç gencin katılımıyla 3-4 Mart 2018 tarihlerinde Hacettepe Üniversitesi’nde yapılmıştır.

Bu atölyeden çıkan dijital hikâyelerin gösterimi ilk kez, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi, UNHCR Türkiye ve ASAM-SGDD Mamak Şubesi işbirliği ile 9 Mayıs 2018 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Mehmet Akif Ersoy Konferans Salonu’nda gerçekleştirilen “Türkiye’de Genç Mültecilerin Gündelik Hayatı” başlıklı sempozyumda yapılmıştır.

7. SayDök Dijital Hikâyeler (Ekim 2018)⁶³

İstanbul’da İTÜ Taşkışla Kampüsü’nde AmberPlatform evsahipliğinde düzenlenen Transmaking Public⁶⁴ etkinliği içinde Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi işbirliği ile 18 Ekim 2018 tarihinde gerçekleştirilen atölyeye, İstanbul’da yaşayan mülteci ve Türkiyeli on çocuk katıldı, dokuzu dijital hikâyelerini paylaştı. Bu atölyeden dijital hikâyeler, 19 Ekim’de İTÜ Taşkışla Kampüsü’nde gösterim etkinliğinde paylaşılmıştır.

62 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı, Eda Çetinkaya Yarımçam, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Yollarda-On-The-Road>

63 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Say-Dok-Recount>

64 <http://transmaking.amberplatform.org/tr/>

d. Kökler: Üniversitede yaşam sürerken

Türkiye’de iletişim çalışmaları bağlamında Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nin örgütlenmesi, akademik bir çalışma vesilesiyle olduğu için Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi bağlamında gerçekleşti. 2005 yılında kurulan ve 2006 yılı itibariyle lisansüstü eğitime başlayan Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi’nde 2009 yılında yine başka bir üniversitede Queensland Teknoloji Üniversitesi’nde aldığım Dijital Hikâye Anlatımı Atölye Kolaylaştırıcı Eğitimini gerçekleştirerek seyrin başlamış oldu. O zaman benim gibi doktora ya da yüksek lisans öğrencisi olan araştırma görevlisi ve uzman çalışma arkadaşarımla bu eğitim ile kurduğumuz ekip, 2014 yılı itibariyle Kolaylaştırıcı Eğitimlerini İletişim Bilimleri bünyesindeki Dijital Hikâye Anlatımı yüksek lisans dersine entegre etmemizle dersi alan ve ekibe katılmaya gönüllü olanlarla sürekli genişliyor.

Dijital hikâye anlatımı atölyelerinin toplumsal meselelerle ilişkili ve araştırma bileşenleri tanımlanarak ilerleyen bu seyrinde ekibin varlık bulunduğu bağlamın da üniversite ortamı olmasının bir takım kolaylaştırıcı tarafları oldu. Ancak bu kolaylaştırıcı tarafları sağlayan dijital hikâye anlatımı hareketinin yapmaya çalıştığı, sıradan insanların seslerini ve sözlerini duyulur kılma çabasına destek veren İletişim Fakültesi dekanları Prof. Dr. Asker Kartarı ve Prof. Dr. Suavi Aydın oldular. Eğitimi alıp Avustralya’dan doktora tez çalışmamın alan çalışması için geldiğimde, atölyeye taşınabilir bilgisayarların alınması için Bilimsel Araştırmalar Birimi’nin desteklediği iki destek projesi ile altyapı için gerekli gereçleri edindik. İletişim Bilimleri Bölümü’nde akıllı sınıf olarak yapılan bir seminer salonu, atölyelerimizin sayısının artması ile “Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi” tabelası asılarak haftanın belli günlerinde dersler belli günlerinde dijital hikâye anlatımı atölyeleri düzenlememiz için tahsis edildi. Avustralya ile çevrimiçi düzenleyeceğimiz “Sen Oradayken Burada Benim Hayatım” etkinliği sırasında yaşanan teknik sorunlar sonrasında, o dönem dekanımız olan Suavi Hoca’mızın gündeminde, atölyenin ihtiyaç duyduğu ses düzeni güncellemeleri düşük bütçeli bir Bilimsel Araştırmalar Birimi projesi kapsamında tamamlandı ve Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi, içinde ses kayıt odası olan tam teşkilatlı bir atölyeye dönüştü. Atölye yürütmek için gereken tüm malzemeler ve evrakların saklandığı bir atölyenin olması ve kapısında tabelası ile varlık bulması şimdiye kadar yapılan pek çok atölyemize de fiziksel mekân sağlaması bakımında kıymetli. Bu mekâna üniversite içinden ve dışından atölye katılımcısı pek çok kişi geldi ve en az bir tam günü bizlerle bu mekânda dijital hikâyelerini yaparak geçirdiler.

Üniversite bağlamında da dijital hikâye anlatımı atölyelerini ilişkilendirdiğimiz konularla öğrencilerin ve çalışanların deneyimlerini dolaşıma sokmak bizler için dijital hikâye anlatımı çemberini, içinde günlerimizi, yaşamımızın büyükçe bir kısmını geçirdiğimiz üniversite ile sadece dersler ve araştırma üzerinden değil atölyeler üzerinden de ilişkilendirmemizi sağladı. Bu bağlamda ilk atölyemiz kolaylaştırıcı ekip üyesi Gökçe Zeybek Kabakçı'nın fakültemizde yüksek lisans eğitimi alırken Erasmus öğrenci hareketliliğinden Avusturya'ya giderek faydalanması ve burada yaşadığı deneyimle şekillendi. Üniversitemiz bünyesinde Erasmus öğrenci hareketliliğinden faydalanmış öğrencilerimizin katılımıyla, birbirini takip eden yıllarda üç atölye gerçekleştirdik. Erasmus Maceram adlı atölyelerde anlatılan dijital hikâyeler, internet sitemizde dolaşımda olmalarının yanında hâlâ Erasmus hareketliliğinden üniversitemizde faydalanacak öğrencilerin oryantasyon programlarında gösteriliyor.

Zaman içinde iki kampüsü olan Hacettepe Üniversitesi'nin Beytepe Kampüsü'nde yer alan atölyemizin, üniversite yaşantısı bağlamında bir diğer konusunun öğrencilerin üniversite yaşamı ve kampüs deneyimi olduğunu gördük. Üniversitemizin logosunu oluşturan geyik sembolü ile ilişkilenen lisans öğrencileri arasında da yaygınca olan Beytepe'deki yaşamı görünür kılmak için "Dijital Geyikler" dijital hikâye anlatımı atölyelerini Eda Çetinkaya Yarımçam ile düzenledik. Kendi yaşantılarımızla fazlaca bağlı bir kısmı da vardı bu fikrin filizlenmesinin, benim Beytepe'de geçen lisans yıllarımdaki geyik muhabbetlerimizin izlerini ve Eda'nın kampüsün şahane doğası ile kurduğu ilişkinin benzerlerini "Dijital Geyikler" atölyelerinde aradık.

"Erasmus Maceram" ve "Dijital Geyikler" dijital hikâye anlatımı atölyelerini takiben uluslararası öğrencilerimizle, bir öğrenci topluluğu olan Engelsiz Hacettepe Topluluğundan öğrencilerimizle ve üniversitemizdeki kadın akademisyenlerle özellikle neoliberal akademinin zaman-yayınders verme üçgeninde geçen hayatlarına dair atölyeler yaptık. Üniversite geneline açık olan atölyeler dışında, zamanla üniversite bağlamında kurum içi ve kurum dışı işbirlikleri ile dijital hikâye anlatımı atölyeleri, farklı bağlamlarla temas etmeye ve farklı katılımcıların hikâyelerinin dolaşıma girmesine yardımcı oldu.

Dijital Hikâye Anlatımı yüksek lisans dersinde dijital hikâye anlatımının teorik zemini ve pratiklerini irdelemenin ilk akademik meyvesi, dersi alan öğrencilerden, İspanyolca okutmanı olan Dina Rosa Fernandez Herrera'nın kültürlerarası karşılaşmalara odaklanarak İspanyolca öğrencileri ile yaptığı "Farklı Kelimeler, Farklı Dünyalar" adlı dijital hikâye anlatımı

atölyesinin alan çalışmasını oluşturduğu yüksek lisans tezi oldu. Dijital Hikâye Anlatımı yüksek lisans dersinin yanı sıra, başka yüksek lisans ve doktora dersleri içinde de dijital hikâye anlatımı atölyeleri düzenledik. Dr. Öğretim Üyesi Şengül İnce'nin verdiği "Gündelik Hayatın Tarihi", "Gündelik Hayat İncelemeleri" ve "Yemek, Kültür, Kimlik" ders yapısına Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesinin entegre etmesi, dersi alanların, ders materyali ile kendi gündelik hayat deneyimlerini birleştirebilecekleri özdeşünümsel bir süreç içine girebilmelerine imkan sağladı. Benzer bir süreci, Eğitim Fakültesi'nden Doç. Dr. Arif Yılmaz'ın "Erken Çocukluk Eğitiminde Bilişim Teknolojileri" adlı lisans dersi kapsamında düzenlediğimiz atölyelerde lisans öğrencilerine "Çocuktan ne öğreniriz?" teması ile gerçekleştirdik. Gerek doktora derslerine gerek lisans derslerine özdeşünümsel bir öge olarak katılan dijital hikâye anlatımı, öğrenciler için birlikte yaratım sürecini tetiklerken bu bağlamlarda yaratılan dijital hikâyeleri izleyenler için de önemli bir katkı sağlar hale geldi.

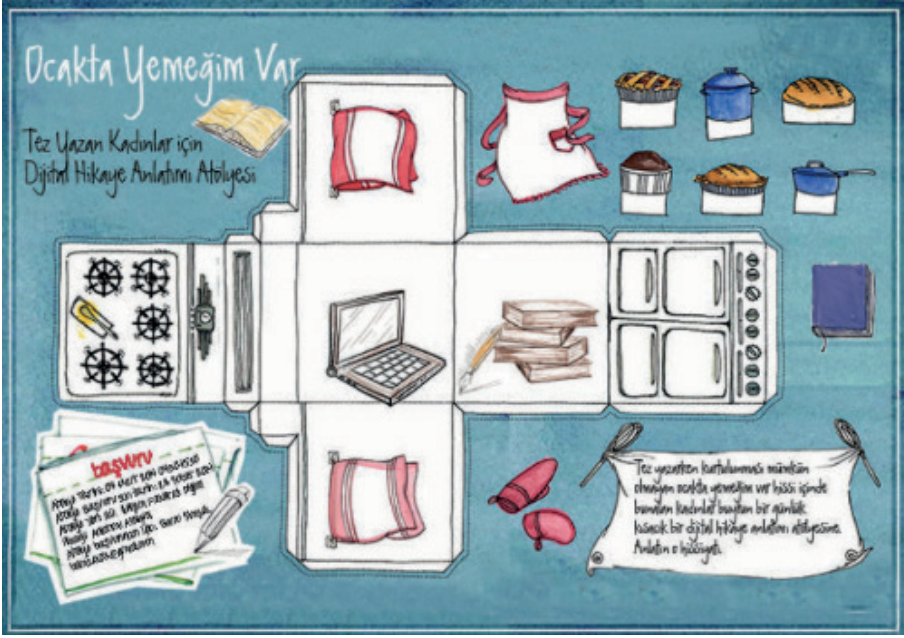
Dijital hikâye anlatımının üniversite bağlamında, sadece bir şeyleri öğretmek için değil de öğrencilerle birlikte öğrenmek, araştırma yapmak ve bağlantılar geliştirmek ve sürdürmek için devreye sokulması, üniversitenin ne olduğu üzerine düşünmek ile yakından ilişkili görünüyor. Üniversitenin içinde yaşadığımız neoliberal düzende, bir endüstriye dönüştürme hali içinde, konuşma ve dinleme ortamlarının varlık bulması giderek güçleşiyor. Üniversitede, özellikle lisans düzeyinde derslerin teknik bilgi aktarımından öteye geçip eleştirel düşünme becerilerinin geliştirebilecek şekilde örgütlenmesinin önünde çeşitli engeller vardır. Nordkvelle (2017), yüksek öğrenimin ne kadar sıklıkla sadece okuma ve yazmanın ağırlıkta olduğu "kitabı" çalışmalara mesafeli ve devreye sokulmamış "mantık"ın devreye girdiği bir yere referansla kullanıldığını sorar ve ekler:

Eğitim tarihi, öğretmenlerin, duygular ve katılım üstüne kurulan, öğrencileri güçlendirmeyi ve seslerini geliştirmeyi amaçlayan, sadece kelimeler yoluyla değil imgeler yoluyla bunu yapmaya talip öğrenme süreçlerini farklı tasarladıkları pek çok örnek sunar. Ancak kaynaklar saçılmıştır ve bu yönde herhangi bir koordineli çaba yoktur (2017, s. 2).

Yüksek öğretimde Dijital Hikâye Anlatımı'na adanmış Grete Jamissen ve arkadaşlarının derledikleri *Digital Storytelling in Higher Education: International Perspectives*⁶⁵ kitabı bu tartışmaları uluslararası bağlamlarda

65 Jamissen, G., Hardy, P., Nordkvelle, Y., Pleasants, H. (2017). *Digital Storytelling in Higher Education: International Perspectives*. Cham: Palgrave Macmillan.

farklı bileşenlere bakarak tartışmaya açar. Bu çalışmaların özünde yer alan, yüksek öğretimin ne olduğuna dair tartışma, bizim Türkiye bağlamında yüksek öğretimin içinde birlikte var olduğumuz tüm parçalara ses verme çabamızla örtüşüyor. Çünkü, yüksek öğretim aynı zamanda kendini ifade edebilmenin ve sözlerin, seslerin dinlenebildiği, özellikle demokratik değerlerin toplumda yerleşmesi ve sürdürülebilmesi için önemli bir yer. Bu tip eğitim ise bir bütün olarak kişinin eğitim deneyimi içinde olmasına dayanıyor. Sadece sınıf içinde değil, sınıf dışında da. Dünyanın pek çok yerinde rekabet ve başarıyı nicel ölçütlerle değerlendiren sistemlere dönüşen yüksek öğretim kurumlarında, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin uyandırabileceği potansiyel konusunda Lambert'in Jamissen ve arkadaşlarının derlediği kitabın önsözünde ifade ettiği düşünceler zihin açıcı: “Öğrenme ve ilim kelimenin her anlamıyla sağlıklı bir gayret olmalı. Sürdürülebilir güvenli ve daha tam bir dünya için karmaşık meseleleri ele alabilen, tam insanlar yaratmalı” (2017, s viii). Bu süreç, sadece öğrencilerin yetiştirilmesi için değil, onlarla aynı yapı içinde eğitim süreçlerine devam eden akademisyenler için de eşit derece geçerli görünüyor. Çünkü, disiplinler arası hiyerarşi içinde, sözüne daha fazlaca değer verilenler ve daha az itibar edilenler arasında bir eşitsizlik, üniversitede araştırma fonlarının dağılımından, derslik tahsislerine kadar pek çok durumu da etkiliyor. Böylesine bir ortamda “etkin dinleme” deneyimini, kendini ifade ile birlikte aynı çember içinde devreye sokabilen bir birlikte yaratım pratiğinin, kâğıt ve kalemi kenara koyup, deneyime bir bilgi kaynağı olarak bakması da sağlık bilimlerinden sosyal bilimlere kadar, meslekleri insanlar ve onların dünyaları ile ilişkilenecek olan ve aynı toplum içinde yaşayacak herkes için anlamlı ve önemli hale geliyor. Bu, aynı zamanda akademik yaşantının farklı aşamalarındaki kadın akademisyenlerin tez yazma süreçlerini anlattıkları Ocakta Yemeğim Var Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nde de olduğu üzere, atölye kolaylaştırıcısı olan akademisyen kadınların kendi deneyimlerini diğerleri ile birlikte dinledikleri, bir dayanışma hattı kurdukları, telaşlar içinde birbirlerini dinlemeye bir tam gün ayırdıkları ve sonucunda da kendileri gibi diğer akademisyen kadınlarla paylaşabilecekleri dijital hikâyeleri ortaya çıkardıkları bir deneyime dönüşüyor.

Görsel 7-8-9. Ocakta Yemeğim Var dijital hikâye anlatımı atölyesi için katılımcı çağrısı için Çağrı Çakın tarafından hazırlanmış olan afiş ve atölyede “Bir Kupa Çay 5 Dakika Ara” dijital hikâyesi ve “Kahve Fanus” dijital hikâyelerinden iki görsel.

1. Kolaylaştırıcı Eğitim Atölyeleri ve Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek lisans dersi kapsamında yer alan atölyeler

a. Dijital Hikâye Anlatımı Kolaylaştırıcı Eğitimi Atölyesi-I (Kasım 2009)⁶⁶

HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi ana kolaylaştırıcı ekibinin oluşmasını sağlayan ilk atölyedir. Sekiz katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

⁶⁶ Bu atölyede, Burcu Şimşek kolaylaştırıcıydı.

b. Dijital Hikâye Anlatımı Kolaylaştırıcı Eğitimi Atölyesi-II
(Mart 2012)⁶⁷

Bu atölye kolaylaştırıcı eğitimi amacıyla yapılmıştır ve sekiz katılımcı ile tamamlanmıştır.

c. Kökler, İzler ve Gölgeler (Mayıs 2014)⁶⁸

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek Lisans Dersleri kapsamında kolaylaştırıcı eğitimi olarak beş katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

d. Ötekinin Yüzü (Mayıs 2015)⁶⁹

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek Lisans Dersleri kapsamında kolaylaştırıcı eğitimi olarak iki katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

e. Bon Appetit (Mayıs 2016)⁷⁰

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek Lisans Dersleri kapsamında kolaylaştırıcı eğitimi olarak altı katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

f. Evde Hissettiren Şeyler (Mayıs 2017)⁷¹

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek Lisans Dersleri kapsamında kolaylaştırıcı eğitimi olarak iki katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

g. Yol Halleri (Mayıs 2018)⁷²

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek Lisans Dersleri kapsamında kolaylaştırıcı eğitimi olarak yedi katılımcı ile gerçekleştirilmiştir.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Kolayla-tirici-Egitimi-2009>

67 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Hatice Şule Oğuz, Gökçe Zeybek Kabakçı, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Kolayla-tirici-Egitimi-2012>

68 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şenel kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Kokler-Izler-ve-Golgeler>

69 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Otekinin-Yuzu>

70 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Bon-Appetit>

71 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Evde-Hissettiren-Seyleler>

72 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/roots/Yol-Halleri>

2. Hacettepe Üniversitesi Kurum Kültürünü Güçlendirmek için Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri

a. Hacettepe'de/'den Erasmus Dijital Hikâyeleri (Aralık 2011)⁷³

Bu atölyede, Erasmus Değişim Programı ile Avrupa Birliği ülkelerine giden ve eğitimlerine bir dönem burada devam etmiş yedi Hacettepe Üniversitesi öğrencisi ve gençlik programları kapsamında Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan bir akademisyen değişim deneyimlerini paylaşmışlardır.

b. Erasmus Maceram 2013 (Mart 2013)⁷⁴

Bu atölyede, Erasmus Değişim Programı ile Avrupa Birliği ülkelerine giden ve eğitimlerine bir dönem burada devam etmiş Hacettepe Üniversitesi öğrencileri Erasmus deneyimlerini paylaşmışlardır. Bu atölyede anlatılan beş dijital hikâyenin gösterimi, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi'nin ev sahipliğinde 2013 yılında gerçekleşen 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'nda yapılmıştır.

c. Erasmus Maceram 2014 (Nisan 2014)⁷⁵

Bu atölye Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından HÜ Bilimsel Araştırma Birimi'nce desteklenen "Hacettepe Üniversitesi Öğrencileri ve Çalışanlarıyla Kurum Kültürünü Geliştirmek Üzere Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri Düzenlenmesi" başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Atölyede, Erasmus Değişim Programı ile Avrupa Birliği ülkelerine giden ve eğitimlerine bir dönem burada devam etmiş Hacettepe Üniversitesi öğrencileri Erasmus deneyimlerini paylaşmışlardır. Atölyede anlatılan beş dijital hikâye, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen "Hacettepe'nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri" adlı etkinlikte gösterilmiştir.

73 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı. <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>

74 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şenel, Çağrı Çakın, Şengül İnce, Merve Gonca Sağır kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2013>

75 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şenel, Çağrı Çakın kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2014>

d. Merhaba Hacettepe (Mart 2014)⁷⁶

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi Öğrenci Temsilcileri Konseyi Uluslararası Öğrenci Komisyonu, Ulusal ve Uluslararası Eğitim İşbirliği Genel Koordinatörlüğü ve Hacettepe Üniversitesi TÖMER işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Atölyede anlatılan 16 dijital hikâye, 7 Mayıs 2014 tarihinde Hacettepe Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen “Uluslararası Öğrenciler Günü” etkinliği kapsamında gösterilmiştir.

e. Dijital Geyikler 2012 (Nisan 2012)⁷⁷

Bu atölyede, Hacettepe Üniversitesi’nde okuyan farklı fakültelerden sekiz üniversite öğrencisi öğrencilik, üniversite ve kampüsle ilgili deneyimlerini paylaşmışlardır.

f. Dijital Geyikler 2013 (Nisan 2013)⁷⁸

Bu atölyede, Hacettepe Üniversitesi’nde okuyan farklı fakültelerden dört üniversite öğrencisi öğrencilik, üniversite ve kampüsle ilgili deneyimlerini paylaşmışlardır. Bu hikâyelerin gösterimi Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi’nin ev sahipliğinde gerçekleşen 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı’nda yapılmıştır.

g. Dijital Geyikler (Nisan 2014)⁷⁹

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından HÜ Bilimsel Araştırma Birimi’nce desteklenen “Hacettepe Üniversitesi Öğrencileri ve Çalışanlarıyla Kurum Kültürünü Geliştirmek Üzere Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri Düzenlenmesi” başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Atölyede, Hacettepe Üniversitesi’nde okuyan farklı fakültelerden beş üniversite öğrencisi, öğrencilik, üniversite ve kampüsle ilgili deneyimlerini paylaşmışlardır. Atölyede üretilen hikâyeler, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim

76 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Hatice Şule Oğuz, Gökçe Zeybek Kabakçı, Çağrı Çakın, Şengül İnce, Umut Can Çelik kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Merhaba-Hacettepe>

77 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Eda Çetinkaya Yarımçam, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Dijital-Geyikler-2012>

78 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Eda Çetinkaya Yarımçam, Evren Sertalp, Burcu Şenel, Merve Gonca Sağır, Umut Can Çelik kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Dijital-Geyikler-2013>

79 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın, Umut Can Çelik kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Dijital-Geyikler-2014>

Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen “Hacettepe'nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri” adlı etkinlikte gösterilmiştir.

h. Gece Gündüz Hacettepe (Şubat 2015)⁸⁰

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından HÜ Bilimsel Araştırma Birimi'nce desteklenen “Hacettepe Üniversitesi Öğrencileri ve Çalışanlarıyla Kurum Kültürünü Geliştirmek Üzere Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri Düzenlenmesi” başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. Atölyede, Hacettepe Üniversitesi'nde çalışan altı idari personeli üniversitedeki iş yaşamı deneyimlerini paylaşmışlardır. Atölyede üretilen hikâyeler, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen “Hacettepe'nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri” adlı etkinlikte gösterilmiştir.

i. Engelsiz Hacettepe (Şubat 2015)⁸¹

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından HÜ Bilimsel Araştırma Birimi'nce desteklenen “Hacettepe Üniversitesi Öğrencileri ve Çalışanlarıyla Kurum Kültürünü Geliştirmek Üzere Dijital Hikâye Anlatımı Atölyeleri Düzenlenmesi” başlıklı proje kapsamında gerçekleştirilmiştir. HÜ Engelsiz Hacettepe Topluluğu işbirliği ile yapılan bu atölyede anlatılan beş dijital hikâye, 25 Şubat 2015 tarihinde HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından gerçekleştirilen “Hacettepe'nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri” adlı etkinlikte gösterilmiştir.

3. Derslerin içine sızan dijital hikâye anlatımı atölyeleri

1. İletişim Fakültesi Doktora Dersleri

a. Çocukluğum (Mart 2017)⁸²

Bu atölye, HÜ İletişim Fakültesi “Gündelik Hayatın Tarihi” Doktora dersi kapsamında dersi alan beş öğrenci ile gerçekleştirilmiştir.

80 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı, Eda Çetinkaya Yarımçam, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Gunduz-Gece-Hacettepe>

81 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Çağrı Çakın, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Engelsiz-Hacettepe>

82 Bu atölyede Şengül İnce kolaylaştırıcıydı.

b. Bon Appetit: Chef (Aralık 2017)⁸³

Bu atölye Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi “Yemek, Kültür, Kimlik” Doktora Dersi kapsamında dersi alan dört doktora öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

d. Kalem Meselesi (Aralık 2017)⁸⁴

Bu atölye Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi “Gündelik Hayat İncelemeleri” Doktora Dersi kapsamında, dersi alan beş doktora öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

e. Çocuk Oyunağı (Mayıs 2018)⁸⁵

Bu atölye HÜ İletişim Fakültesi “Gündelik Hayatın Tarihi” Doktora dersi kapsamında beş öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

2. Lisans işbirlikleri

a. Her Çocuk Masal: Pembe Güneş'ten Folyolanmış Mars'a (Aralık 2017)⁸⁶

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda yürütülen “Erken Çocukluk Eğitiminde Bilişim Teknolojileri” dersi kapsamında onaltı katılımcıyla gerçekleştirilmiştir.

b. Her Çocuk Masal: Rengarenk Keşifler (Aralık 2017)⁸⁷

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda yürütülen “Erken Çocukluk Eğitiminde Bilişim Teknolojileri” dersi kapsamında onyeddi katılımcıyla gerçekleştirilmiştir.

<http://www.digitalstoryhub.org/Cocuklugum>

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Engelsiz-Hacettepe>

83 Bu atölyede Şengül İnce kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Bon-Appetit-Chef>

84 Bu atölyede, Şengül İnce, Eda Çetinkaya Yarımçam kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Kalem-Meselesi>

85 Bu atölyede, Şengül İnce, Eda Çetinkaya Yarımçam kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/child/Cocuk-Oyuncagi>

86 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Eda Çetinkaya Yarımçam, Evren Sertalp, Çağrı Çakın, Burcu Şenel, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Her-Cocuk-Masal-Pembe-Gune-ten-Folyolanmi-Mars-a>

87 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şenel, Evren Sertalp kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Her-Cocuk-Masal-Rengarenk-Ke-ifler>

3. Diğer işbirlikleri-Kurumsal ve Kişisel

a. Ideal me for my ideal job (Mayıs 2014)⁸⁸

Bu atölye, Georg Simon Ohm Business School ortaklığı ile Technische Hochschule Nürnberg Georg Simon Ohm Üniversitesi'nde onsekiz işletme fakültesi öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir.

b. Discovering Secrets of Ankara: Erasmus IP Project (Mart 2013)⁸⁹

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu'nun koordinatörlüğünde, 24 Şubat-9 Mart 2013 tarihleri arasında gerçekleşen "Erasmus IP Project: Discovering the Secrets of Ankara" projesi kapsamında Belçika, Slovenya, Almanya ve Hollanda'dan Hacettepe Üniversitesi'ne gelen 25 öğrenci ile 14 yüksekokul öğrencisinin katılımı olduğu atölye sonucunda 39 dijital hikâye ortaya çıkmıştır.

c. Dijital Gözetimli Yaşam (Kasım 2014)⁹⁰

Bu atölye, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Alternatif Bilişim Derneği işbirliği ile gerçekleştirilen Dijital Gözetime Karşı Farkındalık ve Kem Gözlere Şiş Haftası Etkinliği kapsamında, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde yedi iletişim fakültesi öğrencisi ile düzenlenmiştir. Atölyenin amacı, lisans eğitimi almakta olan İletişim Fakültesi öğrencilerinden oluşan katılımcı grubu ile dijital gözetimin gündelik yaşamlarındaki yansımalarını görünür kılmak ve konuyu bu deneyim paylaşımı üstünden tartışmaya açmaktır.

d. Toplumsal İçerme Zamanı Çocuklardan Çocuklar İçin Dijital Hikâyeler (Mayıs 2014)⁹¹

Bu atölye, Bilkent Üniversitesi Laboratuvar Uluslararası Okulu'ndan (BLIS) dört ilköğretim öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler engeli

88 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Gökçe Zeybek Kabakçı kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/int/Ideal-me-for-my-Ideal-Job>

89 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı, Evren Sertalp, Burcu Şenel kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/int/ERASMUS-IP-Project-Snapshot-Digital-Storytelling-Workshop>

90 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Çağrı Çakın, Fatme Mehmed, Furkan Dilben kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Dijital-Gozetimli-Ya-am>

91 Bu atölyede, Burcu Şimşek, Şengül İnce, Gökçe Zeybek Kabakçı, kolaylaştırıcıydı.

olan çocukların tedavi gördüğü bir rehabilitasyon hastanesine ziyaret deneyimlerini dijital hikâyeleriyle anlatmışlardır.

4. Yüksek lisans tezi kapsamında Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi

a. Farklı Kelimeler, Farklı Dünyalar (Mayıs 2018)⁹²

Hacettepe Üniversitesi İletişim Bilimleri yüksek lisans programı öğrencisi Dina Herrera'nın yüksek lisans tezi kapsamında Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nde gerçekleştirilen Farklı Kelimeler Farklı Hayatlar (Different Wor(l)ds) atölyesinde, mütercim tercümanlık bölümü lisans öğrencisi olan beş katılımcı kültürel karşılaşmalar üzerine hikâyelerini paylaşmışlardır.

92 Bu atölyede, Dina Herrera Fernandez, Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şimşek kolaylaştırıcıydı.

<http://www.digitalstoryhub.org/Farkli-Kelimeler-Farkli-Dunyalar-Different-Wor-l-ds>

e. Sesi, sözü dolaşıma sokmak: www.dijitalhikayeler.org⁹³, etkinlikler, akademik yayınlar

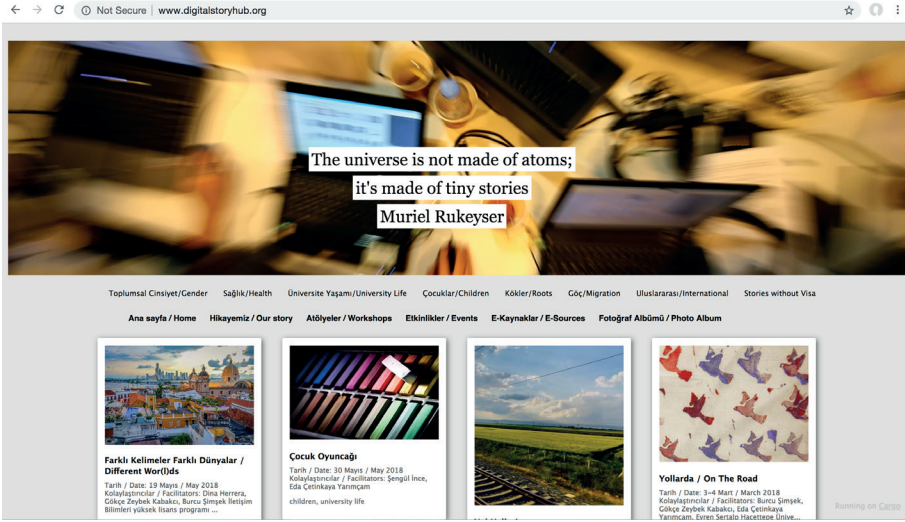
Dijital hikâye anlatımı atölyelerinde, hikâye çemberinde hikâyelerin paylaşılması ve devamında dijital bir form alan hikâyelerin öncelikle grup içi gösterimde, atölyedekilerle paylaşımlarını takiben bir internet sitesinden erişilebilir hale gelmesi ve bir takım etkinliklerle yüzyüze ortamlarda gösterimlerinin ardından forum etkinlikleri ile dijital hikâyeler üstüne diyalog ortamlarının yaratılması da kolaylaştırma faaliyetinin başka bir kısmına denk geliyor. Hartley ve McWilliam, Walt Whitman'ın "iyi şairlerin olabilmesi için, harika dinleyiciler olması gerekir" sözlerini hatırlatırlar ve eklerler "Dijital hikâye anlatımı bunların her ikisini de elde etmek için iyi bir yoldur" (Hartley ve McWilliam, 2009, s. 35).

Dijital hikâye anlatımındaki anlatıcılar, sıradandır ve cesurca karşı durdukları şey, kendilerine dair üretilegelen temsillerdir. Hartley'nin de ifade ettiği üzere, artık temsilcilere riayet etmekten hoşnut değiliz; doğrudan ses, eylem, yaratıcı ifade ve artarak bilgi istiyoruz (Hartley, 2008, s. 207). Bu bağlamda da, özellikle bilgi ile ilişkilenen kurumlar olarak yüksek öğretim kurumlarında örgütlenen ya da yükseköğrenim kurumları ile işbirliği içinde olan dijital hikâye anlatımı insiyatifleri önem kazanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde Hikâye Merkezi ile başlayan hareket, kendine dünyanın pek çok üniversitesinde yer edinmiş durumdadır. Bir bakıma da dijital hikâye anlatımı pratikleri, toplumun farklı kesimleri ile üniversite ilişkisine, içinde yaşanan toplumun meselelerine birlikte kafa yorulmasına ve hikâyeler üstünden değişim için sorumluluk alarak eğitim programlarında değişikliklere gidilmesine kadar gerçekleştirilen bir eylemlilik olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda İngiltere'de Pilgrim Projects'in gerek tıp fakülteleri ve gerekse hemşirelik okulları ile meslek eğitimi ve meslek içi eğitim müfredatlarına dijital hikâye anlatımı atölyelerinin kullanılmasına dair girişimleri olumlu örnekler olarak devrededir. Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde çalışmalarını sürdüren Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nin yürüttüğü atölyelerden çıkan dijital hikâyeler, gerek ders bağlamlarında gerekse toplu etkinliklerle dolaşıma girmektedirler. Eğitim programlarımızda dijital hikâyelerin kullanılmasına ek olarak, bu bölümde değineceğim başlıklarda atölyelerimize katılanların sesleri ve sözlerini paylaşmanın farklı bağlamlarına işaret ediyorum.

93 <http://www.digitalstoryhub.org>

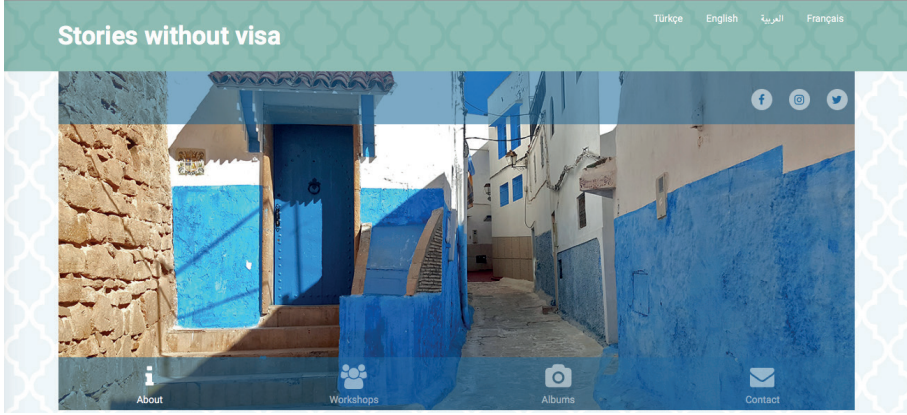
1. Çevrimiçi Platformlar: Websayfaları ve sosyal medya

Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi bünyesinde Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nin kurulmasının önemli bir aşaması da Amargili Kadınlarla Dijital Hikâye Hikâye Anlatımı atölyelerinin tamamlanmasını takiben açılan <http://www.dijitalhikayeler.org> internet sayfamız oldu. Bu sayfa 2013 yılında 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'nı düzenledikten sonra, uluslararası erişimi kolaylaştırmak için www.digitalstoryhub.org domain ismi ile birlikte çalışmaya başladı. Atölyemiz kolaylaştırıcılarından Çağrı Çakın'ın pratik ancak estetik çözümü ile dijital hikâyelere erişimi kolay ve kullanımı işlevsel olan bir internet sayfasına kavuştuk. Bu internet sayfasının temel özelliği, tüm atölyelerdeki dijital hikâyelere katılımcıları rıza gösterdiği müddetçe ulaşabiliyor olması ve her bir dijital hikâyenin katılımcıları tarafından belirlenen isim altında, üretildiği atölyeyi temsil eden bir fotoğraf eşliğinde albüme yerleştiriliyor olması. Ayrıca bu internet sitesinde atölyelerden katılımcıların izinleri ile toplu fotoğraflar da bir fotoğraf albümünde paylaşılmaktadır. Etkinlikler kısmında atölye olarak gerçekleştirilen toplu gösterimler ve forumların afişlerinin yanı sıra atölye ekip üyelerinin katılım gösterdikleri konferanslara dair bilgiler de yer verilmektedir. Ayrıca E-Kaynaklar bölümünde atölye ekip üyeleri tarafından dijital hikâye anlatımı bağlamında yayınlanan makalelere dair künye bilgisi ve açık kaynak olanlara da doğrudan link ile erişim sağlanmaktadır. Bu bakımdan da internet sayfası sadece atölyelerde yaratılan dijital hikâyelerin değil, aynı zamanda o atölyelere dair teori ile irdelenerek oluşturulan özgün akademik araştırma metinlerini de içermektedir.

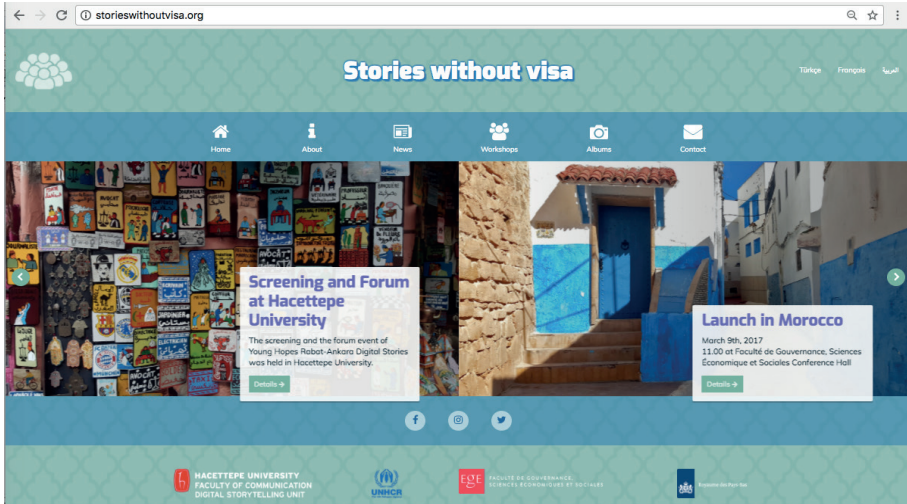
Görsel 10. www.digitalstoryhub.org internet sitesi ekran görüntüsü

HÜ Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nin bir diğer internet sitesi ise, UNHCR Fas Ofisi ile işbirliğiyle yürütülmüş olan Vizesiz Hikâyeler projesi kapsamında, bu projede yürütülen atölyelerde ortaya çıkan dijital hikâyelerin dolaşıma girmesi için özel olarak, fakültemiz Masaüstü Yayıncılık Atölyesi uzmanı Gökçer Erdem tarafından tasarlanmış olan www.storieswithoutvisa.org adlı internet sitesidir. Bu internet sitesi, Vizesiz Hikâyeler [Stories Without Visa] projesinde gerçekleştirilen ilk atölyeden sonra dijital hikâyelerin gösterimi ve katılımcıları ile forum etkinliği sırasında açıldı. İnternet sitesi dört dilde dolaşıma girdi: Türkçe, İngilizce, Arapça ve Fransızca. Bu internet sitesinde yer alan ve adını projenin adından alan "Vizesiz Hikâyeler" Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi, Genç Umutlar –Rabat ve Genç Umutlar-Ankara Dijital Hikâyeleri, İngilizce, Fransızca ve Türkçe, Arapça altyazı ile erişimdedir. 2018 yılı itibarıyla mültecilerle ve sığınmacılarla yapmakta olduğumuz atölyelerden dijital hikâyeler, Türkçe, Arapça ve İngilizce dolaşıma giriyorlar.

Görsel 11. www.storieswithout.org internet sitesinin açılış sayfası Rabat sokaklarından atölyemizden Evren Sertalp'in çektiği bir fotoğraf ile ekran görüntüsü.

'Vizesiz Hikâyeler' projesi kapsamında öngörülen, Fas'ta mültecilerle çalışan bir sivil toplum kuruluşunun bu internet sitesini iki yıldan sonra bizden devralmasıydı. Ancak, Vizesiz Hikâyeler projesi, Fas'ta işbirliği yapılan EgE Üniversitesinde meydana gelen yönetim değişikliği ile Fas yerine Hacettepe Üniversitesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi bünyesinde UNHCR, ASAM ve diğer sivil toplum kuruluşları ile girilen işbirlikleri ile sürdürülmeye devam edildiği için sitenin yönetimi hâlâ bizim tarafımızdan yapılmaktadır.

Görsel 12. www.storieswithoutvisa.org internet sitesinden etkinlik duyuruları sayfası ekran görüntüsü.

Mültecilerin dijital hikâyelerine sanal bir ev yaratan Vizesiz Hikâyeler internet sitesinde ayrıca farklı bağlamlarda gerçekleştirilen ve mültecilerin dijital hikâyelerinin toplu gösterimlerine ve forum etkinliklerine dair kısa bilgi notları da paylaşılmaktadır.

2. Dijital Hikâye Anlatımı Etkinlikleri:

Toplu gösterimler, forumlar, konferanslar, seminerler, sergiler

Dijital hikâye anlatımı hareketinin, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi bağlamında Türkiye'deki seyrini anlatmaya niyetlendiğim bu kitapta, fazlaca anlatmak ve dinlemek kavramlarını kullandım. Çünkü, dijital hikâye anlatımı atölyelerinin harekete geçirmeye çalıştığı şey, bu iki politik eylemdir. Bu bakımdan da dijital hikâye anlatımı atölyelerinde katılımcıların anlattıkları hikâyelerin başkaları tarafından da dinlenmesini ve bu hikâyelere yansıyan deneyimler üstünden toplumsal meselelerin konuşulmasına olanak sağlanan forumlarla başka konuşabilirliklerin de yaratılması, hikâye çemberlerinin genişletilmesine denk gelmektedir. Bu bağlamda dijital hikâyelerin gösterildiği toplu etkinlikleri ya da CerModern'e 2017 yılında Dünya Mülteciler Günü'nde yerleştirilen kiosk gösterim ünitesi gibi bir düzenek ile etkinliğe katılanların Genç Umutlar Dijital Hikâyeleri'ni dinlemelerini sağlamanın çemberin genişlemesine yardım ettiğini düşünüyorum.

Görsel 13. CerModern'de 20 Haziran 2017 Dünya Mülteciler Günü kapsamındaki etkinliklerde yerleştirilen dijital hikâye anlatımı kiosku.

Toplu gösterimi takip eden forum etkinlikleri, 16 Mart 2013 tarihinde II. Uluslararası Feminist Forum programı kapsamında “Böyleyken Böyle” Dijital Hikâyeleri’nin gösterimini ardından gelişen şahane sohbet ortamının ürünüdür. Bu etkinlikten sonra gelişen toplu gösterim etkinliklerinin ardından programa bir forum etkinliği de eklemeye özen gösterir olduk.

Evsahipliği yaptığımız, 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı “CREATE, ACT, CHANGE” kapsamında bildiri sunumlarının dışında, sunum yapılan salonların açıldığı fuaye alanında, altı LCD ekranda, üç tanesi HÜ İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nden, kalan üç tanesi ise ABD’den Hikâye Merkezi arşivinden, Yeni Zelanda’dan ve Avrupa’da ENDKIST Projesi’nden gelen dijital hikâyelerin gösterimi yapıldı. Ayrıca tüm konferans günleri boyunca ana konferans salonunda, konferansa katılmayan ancak dijital hikâyelerini gönderenlerin sesleri dolaşmıyordu.

Görsel 14. 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı: Create, Act, Change afişi

Hacettepe Üniversitesi’nde kurum kültürünü güçlendirmek üzere, üniversitemiz öğrencileri ve çalışanları ile gerçekleştirdiğimiz çeşitli temalardaki dijital hikâye anlatımı atölyelerinden dijital hikâyeleri ise 25 Şubat 2015 tarihinde “Hacettepe’nin Yüzleri, Sesleri Renkleri” adlı gösterim etkinliğinde Beytepe Kampüsü’nde Edebiyat Fakültesi Bedrettin Cömert Salonu’nda paylaşıldı.

Görsel 15. Hacettepe'nin Yüzleri, Sesleri, Renkleri Dijital Hikâyeleri gösterim afişi

Toplu gösterim ve forum etkinliğinin köprü kuran deneyimini, “Orada ve Burada: Melbourne’de Yaşayan Türkiye’den Göç Etmiş Kadınlardan Dijital Hikâyeler” koleksiyonunun gösteriminde Melbourne ve Ankara arasında 4 Mart 2015 yılında eşzamanlı çevrimiçi forum etkinliği olarak tasarladığımız “Sen Oradayken Burada Benim Hayatım” Çevrimiçi Dijital Hikâye Anlatımı Etkinliği adı altında gerçekleştirdik. Melbourne’de dijital hikâyelerini anlatmış olan Avusturalya’ya göç etmiş ya da göçmen ailelerde dünyaya gelmiş Türk-Avustralyalı kadınlar ve yakınları, Moreland Türk Derneği’nden üyeler, Monash Üniversitesi’nden akademisyenler akşam gösterim için ACMI’de buluştular. Eşzamanlı olarak Ankara’daki atölyemize o dönemde Türkiye’deki Avustralya Büyükelçisi olan James Larsen ve Avustralya’da Orada ve Burada Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinde dijital hikâyelerini anlatmış olan kadınların uzunca süredir görmedikleri yakınları ve arkadaşları olan kadınlar gelmişti.

Avustralya’da ve Türkiye’de eşzamanlı olarak dijital hikâyeler izlendi ve üstüne çevrimiçi bir ortamda Avustralya’ya göç deneyimi konuşuldu. Avustralya’da yaşam sürerken Türkiye’de neler yaşandığını da Türk-Avustralyalı kadınların yakınları ve arkadaşları paylaştı. Bu ortamda zaman ve mekân farkını sıfırlayan bir buluşmayı yeni medya teknolojileri vasıtasıyla sağlayabildik. Bu etkinlik sırasında ben, *Orada ve Burada* atölyelerine katılan kadınlara atölyeleri tamamladığımız Eylül 2014’te atölye katılımcısı Melbourne’deki kadınlara verdiğim sözü tutmak için, atölyeyi birlikte yaptığımız kadınlarla birlikte Melbourne’deydim. Hep

birlikte hikâyelerini Victoria eyaletinde olabilecek en merkezi yerde, Melbourne’de Federation Square’de yer alan ACMI’de onlarla izliyor ve konuşuyorduk.

Avustralya’ya göçün bir başka boyutu olan Avustralya’dan Türkiye’ye geri göçü ise, Türkiye’de yaşayan Avustralyalılar ve Türk-Avustralyalıların dijital hikâyeleri üzerinden irdelediğimiz “Çok Odaklı Yaşamlar: Türkiye’deki Avustralya Dijital Hikâyeleri” adlı gösterim etkinliğinde paylaştık.

Görsel 16. Çok Odaklı Yaşamlar Türkiye’deki Avustralya Dijital Hikâyeleri gösterim etkinliği afişi.

Vizesiz Hikâyeleri’n Fas’ta gerçekleştirdiğimiz gösterimi takiben yer alan forumda, Fas’taki atölye katılımcılarımızdan gönüllü olanlar, forumda etkinliğe katılan dinleyicilerle sorular ve cevaplar şeklinde diyaloga girdiler. Fas Göç Bakanlığı’ndan bürokratların yanı sıra Birleşmiş Milletler kuruluşlarından üst düzey yöneticilerin de katıldığı etkinlikte, mülteci yetişkin ve çocukların eğitim sorunlarından aileleri ile bir araya gelmelerine ve istihdam koşullarına kadar pek çok mesele konuşuldu.

Fas’ta ve Türkiye’de genç mültecilerle gerçekleştirdiğimiz Genç Umutlar Rabat ve Ankara Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinden dijital hikâyelerinin gösterimini, 25 Mayıs 2017 tarihinde CRIP T Political Theory and Cultural Studies: Other Voices and New Perspectives⁹⁴ konferansı

94 https://docs.wixstatic.com/ugd/f27707_168c02212d8744babb2e8f0a4b14c4c4.pdf

kapsamında gerçekleştirdik. Gösterimi takiben ise Genç Umudlar – Ankara atölyesine katılan gençlerle “Geleceği Konuşmak” başlıklı bir forumda buluştuk. Sahnedeki mülteci gençlerle dinleyiciler arasında, birlikte aynı toplum içinde yaşamaya dair bir sohbet gelişti. Forumda sorular sadece salondaki dinleyicilerden sahnedeki katılımcılara gelmedi, sahnedeki katılımcılarda salondaki dinleyicilere sorular sorarak karşılıklı bir konuşma akışı yakalandı.

Dünya Emekçi Kadınlar Günü 8 Mart 2018’te ise Ankara’da yaşayan Suriyeli kadınların katılımıyla, onlarla gerçekleştirdiğimiz Barışı Uman Kadınların Gücü Dijital Hikâyeleri’ni izledik. Beytepe Kampüsü Mehmet Akif Ersoy Salonu’nda gerçekleştirdiğimiz gösterim etkinliğine sadece katılımcı Suriyeli kadınlar değil onların tanıdıkları başka kadınlar da çocuklarıyla geldiler. Üniversitemizden de yoğun katılımı gerçekleştiren gösterim sonrası, basına kapalı bir forum etkinliğinde, kadınların baharatla anlattıkları hikâyelerini merkeze alan, buradaki yaşantılarındaki sıkıntıları dile getirdikleri, dinleyici Suriyeli kadınların da katılımıyla soruların başka hikâyelerin anlatılmasına olanak sağladığı bir diyalog ortamı oluştu ve bu etkinlikle 8 Mart’ı birlikte kutlamış olduk.

**BARIŞI UMAN
KADINLARIN GÜCÜ**
MÜLTECI KADINLARDAN DİJİTAL HİKÂYELER

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ve Hacettepe Üniversitesi, Uluslararası Dünya Kadınlar Günü etkinliği vesilesiyle “Barışı Uman Kadınların Gücü” başlıklı dijital hikâyelerin gösterimini ve forumunu onurlandırmanızı rica eder.

8 Mart 2018 • 10.30 - 12.00
Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü • Mehmet Akif Ersoy Salonu

10.30 - 10.45 **Açılış Konuşmaları**
Burcu Şimşek, Dekan V. İletişim Fakültesi
Katharina Lump, UNHCR Türkiye Temsilcisi

10.45 - 11.00 Barışı Uman Kadınların Gücü:
Mülteci Kadınlardan Dijital Hikâyeler
Gösterim

11.00 - 11.10 Ara

11.10 - 12.00 Mülteci Kadınların Gündelik Hayat Deneyimleri
Mülteci Kadınlara Forum
Moderatörler: Burcu Şimşek, Selin Unal

 UNHCR
The UN Refugee Agency

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
İLETİŞİM FAKÜLTESİ
Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi

Görsel 17. Barışı Uman Kadınların Gücü Dijital Hikâyeleri Gösterim ve Forum etkinliği afişi.

2018 yılı içinde gerçekleştirdiğimiz diğer iki etkinlik ise iki farklı program kapsamındaydı. Biri Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Uygulama ve Araştırma Merkezi HÜGO ile 9 Mayıs 2018 tarihinde gerçekleştirdiğimiz “Türkiye’de Genç Mültecilerin Gündelik Hayatı” Sempozyumu kapsamındaki “Yollarda Dijital Hikâyeleri”nin gösterimi ve forumuydu. Bu atölyede ortak yönleri gönüllü çalışarak kendileri gibi güçlükler çekmiş gençlere destek olmaya çalışan iki mülteci ve bir Türkiyeli gençle, genç olmak ve onların yeni bir yaşam kurma mücadelesinden söz ettik. Diğer bir etkinlik ise İstanbul’da düzenlenen Transmaking Public⁹⁵ etkinliği içinde yapıldı. İstanbul’da yaşayan mülteci ve Türkiyeli çocuklarla 18 Ekim’de gerçekleştirdiğimiz SayDök Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nden dijital hikâyelerin, 19 Ekim’de İTÜ Taşkışla Kampüsü’nde gösterim ve forum etkinliğini yaptık. Katılımcı çocuklarla hem katıldıkları dijital hikâye anlatımı üzerine hem üniversite eğitimi üzerine konuştuk. Daha önce hiç üniversite binasına girmediklerini söyleyen çocukları üniversite öğrencisi gönüllüler, kampüsü gezdirdiler ve çocuklar üniversitenin içinde olmanın, burada neler yapıldığının deneyimi ile etkinlikten ayrıldılar. Kadınlara ve Kızlara Şiddete karşı 16 Aktivizm Günü etkinlikleri çerçevesinde, toplumsal cinsiyet bazlı söylemsel şiddete karşı kadınlarla gerçekleştirdiğimiz “Doyasıya Kadınız, Gönlümüzce Varız” ve erkeklerle gerçekleştirdiğimiz “Elinin Hamuruyla Adam Gibi” atölyelerinden “Turuncu Dijital Hikâyeleri”nin gösterimini ise 4 Aralık 2018’de Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü Mehmet Akif Ersoy Salonu’nda gerçekleştirdik.

Görsel 18. Turuncu Dijital Hikâyeleri gösterim etkinliği afişi.

95 <http://transmaking.amberplatform.org/tr/>

3. Akademik Yayınlar:

Dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile ilişkilennmem akademik bir kurum içinde, akademik bir örgütlenme içinde gelişti. Ancak bu ilişki, akademi ile toplumun farklı kesimleri arasında buluşma noktaları yaratma şekilleri bularak ilerliyor. İçinde yaşadığımız toplumun bazen de topluluğun deneyimlerini bilgiye dönüştürmek de dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile sesleri dolaşıma sokmanın başka bir yolu olarak beliriyor. Atölyenin kuruluşundan beri, her bir atölyeyi tasarlarırken aklımızda mutlaka araştırma soruları oldu. Şimdi bu kitabı yazarken dönüp baktığımda her bir atölyeden akademik yayın üretecek kadar uzunca vaktimizin olmadığını ancak çokca sesi, kendi kelimeleri, kendi dillerinde ve kendi seçtikleri/yarattıkları görseller ile dolaşıma sokabilmiş olmanın coşkusunu taşıdığımızı bir kez daha görüyorum. Diğer tarafta da atölye ekip üyelerinin birlikte ya da bireysel, Türkçe ve İngilizce yayınladıkları akademik makalelerle dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile kendi çalışma alanları arasında bağlantılar kurduklarını ve o alanların bilgisini de dijital hikâye anlatımının akademik tartışmalarına taşıdıkları belirginleşiyor. Bu bakımdan dijital hikâyelerle dolaşıma girmesini sağladığımız sesler, aslında akademik yayınlar vesilesiyle de farklı bir dinleyici kitlesine ulaşmış oluyor. Evsahipliği yaptığımız 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'nda sunulan bildirilerden bir seçkiyle makale haline dönüşenler arasında, *Culture Science Journal*'ın Cilt 8, Sayı 2 (2015) Broadening Digital Storytelling Horizons⁹⁶ sayısında atölyemizden benim konuk editör olarak sunuşum ile birlikte dört makale yer aldı. 2012 yılından günümüze kadar dijital hikâye anlatımı temalı atölyemizden çıkmış yayınlarımız ise şöyle sıralanabilir.

1. **Using Digital Storytelling as a Change Agent for Women's Participation in the Turkish Public Sphere**⁹⁷
Burcu Şimşek (2012)
2. **Enhancing Women's Participation in Turkey Through Digital Storytelling**⁹⁸
Burcu Şimşek makale (2012)
3. **Hikâye Anlattıran, Hikâyemi Anlatan, Kendi Hikâyesini Yaratan Çember: Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesinde Birbirine Karışan Sesler/im** (2013)

96 <https://culturalscience.org/13/volume/8/issue/2/>

97 <https://eprints.qut.edu.au/50894/>

98 <https://culturalscience.org/articles/abstract/10.5334/csci.45/>

Sahanın Sesleri içinde kitap bölümü.

Burcu Şimşek

4. **Kadın Mutfağından Dijital Hikâyeler: Ocakta Yemeğim Var**⁹⁹
Burcu Şimşek ve Şengül İnce (2014)
5. **Orada ve Burada: İki Göçmen Türk Kadından Dijital Hikâyeyle Avustralya'daki Kırk Yılı Hatırlamak**¹⁰⁰
Burcu Şimşek (2014)
6. **The pot, the cup and the jar: Coming together in/for stories**¹⁰¹
Şengül İnce (2015)
7. **Heart of the Story: Connecting Digital Storytelling to Sociology of Emotions**¹⁰²
Gökçe Zeybek Kabakçı (2015)
8. **The Potential of Digital Storytelling as an Ethnographic Research Technique in Social Sciences**¹⁰³
Hatice Şule Oğuz (2015)
9. **Dijital Hikâyelerle Başka Başka Aşklar: "Aşk Demek" üzerine**¹⁰⁴
Burcu Şenel (2015)
10. **Silence to Sound: Narrating Hearing Loss and Beyond for Health Communication in Turkey**¹⁰⁵
Burcu Şimşek (2015)
11. **Kültürlerarasında Göçmen Haller: "Erasmus Maceram" Dijital Hikâyeleri**¹⁰⁶
Gökçe Zeybek Kabakçı, Burcu Şimşek (2015)

99 http://kwj2000journal.emu.edu.tr/turkcewoman/Vol15Issue_2_Ozet_abstracts.htm

100 <http://www.momentjournal.org/index.php/momentdergi/article/view/71/354>

101 <https://culturalscience.org/articles/abstract/10.5334/csci.79/>

102 <https://culturalscience.org/articles/abstract/10.5334/csci.83/>

103 <https://culturalscience.org/articles/abstract/10.5334/csci.88/>

104 <http://www.momentjournal.org/index.php/momentdergi/article/view/123>

105 <http://193.140.229.51/index.php/EFD/article/view/1013>

106 <https://culturalscience.org/articles/abstract/10.5334/csci.45/>

12. **Toplumsal İçermeyi Düşünmek: Çocuklardan Çocuklara Dijital Hikâyeler**¹⁰⁷
Burcu Şimşek (2015)
13. **Neoliberal Burdens for Women in Academy: 'How dare We Not Work'**¹⁰⁸
Burcu Şimşek (2016)
14. **Yollar, İkilimler ve Düşler: Mülteci Kadınlardan Dijital Hikâyeler**¹⁰⁹
Burcu Şenel (Değini) (2017)
15. **Vizesiz Hikâyeler: Fas'tan ve Türkiye'den Umuda Dijital Hikâyeler**¹¹⁰
Burcu Şimşek (Değini) (2017)
16. **Digital Storytelling for Women's Well-being in Turkey**
(kitap bölümü)
Digital Storytelling: Form and Content¹¹¹ içinde.
Burcu Şimşek (2017)
17. **Türkiye'de Eğitsel Bağlamda Dijital Hikâye Anlatımı Konusuna Eleştirel Bir Yaklaşım**¹¹²
Burcu Şimşek, Yasemin Koçak Usluel, Hatice Çıralı Sarıca, Perihan Tekeli (2018)

107 <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/255544>

108 http://kwj2000journal.emu.edu.tr/turkcewoman/Vol17/Vol17Issue_1_Ozet_abstracts.htm#BSE

109 <http://www.momentjournal.org/index.php/momentdergi/article/view/269/505>

110 <http://www.momentjournal.org/index.php/momentdergi/article/view/292>

111 https://link.springer.com/chapter/10.1057/978-1-137-59152-4_1

112 <http://dergipark.gov.tr/etku/article/332485>

Yollarda

Dünyanın resimlerini hikâyelerimiz aracılığıyla çizer ve bu dünyanın ortasında nasıl davranacağımıza karar veririz. Aslında dünyamızı hikâyelerimiz aracılığıyla yaratırız: Bizi postmodernizmin göbeğine götüren bir içgörü.

–William L. Randall (1999, s. 118)

Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı var. Benim hayatımda kaç bin yıllık hatır var? Bir fincan kahve aşkına yazdım hem yüksek lisans tezimi hem de doktora tezimi. Türk kahvesi olmasa yazabilir miydim? Yok yazamazdım. Bir fincan Türk kahvesi çalışmaya başlamak demek. Ödül demek aslında kahve. Şu kadar sayfa okudum bir okkalı şekersiz kahve daha. Asıl en önemlisi bu yolda yalnız olmadığını bilmek demek. Yıllarca Türk kahvesi içmemiş dostun, dostluk yıllandıkça elinde iki fincan kahve ile odaya girmesi demek.

– Kahve Fanus¹¹³

Kitabın sonuç bölümünü yazmaya oturduğumda, elime aldığım Türk Kahvesi fincanından kahvemi yudumlarken aklıma, 2014 yılında Ocakta Yemeğim Var Dijital Hikâye Anlatımı atölyesinde, Şengül İnce ile atölyeye götürdüğümüz ve numaralandırdığımız mutfak objelerinden bana tombalada çıkan Türk kahvesi kavanozu üstünden anlattığım hikâye geldi. 2009 yılından beri devam eden seyirde yola düşen küçük bir ekibin zaman içinde seslerine daha fazla sesi ve sözü ekleyerek yol almasına dair bir ifade içeriyor dijital hikâyem: “Asıl en önemlisi yolda yalnız olmadığını bilmek demek”¹¹⁴... Yalnız olmadığını bilmenin neden önemli olduğunu, gündelik hayat ile akademinin gündeliği arasında bir bağ kurarak dijital hikâyem anlatımının hayatımda neye denk geldiğiyle toparlayarak bu kitabı sonlandırmak anlamlı geliyor.

113 2014 yılında gerçekleştirdiğimiz Ocakta Yemeğim Var Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi’nde anlattığım dijital hikâyem için bkz. <https://vimeo.com/91286225>

114 Kahve Fanus dijital hikâyemden bir alıntı.

Randall'ın yukarıdaki alıntıda dünyamızı hikâyelerimiz aracılığıyla yaratırız tespitini, bu kitapta farklı ardalardan gelen pek çok akademisyen, çalışmalarında ve dijital hikâye anlatımı kolaylaştırıcısı deneyim paylaşımlarında farklı şekillerde dile getiriyor. Ancak, bunun anlamına dair bir çerçeve çizerek bitirmek, dijital hikâye anlatımının, iletişim çalışmaları bağlamındaki yerine dair daha net bir resim çizmeye de yardımcı olacak gibi duruyor. Hikâye anlatmanın arkaik formlarından günümüze hızlı bir seyirle, dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile Türkiye'deki deneyime odaklandığımızda, başladığımız yıllarda dijital yüklenen anlamlarla günümüzdeki arasında, insana dair olan öğelerin daha fazla konuşulur hale gelmesi ile çözümlerin algoritmalarda bulunamayacağına dair görüşlerin ağırlık kazanmaya başladığını gün geçtikçe daha fazla duyar hale geldiğimizi fark ediyoruz. Diğer bir deyişle, dijital olanaklar, insanların kullanageldikleri arkaik kendini ifade şekillerine farklı olanaklar yaratmaktan öteye geçmiyorlar, hâlâ kimi sesleri daha fazla duyuyoruz, diğer çoğunlukların içindeki biricik hikâyelere alan yaratmak ve bunları, egemen seslerin dünyalarına sokmak bir hayli zor görünüyor. İkincil yazılı kültür ile anlatmaya yatkınlık, sosyal medya ile alıştırmaları yapılan bir şey. Ancak hâlâ anlatılanın ne olduğu ve hangi amaçla anlatılıyor olduğu belirleyici. Downing'in (2001) radikal medyasından aktivist ve alternatif bir hat kurmak mümkünken, mevcut anaakım egemen medya, sahiplik yapılarının önelediği neoliberal hedeflerle eşgüdümlenen tüketim/üretim süreçleri üstünden, kapitalist ereklere karşılayan çemberlerin içine kapanıyor. Sosyal medya app'lerinde görünen anlık yaşam kesitleri, kullanıcı tarafından dolaşıma girip kaybolan "Story"ler. Burada özellikle kullanıcı demeyi yeğliyorum. Tahayyül edilen bir dinleyen/izleyen/takipçi mevcut, karşılık olarak gelen geribildirim yine anlık "like" ve kısa yorum şeklinde, ancak iz bırakmıyor. Diğer bir deyişle, topluluklar ve bağların, çevrimdışı ortamlarda oluşması ve desteklenmesi insani bir ihtiyaç olarak karşımızda duruyor. Bu toplulukların kurulmasına ve bağların oluşmasına destek veren, çevrimdışı bağlamlarda gelişen bir takım birlikte yaratım pratiklerinin de önemi bu noktada belirginleşiyor. Birlikte yaratım pratiklerinde hikâye anlatmayı önceleyen bir form olarak dijital hikâye anlatımıyla katılımcı ya da kolaylaştırıcı olarak ilişkilenecek, yaşamdan deneyimleri anlatma ve dinleme ortak paydasında buluşmaya denk geliyor. Campbell'in hatırlattığı da bu topluluk hissi ve hikâyeler arasındaki bağ: "Eğer sağlıklı bir toplum olacaksak bu, topluluk duygusunu yeniden keşfederek olacak. İhtiyaç duyduğumuz tüm insanlık, sihir ve teknoloji hikâyelerinde bulunuyor" (2017, s. 24).

Dijital tüm teknolojilerden daha ziyade antik teknolojileri devreye sokmak gerektiğine işaret ediyor Lambert: “Basılı, elektronik ve dijital iletişimden daha eski ve daha zor teknolojiler. Bunlar dinlemenin dinamikleri. Kelimelerin ötesinde, anlatıcının bilinçli niyetinin ötesinde, bir duyguya şeklini veren, duygulardan dile hareket eden. Bu sanatlarda ve bilimlerde daha öğrenecek çok şeyimiz var” (2013, s. 139). Bu tip etkin bir dinleme, pratik ve her bir hikâyenin önem taşıdığına dair içten bir kanaat gerektirir (Hessler ve Lambert, 2017, s. 30). Lambert, kendini ve bizler gibi pek çok kolaylaştırıcıyı, “hikâye işçileri, hikâye koçları, hikâyelere olanak tanıyanlar, ebeler, işbirlikçi sanatçılar ve anlatı simyacıları” (2013, s. 139) olarak niteler, hikâye ebeleri ağır totemlerle uğraşır der. İşin özünde hikâyelerle uğraşmak, hikâye ebelerini de değiştirir. Anlatanlar ve dinleyenler arasında, dijital hikâye anlatımı atölyelerinde gelişen bu kişisel ya da sohbet içindeki hikâye anlatımı katılımcılar için keyiflidir ancak asıl işlevi ise toplumsaldır. “Hikâyeler paylaşan *Gruplar*, birbirlerine doğru çekilir ve tutkalanırlar. [...] Geleneksel toplumlarda ve modern olanlarında (anne-çocuk etkileşimleri gibi) sözlü bileşenlerinde, hikâyeler kültürün ve bilginin yeniden üretiminin gereçleridir” (Hartley, 2017, s. 203-204). Topluluk kuran, umursayan, kendini gerçekleştirmeyi içeren “gülümseyen” ve muhalif gruplar arasındaki çatışmaları içeren “çarpan” hikâyeler arasında ayırım yapan Hartley, insanların “gülümseyen” kategoride, (gerçek olduklarında) devletlerin ve (kurgusal olduklarında) kurumların ise “çarpan” kategoride yer aldığını söyler. “Dolayısıyla, medyalaşmış hikâye anlatma aygıtları “çarpan” tarafa aitken, kendini ifade ve haliyle dijital hikâye anlatımı, uzunca bir tarihe sahip olan “hikâye ganimeti”ne “gülümseyen” tarafa aittir. Kültür, hikâye anlatımının kaynağı ve varış noktasıdır. “Ancak sıradan insanlar tarafından provasız, kendilerini ifade ettikleri hikâyeler, onlar hakkında anlatılan ya da onlara anlatılan hikâyelerle aynı değildir” (Hartley, 2017, s. 203-206). Bir topluluğun kendi bilgisini oluşturabilmesi için kendi deneyimine dair hikâyelerle birbirine bağlanması gerekir. Nihayetinde bu ölüm kalım meselesidir Hartley’nin ifadesiyle (2017, s. 217). Bu bakımdan da dijital hikâye anlatımı, “hikâyenin hatırına hikâye” değildir sadece, değişimle ve eylemlilikle ilgilidir. Nasıl bir insan grubu olmak istediğimizle ilişkilidir diğer bir deyişle “Süreç içinde bir yerlerde birisi varolan ya da hayal edilen bir “biz” grubuna erişmeyi ister; amacı politika yapmak için bir topluluk oluşturmaktır” (Hartley, 2017, 220). “[D]emokrasi daima insanın kendi tercihlerini bir biçimde duyurmak için verdiği sözlü bir mücadele olmuştur” (Hendy, 2014, s. 194). Dreher’in, dinlemenin kimin ne noktaya kadar dinlediğiyle şekillenen bir politik mesele olduğunu

anlatırken hatırlattığı, dinlemeyi öğrenmenin, zor sorularla birlikte kalmak anlamına geldiğidir (2009, s. 451).

Kitabın farklı noktalarında anlatma ve dinleme eylemleri üstünden dijital hikâyeye anlatımının politik bir hareket olmasıyla ilgili tespitleri paylaştım. Toplumsal cinsiyet eksenli bir hat kuran atölyenin yapmaya çabaladığı belki de kendi yaşamlarımızın temas ettiği yerlerden dünyanın çamuruna dokunmak Bora'nın ifade ettiği şekliyle:

Politik bir hareket, dünyayı değiştirme gücüne, azmine ve iradesine sahip olduğunda, ancak o zaman bir politik harekettir. Bunun için dünyanın çamuruna dokunması, şimdi ve burada olana gönül indirmesi gerekir. Yani, büyük hedefleri küçük parçalara bölmek, bunu yaparken birbirleri ile ilişkilerini ve büyük hedefi unutmamak. Eylemi yarattığı “fazla”yı özgürleşmeyi, yani o eylemin parçası kılınabilmiş her bir insanı özne haline getirebilmesini ciddiye almak, bundan heyecan duymak, buradan güç almak (Bora, 2011, s. 66).

“[H]ikaye zaman deneyimimizi yapılandırmanın bir yoludur” der Randall (1999, s. 95). Bu kitap ile yapılandırmaya çalıştığım hikâyeye, benimle birlikte hikâyeler anlatan, birbirlerinden farklı yaşamlar sürmekle birlikte, mücadelelerinde yolları kesişen çoğunlukla kadınların deneyimleri. Deneyim, Scott'un hatırlattığı üzere zor bir kelime, onsuz yapamayız. Deneyim yorumlanması gereken bir şeydir ve bir yorumlamadır da.” Deneyim olarak addedilen şey ne aşıkardır ne de dolaysızdır; her zaman çatışmalı ve bu yüzden her zaman siyasidir. [...] Deneyim, bu yaklaşımda, açıklamamızın kaynağı değil, açıklamak istediğimiz şeyin kendisidir. Bu tür bir yaklaşım öznelerin varlığını yok sayarak siyasetin önünü kesmez, bunun yerine öznelerin yaratılış süreçlerini sorgular” (Scott, 2013, s. 172-173). Kadınların deneyimleri de dolayısıyla, her zaman çatışmalı ve her zaman politiktir. Konuşulabilirlikleri de saklıdır kimi zaman. “Biz hep konuşuyorduk, ‘kendi meselelerimiz’ üzerinde...” der Köker ve ekler “Buradaki konuşma hali, sırlarla, saklı tutulanlarla, gizlenenlerle örülü, mutfak köşelerinde, kapı ağızlarında konuşulanlara içkin bir gizlilik ve muhalefet stratejileriyle dolu konuşma, bu sırdaşlık hali, kadın kamusalının belirleyici özelliği olabilir mi?” (2004, s. 539). Bu umudu birbirimizle konuşabilme ve dinleyebilme pratiğinde görüyorum ben.

“Kadın olmak, en güçlü adlardan biridir” der Bora, “Feminizm Kendi Arasında” kitabında. Bir yandan anne olabilmek, sevmeyi ve sabretmeyi bilmek ile şahane varlıklarken, diğer yandan da önümüze çıkan engellerle ve uğradığımız şiddetle ikinci sınıf insan olmak anlamına geldiğini

deneyimlediğimiz bir şeydir. Bunun karşısında durmak, şiddete karşı mücadele vermek ise ne tek başına, ne de sadece benzerlerimizle pek de olası değildir. “Tersine, başkaları, bana benzemeyenler, adı farklı olanlarla bir araya gelerek, onların hikâyesini kendiminkiyle birleştirerek, hikâyenin bütününe görmeye çalışarak” ilerleyebileceğimizi söyler ve hepimize sorar: “Birbirimizin gözüne bakmamız, yaralarını sağaltmamız, buradan başlayarak kendi hikâyemizi kurmamız mümkün olabilir mi?” (2011, s. 37- 39). Böyle bir noktada, Sara Ahmed’in “oyunbozan feministin alet çantasında neler olacağına karar vermesi gerekir” sözü aklıma geliyor. Ahmed, “Feminist bir alet keskindir; aletlerimizi bilemeye devam etmeliyiz. Konuştuğumuzda çoğunlukla keskin olarak duyuluruz. Kadını duyun: Kulak tırmalayıcı, tiz, oyunbozan sesi. Bir ses, bir alet olabilir” der (2017, s. 327) ve ilerleyen sayfalarda bir ekleme daha yapar oyunbozan feministin alet çantasına: “Dinleyin: Feminist kulaklar: onlar da hayatta kalma kitimde” (Ahmed, 2017, s. 334). Benim oyunbozan feminist alet çantamda ise dijital hikâye anlatımı atölyeleri var. Hem konuşabildiğim hem de dinleyebildiğim, benden farklı olan, kendini anlatma niyetindeki, deneyimlerini dinleyebildiğim kadınlar. İçinde yaşadığımız kriz döneminde, Lundby’nin hikâyelerin zaman ve mekân koordinatlarının farkında olarak şimdi ve burada olan kadar, iz bırakmaya çalışanla da ilişkilendiğimiz bir yer olarak dijital hikâye anlatımı atölyelerini düşünmek anlamlı. “Hikâye, anlatıcısı için; dijital hikâye, diğerleri için ‘gerçek hale gelmenin’ paylaşılan deneyimler ve duygusal yansımalar temelinde bir vasıtasıdır” (Burgess, 2006, s. 211) ve “dijital hikâye anlatımı hareketi, kimlik, gerçeklik ve anlatıcının deneyimi etrafında örgütlenmiştir. Dijital hikâye anlatımı, genellikle meselesini ana akım medya hikâyelerinin karşısında konumlanarak kurar. Hikâye anlatmak *politiktir*” (Hartley, 2013, s. 74). Kadınların deneyimlerini kendi sesleriyle ve sözleriyle dolaşıma sokmalarına katkı sağlayabilen dijital hikâyeleri de işe koşmak bu bağlamda kıymetli görünüyor.

Konuşmanın kendisinin politik bir eylemlilik getirdiğini ve bunun gündelik hayatta en bakir anlamıyla birbirimize hikâyeler anlatarak geliştiğini akılda bulundurarak başlanmış ve sürdürülmekte olan bir seyirin ana hatlarını çizerken tüm bu atölyelerin düşünce aşamasından fiiliyata geçmesine kadar diyalogun her aşamada mevcut olduğunu ve ekte yer alan kadınların gündelik hayat deneyimlerine de ses vermek için ortaya çıktığını da ifade etmeliyim. Çünkü, tüm atölyeler bir derde dokunarak, dert edindiğimiz bir şeyle başladı ve çember hep başkalarını ekleyerek devam etti, ediyor.

Yazacak kadar vaktin olmaması, gerecin olmaması ya da yazılsalar bile kadınların yazdıklarının erişilemez hale gelmesi... Dinleyende kalan hikâyelerin anlatılması da bu yüzden kıymetli... Hatırlamak için, anmak için... Yaşamdaki izini korumak için... Seslerin yankılarıyla artabilmesi için.

Şimdiye kadar dijital hikâye anlatımı atölyelerimizde hikâyelerini paylaşanların tamamı hayatlarımızda izler bıraktılar, bizler de kolaylaştırıcılar olarak onlara hikâyelerimizle izler bıraktık. Birbirimizi sık sık görmesek de başka türlü bir tanışıklık geliştirdik. Gerçi bu tanışıklıklardan bir tanesi kendi içinde benim de bir parçası olduğum, ilk kez atölyede bir araya gelinerek, devamında mikro bir topluluk kurmaya evrildi Ankara'da Türk-Avustralyalılar/Avustralyalı-Türklerle. Uzun aralıklarla da olsa bir araya gelip sohbet etmenin kapılarını araladı bize, uzak memleketten denizleri aşip getirdiğimiz, içimizde yaşattığımız "topluluk olma" hissini... Belki de benim pek çok ideolojinin büyük anlatılarına uyduramadığım yaşamımda, kendimi içinde yalnız hissetmediğim bir yer yaratmama yarayan ruhun bir parçasını, uzak kıtaya ilk ayak bastığım gecenin sabahında 2002'de yan evin mutfağında, daha sonra büyükbaba diyeceğim birinden müzikle gelen davetin beni kucakladığı zaman ve mekân ötesi bağlantılı olma haline borcum. Konuşma halinin, kendini açmanın ve hikâyelerle bağlar kurmanın kıymetini bana hatırlatan yer, Göbeklitepe'den geleni Uluru'ya bağlayan bir hat. Başka bir kıtada göçmen olma hallerini dinledikten sonra, kendimde bir göçmen bir yerleşik yaşarken iki yıldır özellikle Türkiye'de yaşam kurmaya çalışan göçmen kadınlarla bilmediğim bir dilde hikâyeler dinliyorum. Sesleri ve sözleri duyulsun diye atölyeler düzenlerken, sesin fazlaca taşıdığı duyguların izlerinin anlamın yaratılmasında ne kadar etkin olduğuna şahitlik ediyorum. Kelimelerimizi birbirimiz için çeviren tercüman kadınların hikâyeleri de nice çembere sızıyor, onların deneyimlerini de içerir hale geliyor nice dijital hikâye.

Sesi azca duyulanların, kendi sesini bile unutanların fazlaca sordukları soru, "Benim anlattıklarım neden önemli olsun ki?" Bu faillik ile ilgili bir meseleye işaret etmiyor mu? O faillik meselesine, kadınlarla dijital hikâye anlatımı atölyeleri üstünden kendi dijital hikâyeleri ve sonrasında derinlemesine görüşmelerdeki anlatıları üstünden bakmak ise başka bir çalışmanın konusu: mutfakta dijital hikâyeler.

Bu kitabı sonlandırma çabası, aslında Kadınlar ve Kızlara Yönelik Şiddete Karşı 16 Aktivizm Günü için üç dijital hikâye anlatımı atölyesini kolaylaştırırken sürdü. Anlatmanın karşısında, yazmanın ne kadar zorlu olduğunu deneyimlerken, "Birlikte Güçlenen Kadınlar" ve "Doyası-

ya Kadınız, Gönlümüzce Varız” atölyelerindeki kadınların varlığı ve hikâyeleri, benim hayatımda dijital hikâye anlatımının neye karşılık geldiğini, bana güç vererek bir kere daha hatırlattı. Dijital hikâye anlatımı hareketi, Türkiye’de her zaman kadınların seslerini öneledi. Sadece onların deneyimlerini onurlandırmanın ötesine geçen bir yaklaşımla kadınların seslerinin/seslerimizin değişim için umut barındırdığını duymaya ve duyurmaya hep birlikte ihtiyacımız olduğunu hatırlatıyor bize dijital hikâyeler. 2009 yılında soğukça bir kış gününde, eline aldığı boylarıyla, çizdiği resimlerle *Kumsal*¹¹⁵ dijital hikâyesini anlatan kadımla kimliklerimiz farklı olsa da ortak hissimize geri götürüyor bizi, kadınlarla her atölye: Yalnız olmadığımız, birlikte bir şeyler yapabildiğimiz dijital hikâye anlatımı atölyelerindeki fiili karşılık.

Görseller 19-20. ‘Amargili Kadınlardan Dijital Hikâyeler’den “Kumsal” dijital hikâyesinden.

Her dijital hikâye anlatımı atölyesini sonlandırıp grup içi gösterime geçerken yaptığımız o ilk atölyeden beri Türk kahvesi hazırlığına giriyoruz. Anlatılan hikâyelerin hatırası kırk yıl hatıramızda kalsın diye. “Kumsal”ı anlatan kadın gibi artık aramızda olmayanları da hatırlıyoruz hikâyeleri ile. Ancak biliyoruz ki dijital hikâyeler, anlatıcıları gittikten sonra bile zaman ve mekânda anlatılanları bugünün bilgisine ekliyorlar her bir dinleme ile.

Avustralya’da doktora sürecim başladığında, Türk kahvesi öğlen ritüelinin CCİ’de John Hartley tarafından benimsenmesi ve devamının Perth’te her gidişimde CCAT ’te hevesle tekrarlanması bana bir yere daha kendi hikâyemle ait olduğumu hatırlatıyor. Evden uzaktaki evde, Freo’da, yemek sonrası mutfağa buyur ediliyorum. Tezgahın üstünde Türk kahvesi makinesi, raftan inen yıllar içinde John Hartley ve Tina için seçip kıta ötesine taşıdığım Türk kahvesi fincanları. Köpüklü kahve eşliğinde

115 <https://vimeo.com/91397315>

atölyeler, yazılanlar, yapılanlar ve siyaset, hikâyelerle konuşuluyor. Beni ben yapan hikâyelerden biri de bu, kendimi başka bir toprağa daha ait hissetmek. Ait olduğum birlikte çokca hikâyem olan bir başka topluluk. Aidiyetlerimiz, insanlarla ve hikâyelerimizle geliyor.

Büyükçe bir hikâyenin bu faslının sonunda, gökten üç elma düşüyor: Biri, okura/hikâyeleri dinleyene; biri, yazana/hikâyeleri yeniden anlatana, diğeri de hikâyelere. Atölyelere katılanlar, hikâye anlatanlar olmasa bu hikâyeyi anlatamazdım. Üçüncü elmalar daima atölyelere katılıp hikâyelerini paylaşan, hayatlarımıza buyur ettiğimiz katılımcılarımıza ve anlatılacak hikâyelere... Burada anlattığım hikâyeyi okuyan sizler de payınıza düşeni alın lütfen... Anlatılacak hikâyelerle kesişir belki yollar...

- Alexander, B. (2011), *The New Digital Storytelling: Creating Narratives with New Media*. California: Praeger.
- Alexander, D. (2017), Reconceptualising Digital Storytelling: Thinking Through Audiovisual Inquiry, M. Dunford, T. Jenkins içinde, *Digital Storytelling: Form and Content* (167-182), London: Palgrave.
- Andaç, F. (2014), *Öykü Yazmak, Hikâye Anlatmak*. İstanbul: Ceres Yayınları.
- Benjamin, W. (2001), *Son Bakışta Aşk*. İstanbul: Metis.
- Bora, A. (2013), Giriş, A. Bora içinde, *İradenin İyimserliği: 2000'lerde Türkiye'de Kadınlar*. Ankara: Ayizi.
- Bora, A. (2011), *Feminizm Kendi Arasında*. Ankara: Ayizi.
- Burgess, J., Klabe, H. (2009), Digital Storytelling as Participatory Public History in Australia, J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world*, (ss. 155-166.), West Sussex: Wiley-Blackwell,
- Burgess, J. (2006), Vernacular Creativity, Cultural Participation and New Media Literacy: Photography and the Flickr Network. In Internet Research 7.0: Internet Convergences (AoIR), 2007, Brisbane. (Unpublished). <https://eprints.qut.edu.au/7828/>
- Burgess, J. (2006), Hearing Ordinary Voices: Cultural Studies, Vernacular Creativity and Digital Storytelling, *Continuum: Journal of Media and Culture Studies*, Vol.20, No.2, ss. 201-214.
- Campbell, D. (2017), Giriş, içinde, A. Ramsden ve S. Hollingsworth içinde, *Hikâye Anlatma Sanatı*, (23-24), İstanbul: İletişim.
- Çevik-Azazi, N. (2017), Sunuş. A. Ramsden ve S. Hollingsworth içinde, *Hikâye Anlatma Sanatı*, (13-17), İstanbul: İletişim.
- Dreher, T. (2009), Listening across difference: Media and multiculturalism beyond the politics of voice. *Continuum: Journal of Media & Cultural Studies*, Vol. 23, No. 4, August 2009, ss. 445-458.
- Eakin, P. J. (1999), *How our lives become stories: Making Selves*. New York: Cornell University Press.
- Flew, T. (2008), *New Media: An Introduction*. South Melbourne: Oxford University Press.
- Fulford, R. (2014), *Anlatının Gücü: Kitle Kültürü Çağında Hikâyecilik*, İstanbul: Kolektif Kitap.
- Goody, J. (2017), *Mit, Ritüel ve Söz*, İstanbul: Küre Yayınları.
- Gubrium, A. (2009), Digital Storytelling: An Emergent Method for Health Promotion Research and Promotion. *Health Promotion Practice*. Vol.10, No.2, ss. 186-191.
- Hardy, P., Sumner, T. (2018), *Cultivating Compassion: How Digital Storytelling is Transforming Healthcare*. 2nd Edition. Cham: Palgrave Macmillan.
- Haig, C., Hardy, P. (2011), Tell me a story- a conceptual exploration of storytelling in healthcare education. *Nurse Education Today* (31), ss. 408-411.
- Hartley, J. (2017), Smiling or Smiting? –Selves, States and Stories in the Constitution of Politics, M. Dunford ve T. Jenkins içinde, *Digital Storytelling: Form and Content* (ss. 203-227.), London: Palgrave.
- Hartley, J. (2013), A Trojan Horse in the Citadel of Stories? Storytelling and the Creation of the Polity- From Göbekli Tepe to Gallipoli. *Journal of Cultural Science*, Vol 6, No.1, Community Uses of Co-Creative Media, ss. 71-105.
- Hartley, J., Potts, J., Cunnigham, S., Flew, T., Keane, M., Banks, J. (2013), *Yaratıcı Endüstrilerde Temel Kavramlar*. (Çev. A. Tolungüç, S. Gençtürk Hızal, N. Gider Işıkman, E. Demir. Ankara: Başkent Üniversitesi Yakem.
- Hartley, J. (2009), TV Stories: From Representation to Productivity. J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss.16- 36), West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Hartley, J., McWilliam, K. (2009), Computational Power Meets Human Contact. J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 3-15), West Sussex: Wiley-Blackwell.

- Hartley, J. (2008), Problems of expertise and scalability in self-made media, K. Lundby içinde, *Digital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* (ss. 197-213), New York: PeterLang.
- Heilburn, C. G. (1992), *Kadının Özyaşamını Yazarken*. (Çev. Y. Salman, G. Aygen), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hendy, D. (2013), *Gürültü: Sesin Beşeri Tarihi*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Jamissen, G., Hardy, P., Nordkvelle, Y., Pleasants, H. (2017), *Digital Storytelling in Higher Education: International Perspectives*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Köker, E. (2005), *Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünceler*. Ankara: Dipnot.
- Köker, E. (2004), Saklı Konuşmalar, M. Özbek içinde, *Kamusal Alan* (ss. 539-550), İstanbul: Hil Yayınları.
- Lambert, J. (2009), Where it all started: The Center for Digital Storytelling in California. J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 79-90), West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Lambert, J. (2013), *Digital Storytelling: Capturing Lives, Creating Community*, New York: Routledge.
- Lambert, J. (2017), Foreword, Jamissen, G., Hardy, P., Nordkvelle, Y., Pleasants içinde, *Digital Storytelling in Higher Education: International Perspectives, (v-vii)*, Cham: Palgrave Macmillan.
- Lundby, K. (2009), The Matrices of Digital Storytelling: Examples from Scandinavia, J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 176-187), West Sussex: Wiley-Blackwell
- Meadows, D., Kidd, J. (2009), "Capture Wales" The BBC Digital Storytelling Project, Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 91-117), West Sussex: Wiley-Blackwell
- Mortan, K., Sarfati, M. (2014), *Vatan Olan Gurbet II: Avustralya'ya İşçi Göçünün 45. Yılı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Mutlu, E. (2004), *İletişim Sözlüğü*, Ankara: Bilim Sanat.
- Ong, W. J. (2003), *Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojikleşmesi*. İstanbul: Metis.
- Papacharissi, Z., Easton, E. (2013), In the Habitus of the New, J. Hartley, J. Burgess, A. Bruns içinde, *A complain to new Media Dynamics*, (ss. 171-184), West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Ramsden, A., Hollingsworth, S. (2017), *Hikâye Anlatma Sanatı*. (Çev. A. Bucak), İstanbul: İletişim.
- Randall, W. L. (1999), *Bizi 'Biz' Yapan Hikâyeler: Kendimizi Yaratma Üzerine Bir Deneme*, İstanbul: Ayrıntı.
- Scott, J. W. (2013), *Feminist Tarihin Peşinde*, İstanbul: bgst Yayınları.
- Sennett, R. (2012), *Berber*, Çev. İlkyay Özküpalpli, İstanbul: Ayrıntı.
- Sierpina, V., Kreitzer, M. J., MacKenzie, E., Sierpina, M. (2007), Regaining our Humanity Through Story. *EXPLORE* November/December, Vol. 3, No.6, ss. 626-632.
- Simondson, H. (2009), Digital Storytelling at the Australian Centre for the Moving Image. J. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 118-123), West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Spurgeon, C. (2017), The Ethics, Aesthetics and Practical Politics of Ownership in Co-Creative Media, M. Dunford ve T. Jenkins içinde, *Digital Storytelling: Form and Content* (ss. 119-135), London: Palgrave.
- Şimşek, B., Koçak Usuel, Y., Çıralı Sarıca, H., Tekeli, Perihan (2017), Eğitsel Bağlamda Dijital Hikâye Anlatımı Konusuna Eleştirel bir Yaklaşım. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*. Cilt: 8 Sayı: 1, ss. 158-186.
- Şimşek, B. (2013), Hikâye Anlattırın, Hikâyemi Anlatan, Kendi Hikâyesini Yaratan Çember: Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesinde Birbirine Karışan Sesler/im, H. Ergül içinde, *Sahannın Sesleri: İletişim Araştırmalarında Etnografik Yöntem*, (ss. 279-308), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi,
- Tacchi, J. (2009), Finding a Voice: Participatory Development in Southeast Asia. Hartley, K. McWilliam içinde, *Story Circle: Digital storytelling around the world* (ss. 165-175), West Sussex: Wiley-Blackwell

TEŞEKKÜR

2009 yılından beri kolaylaştırdığım dijital hikâye anlatımı atölyelerinde hikâyelerini anlatan ve bu hikâyeyi anlatmamı olanaklı kılan tüm katılımcılara; 2009 yılında dijital hikâye anlatımı atölyeleri düzenleyerek Amargi ile kendi ilişkilene yolumun önünü açan Hocam Aksu Bora'ya; 2004 yılında beni yüksek lisans tez öğrencisi olarak kabul edip, hayatına da dahil eden ve kalbimi ısıtan Hocam Eser Köker'e; Gündelik Hayat doktora dersleri ile ufku genişleten Sevilay Çelenk Hocama; 2009 Mayıs'ında Kevin Grove Kampüsü'nde Dancing Beans Café'de kahve içerken dijital hikâye anlatımı atölyeleri ile kadınların bilinç yükseltme toplantılarını birlikte düşünme hayalimi araştırma projesine dönüştürmeme destek olan Jean Burgess'a; QUT bursu ile doktoramı bu alanda yapmamı sağlayan ve her daim çabalarımı ve çalışmalarımı takdir eden, okyanus ötesinden yanımda olan, zorlu bir zamanda bu kitabı yazarken yüzüm kızarak okuduğum bir önsöz göndererek bir kere daha yaptığım şeyleri neden yaptığımı bana hatırlatan hocam, dostum John Hartley'e ve okyanusun kıyısındaki daimi limanım Tina Horton'a; ACMI'den içten dostluluğuyla Helen Simondson'a; 5. Uluslararası Dijital Hikâye Anlatımı Konferansı'na birlikte ev sahipliği yaptığımız, buradaki ekibi ilk günden sahiplenen Story Center'ın kurucusu değerli Joe Lambert'e; 2001 yılından beri dünyanın neresinde olursak olalım bir sonraki durağa dair hayaller kurup yolları birlikte aşındırdığım dostum Hayriye Avara'ya; benimle 2006 yılından beri yoldaşım olarak nice yol yürüyen, yılmadan beni dinleyen, çözümler bulan, bu kitabın her versiyonunu, şimdiye kadar yazdığım tüm metinleri okuduğu gibi ince ince okuyup, yorumlarıyla zenginleştiren, aklıma gelen yaratıcı fikirleri yapılabilir düzeye taşıyan ve gerçekleştirmelerini sağlayan, atölyeleri tamamladığımızda lezzetli ödüllere yaşamımı tatlandıran, hayatımda tanıdığım en cesur kadınlardan biri olan dostum Şengül İnce'ye sevgisi, dostluğu ve dayanışma için; onunla birlikte 2009 yılından itibaren benimle atölyeler yürüten, benimle yollara düşen, birlikte gülüp birlikte ağladığım, keyifle çalıştığım ekip arkadaşlarım Evren Sertalp, Gökçe Zeybek Kabakçı, Eda Çetinkaya Yarımçam, Çağrı Çakın'a ve ekibe önce gönüllü sonra atölye uzmanı olarak dahil olan Burcu Şenel'e, yolu ekipten ayrılrsa da desteğini hep hissettiğim Hatice Gelibolu'ya; Dijital Hikâye Anlatımı Yüksek lisans dersini 2012 yılından beri alan ve katkılarıyla yeni sorular sormama yardımcı olan tüm öğrencilerimize ve ders bağlamında şahane yazısıyla düzenli tuttuğu ders notları ve tüm katkıları için bir kez daha Gökçe Zeybek Kabakçı'ya; iyimser kararlı gülümsemesi ile içimi ısıtan Nagehan Tokdoğan'a özsözün çevirisi için; uzaklarda olsa da hep yakınımda olan Hocam Hakan Ergül'e; atölyenin mevcut kurumsal yapısına kavuşmasının önünü açan Hocam Suavi Aydın'a; kahve, çikolata, güleryüz, çılgın şahane bir dostlukla yanımda duran Bilge Sayıl Onaran Hocama; üniversitemizde yolumun dijital hikâye anlatımı vasıtasıyla kesiştiği, hocalarım Aydan Genç, Yasemin Koçak Usluel ve Arif Yılmaz'a; atölyenin kendine yer bulduğu fakültenin kuruluşunda

şahane insanları biraraya toplayan Hocam Asker Kartarı'ya; yıllardır öğretmenleri, desteğini ve sevgisini eksik etmeyen Ferhunde Öktem Hocama; beni akademik hayata geri çağıran kıymetli Hocam Burçin Erol'a; daimi içten desteğiyle Sibel Bozbeyoğlu Hocama; kahveleri ile kapımı çalıp her seferinde soluklanmamı sağlayan Aslı ve Zeynep Açı'nın; 2006 yılından beri birlikte nice yollar yürüttüğüm Çağla Karabağ Sarı'ya bağlandığımız nice anı ve üstesinden geldiğimiz bizi biz yapan nice güçlükte hep yanımda olduğu için; küçük gülüşmelerimizle Gülsüm, Emel, Göze, Berfin, Ezgi'ye; bu kitabın e-kitap olarak Alternatif Bilişim'den çıkmasına vesile olan Mutlu Binark Hocama; kitabın bu tasarımla ortaya çıkmasına deneyimi ile şekil veren ve engin insanî birikiminden her zaman destek aldığım Uğur Korkmaz'a; titiz ve yaratıcı kapak ve kitap tasarımı ile Hakan Balcı'ya; bu kitabın yayınlanma koşuşturmacasını güler yüzlülikle üstlenen Tuğrul Çomu'ya; atölyeleri tamamlama telaşında kızımı okuldan almayı görev bilen arkadaşım Gizem'e; kalemimin yarısı Didem Eryar Ünlü'ye; bu yıl kaybettiğim Perth-Ankara hattı arkadaşım kıymetli Romit Dasgupta'ya; Brisbane'dan Ankara'ya ruhumu sevgisi ve lezzetli yemekleriyle yıllardır besleyen ablam Hülya Kiessling'e; East Perth'deki sıcacık yuvam için Gül ve Alkım Özaygen'e; Adelaide'daki ailemin sevgisini küçük Benji'min fotoğrafları ile her hafta hatırlatan Angie'ye; halama; ablam Aylin'e; ağabeyim Tolga'ya; biricik kardeşim Burak'a; çalışma azimleri ve disiplinleriyle bana örnek olan, ideallerimi gerçekleştirmemde yüreklendiren anneme ve babama, bana olan inançları, güvenleri, sevgileri ve bende geliştirdikleri değerler için; yıllardır yazdıklarımı okuyan, varlığı ve sakinliğiyle yolumu açan Keith Babama; bu kitabı kısa zamanda toparlayabilmeme lezzetli yemekleriyle bedenimi, dualarıyla, sevgisiyle ruhumu besleyerek tarif edilmez bir destek veren Leyla Anneme; ve benimle sevgiyi, sorumlulukları ve türlü derdimi paylaşan hayat ortağım Serdar Şimşek'e, bir akademisyen/atölye kolaylaştırıcısı feminist akademisyen kadın ile hayat sürüyor olmanın tüm cilvelerini kabul ettiği için içtenlikle teşekkür ederim. Biricik yol arkadaşım kızım Yazgı'mın verdiği yaşam sevgisi ve coşkusu için ise minnettarım, ondan çok şey öğreniyorum ve umarım onun yaşadığı dünyayı biraz daha iyi hale getirmeye bir kelebek kanadı çırpışı kadar katkım olabiliyordur.

EK-1: İNGİLİZCE ORJİNAL ÖNSÖZ:

'Hands across the Sea'

– Mediating distance and difference

By John Hartley

About a decade ago, Burcu Şimşek, who I didn't know, wrote to me out of the blue, from a place I'd never visited, about a topic on which I am no expert, looking for support to broaden her studies. Just the sort of email you might ignore or trash, right? Luckily for me, I didn't bin it!

Burcu wrote from Turkey, working in the communication school of a big medical university, where she was in the middle of a PhD on women's discourses. My own training did not qualify me for these concerns; at the time I was preoccupied with establishing a 'creative industries' initiative, both intellectually and institutionally, at my own university. But it turned out that there was a highly productive connection between Burcu's interests and my own – digital storytelling.

Storytelling

Telling stories had become a specialised industrial, 'mass' process during the era of the press and broadcasting. At last, however, with the emergence of personal computers and internet connectivity, some visionary artists realised that ordinary people could get hold of the means of narrative production (so to speak), to have a say in creating and telling their own stories. Using easy-access technology and global digital media, anyone and everyone could learn new ways to express their own reality and that of their community. Thus, although the term 'digital storytelling' might apply to any computational technique from fanfic to CGI games and movie blockbusters, it came to be associated with an international community-arts movement. This under-the-radar process sits at the opposite pole to the social-media giants of the internet, foregrounding community rather than commerce, with a strong commitment to nurturing radically distributed talent among non-professional populations. At one pole sits 'the consumer', recruited to be 'mined' for the enrichment of global companies; at the other sits 'the citizen', gaining the skills and confidence to speak for themselves about

themselves, in a simple and attractive format. The measure of success for social media is one company that captures everybody; the measure for digital storytelling is to capture one story – at least – from everybody. Digital storytelling became a strong research theme for my research centre in Australia. We partnered with different types of organisation, from the state government and GLAM sector (galleries, libraries, archives, museums) to poverty reduction programs in South and SE Asia, and local community groups representing at-risk youth, LGBTQI and Indigenous people. We had been inspired not only by the founders of digital storytelling in California such as Joe Lambert, but also by Daniel Meadows, a documentary photographer – and former colleague of mine at Cardiff University in Wales. Daniel persuaded the local public broadcaster (BBC Wales) to commission a series of stories by ordinary citizens called *Capture Wales*. Daniel saw digital storytelling as a new opening for photomedia, where egalitarian access could be combined with ‘elegant’ expression (and broadcast-standard production), using an intensive ‘facilitated workshop’ method. Daniel came over to Australia to ‘train the trainers’ in this technique, not only for our faculty but also publicly, at the Australian Centre for the Moving Image (ACMI) in Melbourne, with whom we went on to cooperate in future years.

Convergence

Burcu hadn’t previously come across digital storytelling, but she immediately saw how it might work in Turkey. There was something about her ambition for her topic and in her own seriousness of purpose that prompted a conversation between us across the continents, about its importance and risks for an emerging country with conflicting political traditions and social relations. To cut a long story short, Burcu transferred her PhD to Australia and joined our team of researchers. In due course she introduced digital storytelling to Turkey, working through women’s community organisations and in her own university department. Pretty soon she had them hooked on the its potential and practice too.

With her family, Burcu has become a dear friend of ours over the ensuing decade. More important, she has taken a leadership position in digital storytelling for social equity, not only in Turkey, where she has convened high level international conferences, courses and research programs, but also internationally, collaborating with UNHCR as well as colleagues in far-flung countries from Norway to Australia. Therefore I write this

foreword with some trepidation. Of course, I'm honoured and proud to introduce you to her and her work, but at the same time I don't want you to think that I'm doing this just because I like and admire Burcu Şimşek! Digital storytelling values the personal and private, so mutual friendship is not the least of its potential benefits, but it's not just a technique for taking elaborate selfies. It transcends personal experience to reach for social emancipation among neglected and disadvantaged groups, and to put the 'private' experience of otherwise unspoken identities on the public agenda. And it is here that Burcu has emerged as an international leader.

'In the context of communication studies'

Although we both work in the university setting, the impetus for digital storytelling doesn't originate from there. Indeed, communication studies, especially in its most influential US version, focuses on supposedly universal individual 'behaviour' (especially when it goes wrong). Communication science emerged not from the creative arts but from empirical social psychology, which in turn borrowed its model of communication not from language and culture but from physics and the military. As James Carey pointed out,¹¹⁶ it has a long history as a discipline about *control* – psychological, economic, political – rather than *creativity*, much less self-expression. In an era of mass media – the press, radio and TV – where politics is accompanied by propaganda and vested interests, it makes sense to study communication in terms of power. Who controls the press, broadcasting and now social media, and how they use their influence, is important for the good governance of society. In contrast, individual experience seems inconsequential; and probably an effect of media manipulation or political influence anyway. Thus, studying communication at the level of the individual also focused on control: how to control the self, or the population, in terms of behaviour, belief, or action; matters of vital interest to business, advertising and marketing, not to mention security agencies. Communication sciences, both political and psychosocial, have been an intrinsic part of the apparatus they study, not least because they supply a stream of graduates to politics, journalism and media, public relations and marketing, where they develop ever more sophisticated skills in persuading the population to behave the way they want them to.

116 Carey, J. (1989) *Communication as Culture*. Boston: Unwin Hyman; Carey, J. (2000) 'Some personal notes on US journalism education'. *Journalism*, 1:1, 12-23.

However, the era of ‘the masses’ did not survive unchallenged, following changes wrought by computational technologies and the internationalisation of consumer and popular culture in the 1960s. This was a period when international strategic conflict seemed at its height – the Cold War, Vietnam War, decolonisation – but at the same time it was a moment in history when individual freedoms and affluence were reaching further into society and across more groups and more countries than ever before. At a time of economic growth, the quest for personal autonomy meant that questions of political power and social control were giving way to questions of identity: what does it mean to be a self? What is lost when media stories are formulated to appeal to a global, undifferentiated audience, rather than to address particular citizens and publics directly? New representations of identity and meaning emerged not from politics or science but from entertainment and markets: popular music, TV shows, movies, fashion and games, as well as new lifestyles, subcultures and social movements. While creating new markets, pop culture was giving voice and substance to new identities, new activism and new politics. Identity expanded from ‘the individual’ (consumer, civilian) to recognise difference, according to numerous types of subjectivity: self, gender, age-group, sexuality, ability, family, class, nation, ethnicity ... and so on.

Digital technologies

Add to this changing consciousness the acceleration of new technologies, leading to interactive, mobile and connective social media, and the stage is set for self-expression to elbow its way onto the public agenda, as a creative and productive force both politically and economically. Feminism played a crucial and formative role in this process, making the politics of the personal a matter of public concern and a social movement, which itself went on to forge alliances with groups organised around other types of subjectivity, including class (the labour movement), race (civil rights), sexuality (marriage equality) and alternative communities (ecology, peace, self-sufficiency), even while offering inspiration and leadership to these and other groups.

It was out of this alternative mix – not mainstream, not party-political; formed at the intersection of public culture and commercial markets – that the impetus for digital storytelling came. It was an early version of what became known as the DIY or ‘maker’ movement: instead of consuming more commercial or public media, people could ‘do it them-

selves', making their own stories, using readily available digital technologies. Instead of a 'command and control' model of communication, where centralised and powerful agencies told a few (often very abstract or formulaic) stories to large audiences, interactive technologies and social media followed a 'small world' model, where many people share many stories among their particular groups and connections, some of which would explode to socially influential scale.

It is important to trace the history of digital storytelling back to identity politics, new social movements, consciousness raising and DIY culture, rather than to already-existing media forms or scientific disciplines, because this explains some of its features in a way that focusing on power, control, consumerism and technology fails to do. It is a bottom-up not a top-down initiative, owing much of its appeal to a kind of Californian spirit (festivals of alternative expression under the desert sky) mixed with the ethic of public-service and alternative media. This lent it both strengths and weaknesses. Its strength was a radical commitment to the emancipation of ordinary people's subjectivity by offering them a means to achieve aesthetic and intellectual freedom of expression; its weakness was its assumption that people would 'do it themselves' simply as individuals, without seeing the need for support organisations and agencies.

Facilitation

Disappointment seems the perennial destiny for new media technologies: no sooner had the World Wide Web emerged as the hope for intellectual and cultural freedom for all than it was reclaimed by the corporate world and turned into the 'internet of shopping'. Soon, along came the trolls, hate groups and populists, and the internet as an open public forum and playground was fatally compromised before most people had taken their chance to tell their own stories.

This is where the 'facilitated workshop' comes in to its own; along with the organisational structures needed to support and promote it. And here is where Burcu's work gains international significance. Just as telling a story is always a social and never just an individual accomplishment, so is the 'institution' of storytelling. You need organisation – and *an* organisation – to keep it happening. The pioneers were cultural intermediaries and *animateurs*, dedicated to producing the 'authentic' voices of those who attended their workshops to tell their stories. But doubts soon arose, as observers from the social sciences worried that

such stories would inevitably take on the colour – and ideology – of the commissioning organisation.¹¹⁷

However, discovering that ‘authenticity’ is a carefully constructed product of semiotic and generic processes is nothing new for artists and makers: it’s a *poetics*, and it results from training, practice and a supportive set-up that allows it to be made and published. In other words, the making of any story, however original and authentic, requires a dialogic immersion into the larger world of narrative and it requires a social environment to support both the teller of the tale and those to whom it’s told: Self-expression is more like public oratory or street theatre than some unmediated psychological outpouring. The beating heart of digital storytelling is therefore the facilitated workshop, which has proven to be a valued ‘method’ across very varied types of institution. It works in the original setting of community self-help (e.g. the StoryCenter in Berkeley, California), and it has taken off in broadcasting, education, GLAM, health, advocacy, Indigenous and many other settings too. Clearly each context will rub off on the stories: they may appear more therapeutic here, more emancipatory there, more playful or more dutiful across the way. Learning to benefit from the facilitated workshop without becoming ‘institutionalised’ is part of the repertoire of digital literacy skills that ‘ordinary’ people must acquire – and keep up to speed – as both actor and audience in any mediated dialogue.

Postcards – ‘Hands across the Sea’

Dr Şimşek has proven to be a tireless facilitator, bringing together the necessary sponsors (including transnational agencies), workshops and storytellers to maintain an admirable stream of stories by women, refugees, migrant communities and others, all the while promoting the movement at conferences abroad and in curricula at home. Among the many projects she has led, one in particular links her with Australia: *Here and There: Everyday Life Narratives of Migrant Women from Turkey Living in Melbourne*. It was made with the support of Hacettepe University in Turkey and ACMI, Monash University and Moreland Turkish Association in Australia. Screened simultaneously in Melbourne and Ankara, the stories create ‘a bridge between migrant women living in Melbourne and their friends and relatives living in Turkey’.¹¹⁸

117 Thumim, N. (2012) *Self-Representation and Digital Culture*. UK: Palgrave Macmillan.

118 See: <https://arts.monash.edu/news/screening-here-and-there-everyday-life-narratives-of-migrant-women-from-turkey-living-in-melbourne/>.

Bridging lives across the continents: that's what digital storytelling can do. It's not a new idea, although the technology to enable it has changed beyond recognition. For example, a century ago it was a feature of transatlantic travel to send a postcard from the New World to the folks back home. The genre was called 'Hands across the Sea'. It featured a woven silk picture of an ocean liner combined with the flags of the connecting countries. On the back the departing migrant could write a cheery – or poignant – message to their loved ones. My grandmother kept one from the SS Lake Champlain that fascinated me as a child. I don't have it any more but it looked like this (rather more poignant) example:

Another similar postcard from my grandmother's collection provides a much more direct link with Turkey. Also woven, this one was issued to commemorate Christmas 1915. It is bedecked with machine-embroidered holly and the flags of combatant allies. The postcard was issued to troops serving overseas so that they could send it to their families. My grandfather was serving in Gallipoli at this time.¹¹⁹ That was a place where the allied imperial forces suffered a disastrous defeat, but where the Australians (the Anzacs) and Turks (under Mustafa Kemal) forged their modern national identity.

I've kept this card all my life. Now it has new meaning. It reaches a hand across time and seas to link Burcu and me in another Australian-Turkish story told through the media of ordinary lives; one whose message was already written, back in 1930s, by Atatürk himself: 'I look to the world with an open heart full of pure feelings and friendship.'¹²⁰ Or, as the little card inside puts it: 'My thoughts are with you'

In that spirit, my trepidation about praising the work of a friend evaporates. I'm just glad to be able to reach a hand across the sea to recommend it to you.

*John Hartley, AM, PhD, DLitt, FLSW, FAHA, FRSA, ICA Fellow
John Curtin Distinguished Professor, Curtin University, Western Australia*

119 The story is told in greater detail in Hartley, J. and J. Potts (2014) *Cultural Science: A Natural History of Stories, Demes, Knowledge and Innovation* (Bloomsbury, London), pp. 45-56.

120 See: <https://www.awm.gov.au/articles/encyclopedia/ataturk>.

Clarissa Pincola Estès, hikâyelerin şifa verici yönüne dikkat çeker (Tansel İliç, 2015) ve kadınların toplumsal yaşamda ve özel alanda her türlü baskı mekanizmasına ve travmatik deneyime karşı güçlenmesi için, onları hikâye anlatıcılığına ve hikâyelerine sahip çıkmaya davet eder. Burcu Şimşek'in kitabı da kadın erkek tüm okurlarını Kurtlarla Konuşan Kadın olmaya ve öz-anlatı üretmenin, paylaşmanın sağaltıcılığına, böylece bireyden toplumsala uzanan bir yönelimde iyileşmeye davette bulunuyor. İşte tam da bu nedenle "dijital hikâye anlatımı" politiktir ve Türkiye'deki iletişim çalışmaları için önemli bir katkıdır.

– Mutlu Binark